

Profielen van Nederlandse outlawbikers
en Nederlandse outlawbikerclubs

Profielen van Nederlandse outlawbikers en Nederlandse outlawbikerclubs

Arjan Blokland
Wouter van der Leest
Melvin Soudijn

met medewerking van
Esther Kleinheerenbrink
Ilse van Die

In opdracht van:
Programma Politie & Wetenschap

Ontwerp omslag:
Arjan Blokland

Ontwerp:
Mediaeval Tekst en Vorm & Martien Frijns

ISBN: 9789012401593
NUR: 600, 820

Realisatie:
Sdu, Den Haag

© 2017 Politie & Wetenschap, Apeldoorn; Universiteit Leiden, Leiden

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opname of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoud

1	Overzicht van de bevindingen en discussie	9
1.1	Inleiding	9
1.2	Theoretische en beleidsmatige relevantie	15
1.3	Richting voor toekomstig onderzoek	17
2	Introductie en onderzoeksvragen	21
2.1	Inleiding	21
2.2	Integrale aanpak	24
2.3	Expansie en mogelijke radicalisering van het Nederlandse outlawbikermilieu	25
2.4	Wetenschappelijk onderzoek naar outlawbikers in Nederland	26
2.5	Doel en vraagstelling huidige onderzoek	27
2.6	Gebruikte data	30
2.6.1	Steekproef van outlawbikers	30
2.6.2	Criminele carrières van outlawbikers	31
2.7	Leeswijzer	32
3	De criminele carrières van leden van Nederlandse outlawmotorclubs en hun supportgroepen: een onderzoek op basis van justitiële gegevens	33
3.1	Inleiding	34
3.2	Ontwikkelingen in de Nederlandse outlawbikerscene	36
3.2.1	Initiatie in de outlawbikerscene	38
3.3	Data en methoden	40
3.3.1	Steekproef	40
3.3.2	Criminele carrières	41
3.3.3	Trajectmodellen	42

3.4	Resultaten	43
3.4.1	Demografisch profiel	43
3.4.2	Prevalentie en frequentie van justitiecontacten	43
3.4.3	Aard en ernst van de delicten	45
3.4.4	Criminele carrières	48
3.4.5	Criminele ontwikkelingspaden	50
3.5	Discussie	56

4 Profielen van Nederlandse outlawbikers: een latente klasse-analyse 63

4.1	Inleiding	63
4.2	Wat is er 'outlaw' aan outlawbikers?	65
4.3	Conservatieve en radicale outlawbikers	66
4.4	Veranderingen in de Nederlandse outlawbikerscene	68
4.5	Eerder onderzoek	69
4.6	Beperkingen eerder onderzoek en onderzoeksvragen huidige studie	70
4.7	Data en methoden	72
4.7.1	Steekproef	72
4.7.2	Criminele carrières	73
4.7.3	Latente klasse-analyse	74
4.8	Resultaten	78
4.8.1	Beschrijving van de steekproef	78
4.8.2	Prevalentie van de verschillende delictcategorieën	79
4.8.3	Latente klasse-analyse	79
4.8.4	Multi-groeps latente klasse-analyse	84
4.9	Discussie	85

5 Criminaliteit onder Nederlandse OMG's 89

5.1	Inleiding	89
5.1.1	Van outlawmotorclubs via 1%-motorclubs naar outlaw motorcycle gangs	89
5.1.2	Zijn OMG's wel of geen criminele organisaties?	91
5.2	Barkers club/bende-continuüm	93
5.3	Huidig onderzoek	96
5.4	Data en methoden	96

5.4.1	Steekproef	96
5.4.2	Criminele carrières	98
5.5	Resultaten	99
5.5.1	Percentage ooit veroordeelde leden	99
5.5.2	Totaal aantal geregistreerde veroordelingen	102
5.5.3	Concentratie van veroordelingen	104
5.5.4	Het club/bende-continuüm	107
5.6	Discussie	110
 Literatuur		 115
 Abstracts		 121

Overzicht van de bevindingen en discussie

1.1 Inleiding

De huidige studie heeft tot doel het in kaart brengen van crimineel gedrag onder leden van OMG's (outlaw motorcycle gang) en leden van OMG-supportclubs. Wereldwijd zijn OMG-leden betrokken bij gewelddadige en georganiseerde criminaliteit (Barker, 2015; Bain & Lauchs, 2017). Ook in Nederland hebben zich de afgelopen jaren verschillende incidenten voorgedaan waarbij leden van OMG's en OMG-supportclubs betrokken waren. Sinds 2012 zijn Nederlandse OMG's onderwerp van een integrale aanpak die erop is gericht de bewegingsruimte van OMG's zo veel mogelijk te beperken en het lidmaatschap onaantrekkelijk te maken (Van Ruitenburg, 2016). De toegenomen justitiële en publieke aandacht voor OMG's schept behoefte aan gedetailleerd empirisch inzicht in de mate waarin (leden van) Nederlandse OMG's betrokken zijn bij vormen van georganiseerd crimineel gedrag. Niet in de laatste plaats omdat OMG's het door justitie en media geschetste beeld van criminele betrokkenheid ten stelligste ontkennen. Ook bestaat het gevaar dat de maatschappelijke beeldvorming van het fenomeen outlawbiker ten onrechte wordt bepaald door een beperkt aantal spraakmakende incidenten. Eerder onderzoek naar de criminele carrières van Nederlandse outlawbikers en de criminele betrokkenheid van leden van verschillende OMG's, dat een divers beeld liet zien, nuanceerde reeds de opvatting dat alle OMG's criminele organisaties zijn waarvan het merendeel van de leden zich inlaat met zware en georganiseerde criminaliteit (Blokland, Soudijn & Teng, 2014; Blokland, Soudijn & Van der Leest, 2017).

De noodzaak van het huidige onderzoek wordt ook ingegeven door het momenteel snel veranderende Nederlandse outlawbikermilieu. Net als verschillende andere Europese landen ziet Nederland zich geconfronteerd met een sterke groei van de outlawbikersubcultuur (Landelijke Eenheid, 2014; LIEC, 2017). Om deze snelle groei te verwezenlijken lijken sommige OMG's bovendien de traditioneel strenge eisen voor lidmaatschap te hebben losgelaten. Dit opent de deur naar lidmaatschap voor een publiek dat wellicht in een eerdere periode niet voor lidmaatschap in aanmerking zou zijn gekomen. Naast de recente

oprichting van bijvoorbeeld No Surrender MC en Bandidos MC en de groei van het aantal Nederlandse OMG-chapters, en daarmee vermoedelijk ook het totale aantal Nederlandse OMG-leden, neemt ook het aantal supportclubs toe. Over de ledenpopulatie van dergelijke supportclubs is tot op heden weinig bekend (Barker, 2017). Ook over de mogelijke rol die supportclubs spelen in de concurrentiestrijd tussen OMG's en de criminaliteit waarbij OMG-leden betrokken zijn is nog veel onduidelijk.

Het huidige onderzoek richt zich op de prevalentie en frequentie van veroordelingen onder leden van Nederlandse OMG's en OMG-supportclubs (hoofdstuk 3), de aard van de door OMG- en supportclubleden gepleegde delicten (hoofdstuk 4) en de mate waarin leden van verschillende OMG's betrokken zijn bij verschillende vormen van crimineel gedrag (hoofdstuk 5). Hieronder worden de belangrijkste resultaten van deze hoofdstukken samengevat en met elkaar in verband gebracht. Ook wordt nader ingegaan op de relevantie van de huidige resultaten voor de dagelijkse politie- en beleidspraktijk en de toekomstige wetenschappelijke bestudering van de rol die OMG's spelen in de georganiseerde criminaliteit. In navolging van de internationale literatuur is georganiseerde criminaliteit voor dit onderzoeksrapport geoperationaliseerd als veroordelingen voor drugs, wapens en *ongoing criminal enterprises* (afpersing, vrijheidsberoving, mensenhandel en witwassen) (Quinn, 2001; Lauchs, Bain & Bell, 2015).

De in hoofdstuk 3 besproken analyses richten zich op de prevalentie en frequentie van veroordelingen onder OMG- en supportclubleden. De resultaten bevestigen in grote lijnen de resultaten van eerdere studies naar Nederlandse OMG-leden. Een ruime meerderheid van de Nederlandse OMG-leden blijkt ooit te zijn veroordeeld. Gemiddeld blijken OMG-leden in de huidige steekproef meer dan negen maal veroordeeld. Bijna een op de drie ooit veroordeelde OMG-leden is in totaal meer dan tien keer veroordeeld. Daarmee kunnen zij als 'veelpleger' worden aangemerkt. Voor meer dan de helft van de OMG-leden geldt bovendien dat de laatst geregistreerde veroordeling minder dan vijf jaar geleden heeft plaatsgevonden. Een derde van de onderzochte OMG-leden heeft ooit een vrijheidsstraf opgelegd gekregen van een Nederlandse rechter. Wanneer deze cijfers worden afgezet tegen de criminele betrokkenheid van de gemiddelde Nederlandse motorbezitter die geen lid is van een OMG (Blokland, Van Hout, Van der Leest & Soudijn, 2017), is de conclusie gerechtvaardigd dat Nederlandse OMG-leden disproportioneel vaak in aanraking zijn gekomen met politie en justitie. Afgaand op hun veroordelingsverleden kan met recht gesteld worden dat het gemiddelde OMG-lid bepaald geen

koorknaap is, maar een persoon die in het verleden en ook recent nog crimineel actief is geweest.

In hoofdstuk 3 wordt ook de criminele betrokkenheid van OMG-leden met die van OMG-supportclubleden vergeleken. Een kleiner aantal supportclubleden blijkt ooit te zijn veroordeeld. Bovendien blijken supportclubleden die wel ooit veroordeeld zijn, minder vaak veroordeeld dan ooit veroordeelde OMG-leden. Toch geven ook de cijfers voor supportclubleden blijk van disproportionele betrokkenheid bij criminaliteit. Zo komt meer dan 78% van de supportclubleden in de huidige steekproef ten minste eenmaal in aanraking met justitie (en bedraagt het gemiddelde aantal veroordelingen van ooit veroordeelde leden 8,8). Dit is weliswaar minder dan het percentage veroordeelde OMG-leden, maar nog altijd twee keer hoger dan het percentage ooit veroordeelde Nederlandse mannelijke motorbezitters. Een op de drie supportclubleden blijkt ooit veroordeeld tot een vrijheidsstraf.

Ongeveer de helft van zowel de OMG-leden als de supportclubleden laat een crimineel ontwikkelingspad zien dat niet de gebruikelijke piek kent tijdens de adolescentie, maar een meer geleidelijk verloop dat zich uitstrekt tot de volwassen jaren. Een derde van de OMG- en supportclubleden vertoont criminele carrières die wel pieken in de adolescentie, maar ook voor hen lijkt er sprake van een verhoogde criminele activiteit tijdens de volwassen jaren. Deze ontwikkelingspaden zijn in overeenstemming met eerder onderzoek onder leden van Amerikaanse straatbendes. Dit buitenlandse onderzoek laat zien dat leden van dergelijke bendes vaak al voor hun bendelidmaatschap met politie en justitie in aanraking komen en dat lidmaatschap van een bende dit criminele gedrag nog verder verhoogt (Pyrooz e.a., 2016). Aangenomen dat lidmaatschap van een OMG is voorbehouden aan personen die ten minste 18 jaar zijn, maar naar alle waarschijnlijkheid aan personen die ouder zijn dan dat, blijkt dat een aanzienlijk deel van de huidige steekproef reeds voor het OMG-lidmaatschap voor het eerst is veroordeeld. Dit kan duiden op selectie: juist personen met een crimineel verleden voelen zich aangetrokken tot lidmaatschap van een OMG, worden door OMG's geaccepteerd als lid of worden door OMG's geworven als lid. De verhoogde criminele activiteit tijdens de volwassen jaren die uit de onderscheiden ontwikkelingspaden blijkt, zou erop kunnen duiden dat OMG's verdere criminele betrokkenheid stimuleren, of op zijn minst de kans dat leden stoppen met crimineel gedrag verminderen (facilitatie) (Thornberry e.a., 1993). Op basis van de op dit moment beschikbare gegevens kan hierover echter geen definitieve uitspraak worden gedaan, omdat onbekend is hoe het criminele gedrag van de personen in de huidige steekproef zich had ontwikkeld als zij

niet op enig moment lid waren geworden van een OMG. Ondersteuning voor zowel de selectie als de facilitatie-interpretatie van de huidige resultaten komt van Deens onderzoek dat de criminele carrières van 297 Deense OMG-leden vergeleek met een steekproef onder de Deense bevolking, waarbij niet werd geselecteerd op belangrijke kenmerken (o.a. leeftijd, criminele geschiedenis). Deense OMG-leden bleken tijdens de volwassenheid vaker veroordeeld. Het ‘effect’ van OMG-lidmaatschap was het sterkst voor vermogensdelicten, drugsdelicten en overtredingen van de wapenwet.¹ Ook eerder Nederlands onderzoek lijkt te wijzen op het bestaan van zowel selectie als facilitatie wat het lidmaatschap van een OMG betreft, maar nader onderzoek is nodig om hier concluderende uitspraken over te doen (Blokland, Van Hout, Van der Leest & Soudijn, 2017).

Hoofdstuk 4 richt zich op de inhoud van de criminele carrières van Nederlandse OMG- en supportclubleden. Internationaal onderzoek suggereert het bestaan van twee typen OMG-leden: conservatieven en radicalen (Quinn, 2001). Het criminele gedrag van conservatieve leden zou zich beperken tot delicten die direct verband houden met de outlawbikerlevensstijl, waarin, afgaand op verschillende bikerbiografieën, niet alleen drank- en drugsgebruik, maar ook meer dan incidenteel geweld niet wordt geschuwd. Radicale leden zouden zich daarentegen meer inlaten met vormen van ondernemende, georganiseerde criminaliteit als drugshandel, afpersing en witwassen. Driekwart van de OMG-leden is ooit veroordeeld voor een verkeersdelict. Bijna de helft is ooit veroordeeld voor een geweldsdelict. De percentages voor supportclubleden liggen in beide gevallen zo’n 10% lager. OMG- en supportclubleden verschillen het meest in het aantal leden dat ooit veroordeeld is voor een drugsdelict: dat is onder OMG-leden anderhalf keer groter.

Door middel van een latente klasse-analyse kunnen onder OMG-leden vier criminelecarrièretypen worden onderscheiden. Een derde van de OMG-leden vertoont een criminaliteitspatroon dat werd gekenschetst als ‘marginaal’ vanwege de kleine kans ooit voor een van de onderscheiden delictcategorieën veroordeeld te zijn. Nog eens een derde van de OMG-leden in de steekproef heeft vooral een grote kans om ooit te zijn veroordeeld voor verkeers- en geweldsfeiten. Gegeven de aard van het criminele gedrag waarvoor beide typen in aanra-

1 Effect is tussen aanhalingstekens geplaatst omdat het hier een quasi-experimentele studie betreft. Hierdoor blijft de kans bestaan dat OMG-leden en controlepersonen reeds op voorhand verschilden op niet in de studie geobserveerde kenmerken, met de gevonden verschillen in de uitkomstmaat tot gevolg.

king kwamen met politie en justitie, kunnen OMG-leden ingedeeld in deze typen gekarakteriseerd worden als conservatieve bikers. De criminele carrières van deze OMG-leden geven, afgaand op de delictcategorieën waarvoor zij zijn veroordeeld, geen aanleiding om te vermoeden dat deze OMG-leden zich bezighouden met georganiseerde criminaliteit.

Daders van het generalistische type, ongeveer 20% van de huidige steekproef, vertonen een delictpatroon gekenmerkt door een hoge kans ooit veroordeeld te zijn voor veel verschillende delicten. OMG-leden met dit type carrière zijn relatief vaak veroordeeld voor geweld, maar ook voor drugsdelicten en andere vormen van georganiseerde criminaliteit. De resterende OMG-leden (ongeveer 15% van de steekproef) hebben een hoge kans ooit veroordeeld te zijn voor georganiseerde criminaliteit maar, anders dan generalistische daders, een relatief lage kans ooit veroordeeld te zijn voor delicten als geweld en verstoringen van de openbare orde. Dit type criminele carrière wordt daarom ‘de ondernemende dader’ genoemd. Zowel de generalistische dader als de ondernemende dader vallen volgens de indeling van Quinn en anderen onder het radicale type.

Naast marginale en generalistische daders kunnen onder de leden van supportclubs in de steekproef ook de verkeersdader en de geweldsdader als criminelecarrièretypen worden onderscheiden, elk gekarakteriseerd door een relatief hoge kans ooit veroordeeld te zijn voor een verkeers- of geweldsfeit, maar een lage kans ooit veroordeeld te zijn voor een van de andere delictcategorieën. Met name het onderscheiden van de geweldsdader is interessant omdat dit suggereert dat zich onder supportclubleden een groep leden bevindt die specifiek geïnteresseerd is in geweld, dan wel specifiek geselecteerd wordt voor hun gewelddadige inslag.

De resultaten van de analyses in hoofdstuk 3 en 4 laten zien dat OMG-leden en supportclubleden in vergelijking met de gemiddelde motorbezitter weliswaar vaak zijn veroordeeld, maar dat voor een deel van de OMG- en supportclubleden de criminele carrière beperkt blijft tot een beperkt aantal delicten en/of een beperkt aantal verschillende delicten. Voor ongeveer twee derde van de OMG-leden en bijna 80% van de supportclubleden levert informatie over het officieel geregistreerde criminele verleden geen indicaties op voor betrokkenheid bij drugsdelicten of andere vormen van georganiseerde misdaad.

Hoofdstuk 5 verlegt de analyse van de individuele leden naar het niveau van de verschillende clubs. Omdat veel supportclubs slechts met een gering aantal leden in de steekproef vertegenwoordigd zijn, zijn de analyses in hoofdstuk 5

beperkt tot de OMG's. Ook de verschillende OMG's zijn niet met even grote ledenaantallen in de steekproef vertegenwoordigd. Dit is geen onbelangrijke constatering, omdat dit betekent dat het beeld van 'het gemiddelde OMG-lid' sterker wordt gekleurd door leden van de grote clubs (Satudarah MC, Hells Angels MC, No Surrender MC) dan door de kleine(re). Deze 'grote drie', elk met meer dan 80% ooit veroordeelde leden, zijn alleen al vanwege hun omvang verantwoordelijk voor het grootste deel van de voor alle OMG-leden in de steekproef geregistreerde criminaliteit, ruim 80%. Ook wanneer rekening gehouden wordt met het verschil in grootte, blijkt dat crimineel gedrag niet gelijk verdeeld is over de verschillende OMG's. Zo hebben veroordeelde leden van No Surrender MC gemiddeld bijna twaalf veroordelingen op hun naam, terwijl veroordeelde leden van bijvoorbeeld Veterans MC gemiddeld zo'n vier veroordelingen op hun naam hebben. Uitgesplitst naar type veroordeling valt op dat zowel drugsdelicten als georganiseerde criminaliteit met name gepleegd worden door leden van de grotere OMG's. De scheve verdeling van het totale aantal veroordelingen, gemeten met de Gini-index, wordt lager als gecontroleerd wordt op het aantal leden per OMG. Wanneer ook nog rekening gehouden wordt met het aantal OMG's waarvan leden zich überhaupt ooit schuldig maakten aan deze typen delicten (dat wil zeggen: hiervoor werden veroordeeld), is de verdeling van drugsdelicten nog het meest scheef: binnen de groep OMG's met leden die ooit veroordeeld zijn voor drugsdelicten, zijn er OMG's waarvan de leden disproportioneel vaak zijn veroordeeld voor drugsdelicten. Voor andere vormen van georganiseerde misdaad geldt dat niet: maken leden zich eenmaal schuldig aan dergelijke delicten, dan doen ze dat ongeveer even vaak, ongeacht van welke OMG ze lid zijn.

Tot slot wordt in hoofdstuk 5 onderscheid gemaakt tussen de mate waarin leden en leiders van verschillende clubs veroordeeld werden voor respectievelijk alle delicten en delicten indicatief voor georganiseerde misdaad: drugs, wapens en ongoing criminal enterprises (afpersing, vrijheidsberoving, mensenhandel en witwassen).

Barker (2007; 2015) stelt dat OMG's langs een continuüm vallen dat loopt van 'sociale club', via 'organisatie van criminelen', tot 'bende'. Hoe hoger het aandeel veroordeelde leden en leiders, hoe meer volgens Barker een OMG gekarakteriseerd kan worden als bende. De kleine, in omvang stabiele OMG's (hoofdstuk 3) vallen aan de 'clubkant' van het door Barker voorgestelde continuüm. Zowel het gemiddeld aantal veroordelingen van de leden als dat van de leiders van deze clubs is – binnen het spectrum van Nederlandse OMG's – laag. Dit blijkt nog meer het geval wanneer wordt ingezoomd op delicten indicatief

voor georganiseerde criminaliteit. Leden van Spiders MC, Veterans MC, Demons MC, Rebelcrew MC en Black Sheep MC zijn zelden of nooit veroordeeld voor vormen van georganiseerde criminaliteit. Leden van Trailer Trash MC, Bandidos MC, No Surrender MC, Hells Angels MC en Satudarah MC werden – wederom binnen het spectrum van Nederlandse OMG's – gemiddeld vaker veroordeeld voor georganiseerde criminaliteit. Voor Trailer Trash MC en Bandidos MC geldt dat ook kaderleden gemiddeld het vaakst zijn veroordeeld voor dergelijke delicten. Deze OMG's vallen derhalve meer aan de 'bendekant' van het door Barker voorgestelde continuüm.

1.2 Theoretische en beleidsmatige relevantie

De resultaten van het onderzoek zijn in lijn met het in de internationale literatuur geschetste beeld van OMG's: een beeld dat genuanceerder is dan mediaberichtgeving of algemeen justitieel beleid doet voorkomen. Hoewel een relatief groot deel van de Nederlandse OMG-leden een strafblad heeft, is dit strafblad voor veel van hen beperkt, zowel in omvang als in ernst van de delicten. Het etiket 'outlaw motorcycle gang' lijkt daarmee niet in dezelfde mate op alle Nederlandse outlawmotorclubs van toepassing en op basis van de voor dit onderzoek beschikbare informatie kan worden geconcludeerd dat een aantal van hen zich met enig recht tegen dit etiket heeft verzet. Voor zover af te leiden uit de delictgeschiedenis van de leden van de betreffende OMG's, lijken – althans op dit moment – conservatieve drijfveren in deze clubs te overheersen. Voor OMG's aan de 'bendekant' van het continuüm is een dergelijk etiket, afgaand op het aantal leden en leiders met een strafblad en de gemiddelde lengte van die strafbladen, wellicht meer op zijn plaats. Een groot deel van de bij de politie bekende ledenpopulatie van deze OMG's bestaat uit actieve criminelen die in de afgelopen jaren nog werden veroordeeld. Gegeven het gemiddeld hoge aantal veroordelingen voor meer georganiseerde delicten lijken leiders en leden van deze clubs per saldo meer radicaal gemotiveerd, al dan niet in combinatie met meer conservatieve motivaties, voor hun OMG-lidmaatschap.

Volgens Quinn en Forsyth (2011) is het niet toevallig dat de OMG's waarvan de leden per saldo het minst zijn veroordeeld (en niet of zelden voor vormen van georganiseerde criminaliteit) de OMG's zijn die in een periode waarin het Nederlandse outlawbikermilieu een onstuimige groei doormaakte, het meest stabiel zijn gebleven. Deze clubs lijken de toegenomen spanningen in het Nederlandse bikermilieu vooralsnog het hoofd te bieden door trouw te blijven

aan een conservatieve interpretatie van de kernwaarden van de outlawbiker-levensstijl. De clubs die de afgelopen periode snel in omvang zijn toegenomen, vallen juist meer in de radicale hoek. Waarmee overigens niet is gezegd dat alle leden van deze OMG's legale of illegale economische belangen laten prevaleren boven de vrijheid van het motorrijden en de broederschap binnen de club. Conservatieve en radicale sentimenten kunnen, aldus Quinn, naast elkaar binnen een club bestaan. Lauchs, Bain en Bell (2015) schetsen zelfs een scenario waarin beide typen leden zich in een afhankelijkheidsrelatie tot elkaar bevinden: radicale leden hebben baat bij de gevaarlijke reputatie die is gevormd en in stand gehouden wordt door het soms onbezonnen gedrag van conservatieve leden. Conservatieve leden op hun beurt zouden profiteren van radicale leden omdat een deel van hun illegale inkomsten zou terugvloeien in de clubkas. Of, en zo ja in welke mate, dit bij Nederlandse OMG's het geval is, kan op basis van de beschikbare data echter niet worden vastgesteld.

Conservatieve OMG's zijn ook de OMG's die op dit moment geen chapters over de landsgrenzen hebben opgericht. Aangenomen wordt dat internationaal opererende OMG's hun netwerk van gelijkgestemden kunnen aanwenden en ook daadwerkelijk aanwenden om transnationale georganiseerde criminaliteit, zoals grootschalige drugshandel, te faciliteren. Dat OMG's met internationale vertakkingen deze vertakkingen gebruiken, wil echter nog niet zeggen dat deze vertakkingen altijd met dit specifieke, radicale doel voor ogen worden opgezet. De OMG-wereld kenmerkt zich door diepgewortelde rivaliteit tussen sommige clubs en al dan niet tijdelijke allianties (Quinn & Forsyth, 2011). Ook conservatieve belangen kunnen maken dat uitbreiding over de grens wordt gezocht om het voortbestaan van de club veilig te stellen of de invloed van de eigen club ten opzichte van andere OMG's te vergroten of te bewaken.

Bij het bestuderen van criminele organisaties is het essentieel dat onderscheid wordt gemaakt tussen het gedrag van individuen binnen die organisaties en het gedrag van de organisaties zelf (Von Lampe, 2016). Als individuele OMG-leden zich bezighouden met vormen van georganiseerde criminaliteit, wil dit nog niet zeggen dat de OMG in kwestie is aan te merken als criminele organisatie. Ook niet als het meerdere leden binnen een bepaalde club betreft en zelfs niet wanneer zou blijken dat die leden gezamenlijk hun misdrijven begaan. Dat een hoog percentage voor georganiseerde criminaliteit veroordeelde clubleden en leiders impliceert dat zij deze criminele handelingen ook plannen, coördineren en de uitvoering ervan monitoren – een centrale assumptie van Barker (2007; 2015) – kan met behulp van de thans beschikbare gegevens niet worden getoetst.

Met de huidige studie is getracht enige mate van ordening aan te brengen in het Nederlandse OMG-landschap. Waar het gaat om betrokkenheid bij vormen van meer georganiseerd crimineel gedrag lijkt zich een tweedeling af te tekenen tussen meer conservatieve en meer radicale clubs. De relevantie van de huidige studie voor de politie- en beleidspraktijk ligt in de richting die de huidige resultaten geven aan de inzet van de noodzakelijkerwijs beperkte capaciteit. Een van de doelen van de integrale strategie is het voorkomen van normoverschrijdend, ondermijnend en/of crimineel gedrag door leden van OMG's (LIEC, 2017). Voor zover de bestrijding van vormen van georganiseerde criminaliteit hierbij prioriteit heeft, lijkt het verstandig de pijlen te richten op die clubs waarvoor de sterkste aanwijzingen bestaan dat leden zich daadwerkelijk met dergelijke delicten bezighouden.

Periodiek herhaald kan de huidige benadering ook een basis bieden voor het analyseren van de absolute en onderlinge posities van Nederlandse OMG's langs het club/bende-continuüm. Signalen van radicalisering kunnen op deze wijze in een vroeg stadium worden opgepikt en de aanpak van OMG's die zich richting de gevarenszone begeven kan worden afgestemd om verdere radicalisering af te remmen of zelfs te voorkomen. De huidige resultaten laten een samenhang zien tussen een snelle groei van het aantal leden en betrokkenheid van die leden bij georganiseerde criminaliteit en tussen het hebben van internationale vertakkingen en de plaats op het club/bende-continuüm. Alertheid op snel groeiende OMG's en OMG's die (meer) chapters opzetten in het buitenland lijkt daarom geboden. De huidige studie betreft slechts een momentopname, waardoor niet kan worden vastgesteld of snelle groei en internationale vertakkingen de oorzaak zijn of juist het gevolg van de grote betrokkenheid van OMG-leden en leiders bij georganiseerde criminaliteit. Ook hier kan het periodiek herhalen van de huidige metingen uitkomst bieden.

1.3 Richting voor toekomstig onderzoek

Het huidige onderzoek baseerde zich op een steekproef van officieel geregistreerde veroordelingsgeschiedenissen van leden van OMG's of OMG-supportclubs, die door de politie als zodanig aangewezen zijn. De beperkingen van deze onderzoeksstrategie zijn evident. Ten eerste hadden de onderzoekers geen controle over de wijze waarop de steekproef tot stand is gekomen. Niet uitgesloten kan worden dat juist crimineel actieve OMG- en supportclubleden vanwege hun bekendheid bij de lokale eenheden in de steekproef terecht zijn

gekomen. De totale omvang van de steekproef afgezet tegen de geschatte omvang van de totale outlawbikerpopulatie, biedt hier enig houvast.² Ook kan het zijn dat de toegenomen beleids- en media-aandacht voor outlawbikers in het algemeen en de integrale aanpak in het bijzonder, bijgedragen hebben aan het hoge aantal recente veroordelingen voor de OMG- en supportclubleden in de steekproef. Hoewel mag worden aangenomen dat het criminele gedrag waarvoor men geregistreerd werd daadwerkelijk heeft plaatsgevonden, zou een vergelijking met een populatie die in diezelfde periode geen speciale aandacht kreeg van politie en justitie – waardoor het waarschijnlijk is dat voor die betreffende populatie een groter deel van de criminaliteit ongeregistreerd blijft –, zoals Nederlandse motorbezitters in het algemeen, voor de OMG- en supportclubleden negatief uitpakken. Daar staat tegenover dat OMG-leden door hun lidmaatschap bij uitstek in staat worden geacht om slachtoffers of getuigen te bewegen niet naar de politie te stappen, hetgeen juist zou leiden tot een grotere onderrapportage van het criminele gedrag van OMG- en supportclubleden.

Meer algemeen kan worden gesteld dat elke databron haar eigen beperkingen kent en dat onderzoekers bij het bestuderen van (georganiseerde) criminaliteit gebaat zijn bij het samenbrengen van gegevens uit verschillende bronnen om een zo volledig mogelijk beeld te kunnen creëren (Von Lampe, 2016). Voor een juiste interpretatie van de in het huidige onderzoek gemaakte (o.a. delictcategorieën) en gevonden categorisering (o.a. criminele ontwikkelingstrajecten, criminele carrière typen), is informatie over de aan de geregistreerde delicten ten grondslag liggende motieven, context en afwikkeling van essentieel belang. Analyses van rechterlijke uitspraken en de meer uitgebreide beschrijving van de omstandigheden van de ten laste gelegde delicten kunnen hierbij behulpzaam zijn (Blokland & David, 2016). Ook gedetailleerde inhoudsanalyses van strafdossiers en de daarin opgenomen transcripten van heimelijk opgenomen communicatie kunnen nader inzicht bieden in de achtergronden en aard van de gepleegde delicten en in het bijzonder in de rol die het clublidmaatschap hierin speelde. De in de Monitor Georganiseerde Criminaliteit reeds succesvol toegepaste methode van analyse kan hierbij als startpunt dienen (Kleemans, Van den Berg & Van de Bunt, 1998). Analyses van samenpleegrelaties op basis van mutaties in het bedrijfsprocessensysteem van de politie en sociale netwerkanalyse op basis van informatie uit telefoontaps en strafdossiers kunnen verder inzicht bieden in de totale omvang van de betreffende OMG's of supportclubs en de mate

2 Met enige voorzichtigheid schatten de onderzoekers dat om en nabij de helft van de ten tijde van de steekproeftrekking actieve Nederlandse OMG-populatie in de steekproef terecht is gekomen.

waarin de formele organisatiestructuur van de OMG of supportclub overeenkomt met de daadwerkelijk aangetroffen sociale relaties en samenwerkingsverbanden (Rostami & Mondani, 2017). Ook contacten met criminele groepen die niet bestaan uit OMG-leden kunnen op deze wijze worden bestudeerd. Het geconstateerde verloop in de outlawbikerpopulatie ten slotte vergroot de kans dat ex-leden bereid zijn te rapporteren over hun ervaringen met het lidmaatschap van een OMG of supportclub.

De wetenschappelijke studie van OMG's, hun leden en organisatie, en de betrokkenheid van deze leden en die organisatie bij criminele handelingen staat nog in de kinderschoenen. De toegenomen beleidsaandacht voor OMG's en meer recent voor OMG-supportclubs, maakt dat onderzoekers in Nederland en in de rest van Europa steeds meer en rijkere data tot hun beschikking hebben. Gedegen empirisch onderzoek op basis van deze gegevens draagt bij aan de demystificatie van een wereld die zich graag in nevelen hult.

Introductie en onderzoeksvragen

Samenvatting

In dit inleidende hoofdstuk wordt kort de interactie geschetst tussen de opkomst en groei van outlawbikerclubs in Nederland enerzijds, en de overheidsreactie anderzijds. De snelle expansie van OMG's en hun supportclubs, plus enkele spraakmakende incidenten hebben ervoor gezorgd dat de Nederlandse overheid een geïntegreerde aanpak voorstaat, een zerotolerancebeleid waarbij meerdere overheidspartners samenwerken. Uit de buitenlandse literatuur is echter bekend dat niet iedere outlawbikerclub er dezelfde ideeën en activiteiten op na hoeft te houden. Het gaat hierbij om een verschil tussen conservatieve bikers en radicale bikers. Conservatieve bikers voelen zich voornamelijk aangetrokken tot de traditionele waarden van de outlawbikerwereld, waarin de liefde voor het motorrijden en de onderlinge broederschap een grote rol spelen. Dat komt ook tot uiting in hun eventuele criminele gedrag (denk aan verkeersovertredingen en verstoringen van de openbare orde). Radicale bikers zouden er daarentegen vooral op uit zijn om de status van outlawbiker te gebruiken voor criminele doeleinden. Dit zou zich vertalen naar betrokkenheid bij vormen van meer georganiseerde criminaliteit, zoals drugs- en wapenhandel. Het is echter onduidelijk hoe de verhouding in Nederland ligt. Daarom zijn op basis van bij politie en justitie beschikbare gegevens acht onderzoeksvragen opgesteld die meer duidelijkheid kunnen brengen. Deze onderzoeksvragen worden in de volgende hoofdstukken nader uitgewerkt.

2.1 Inleiding

Outlawbikers maken hun officiële entree in Nederland in 1978 wanneer een voormalige Amsterdamse brommerclub officieel erkend wordt als eerste Nederlandse chapter van de Amerikaanse Hells Angels (Schutten, Vugts & Middelburg, 2004). Leden van de brommerclub Kreidlerclub-Oost zorgden al eerder voor problemen in en buiten Amsterdam. Zo monden pogingen een besloten school-

feest binnen te komen uit in de mishandeling van twee leraren. Twaalf brommerclubleden worden opgepakt en vervolgd (Burgwal, 2012). Geïnspireerd door tijdschriften en films hullen de leden van Kreidlerclub-Oost zich in vesten met daarop een geveleugeld doodshoofd en de naam ‘Hells Angels’. Kreidlerclub-Oost is in die tijd niet de enige brommerclub en ook elders trekken groepen gemotoriseerde nozems zoals de Road Hogs, Maddocks en Cannibles (sic) de aandacht van de politie (Dooms, 1976). In 1974 opent de gemeente Amsterdam een clubhuis bedoeld voor alle Amsterdamse motor- en brommerclubs, maar al snel zijn het enkel nog de ‘Hells Angels’ die er de scepter zwaaien. De Amsterdammers zoeken toenadering tot de Amerikaanse moederorganisatie en na een aantal jaren van onderhandelen heeft Nederland in 1978 zijn eerste officiële outlawmotorclub (Burgwal, 2012). In de jaren die volgen worden nog diverse andere outlawmotorclubs naar Amerikaans voorbeeld opgericht, zoals Rogues MC in 1979 en Demons MC in 1982. Ook het aantal Hells Angels-chapters groeit (Landelijke Eenheid, 2014). Hoewel deze nieuwe clubs veel van de uiterlijke kenmerken en de organisatiestructuur van hun Amerikaanse geestverwanten overnemen, zijn de Hells Angels in die tijd de enige club die officieel onderdeel is van een buitenlandse organisatie.

Na een periode van relatieve rust – in 1980 wordt nog een inval gedaan in het Amsterdamse Hells Angelsclubhuis (Burgwal, 2012) – groeien de zorgen rondom met name de Hells Angels. In een deelrapport voor de Parlementaire Enquêtecommissie Onderzoeksmethoden signaleren criminologen dat diverse leden van de Hells Angels betrokken zijn bij georganiseerde misdaad (PEO, 1996). Het gaat dan met name om de productie van en internationale handel in verdovende middelen, waarbij wordt samengewerkt met Hells Angelsleden uit andere landen. Diverse geruchtmakende incidenten zetten daarna verder de toon, zoals de massale aanwezigheid van outlawbikers bij de begrafenis van een bekende Nederlandse onderwereldfiguur in 2000 en in datzelfde jaar de mishandeling van twee populaire televisiejournalisten, slechts enkele minuten voor zij live in de ether gaan. In 2004 worden drie Hells Angels vermoord aangetroffen in een beek in Limburg. Het onderzoek richt zich al gauw op leden van het eigen chapter. Een kroongetuige in de zaak maakt melding van grootschalige drugshandel en contacten tussen de Limburgers en een Colombiaans drugskartel (Van den Heuvel & Huisjes, 2009).

In 1994 komt het in Canada tot een gewelddadig conflict tussen de Hells Angels en de Canadese outlawmotorcycleclub Rock Machine. Uiteindelijk zullen in de ‘Canadese bikeroorlog’ tussen de Hells Angels en Rock Machine, waarvan de leden gedurende het conflict overstappen naar de Bandidos MC, meer dan 150

doden vallen, onder wie toevallige passanten. Het gewapende conflict eindigt in 2001 wanneer de Canadese politie in het kader van Operatie Springtime gelijktijdig invallen doet op meer dan 70 plaatsen en meer dan 100 Canadese outlawbikers arresteert (Cherry, 2005). Tussen 1994 en 1997 komt het ook in Scandinavië tot een gewelddadig treffen tussen Hells Angels en Bandidos. Na elf moorden en een veelvoud aan moordpogingen sluiten de strijdende partijen in 1997 een ‘vredeverdrag’, waarin de regio wordt verdeeld tussen de verschillende clubs (Barker, 2015; Klement, 2016a). In Duitsland zijn er in 2009 diverse gewelddadige incidenten tussen onder anderen leden van Hells Angels en Bandidos. In 2011 worden in België een fullcolorlid en een aspirant-lid van de Outlaws en hun vriend vermoord (Burgwal, 2012). Drie Hells Angels worden aangemerkt als verdachte en in 2015 wordt een van hen voor de doodslag op de drie mannen veroordeeld. Ook in het Nederlandse bikermilieu begint het te rommelen. Het in 1990 opgerichte Satudarah stapt in 2011 uit de Raad van Acht, een overlegkoepel van Nederlandse outlawmotorclubs, die in het leven geroepen was om gewelddadigheden zoals in Canada en Scandinavië te voorkomen (Landelijke Eenheid, 2014). In 2012 richt Satudarah chapters op in onder andere Duitsland en Denemarken. Dit leidt niet alleen tot conflicten met lokale afdelingen en clubs in die landen, maar maakt van Satudarah ook de tweede Nederlandse outlawmotorclub – na Hells Angels – met een grensoverschrijdende organisatie. Na het uiteenvallen van de Raad van Acht in 2012 gaat de Nederlandse outlawwereld pas goed op de schop. In 2014 richt een ex-bestuurslid van Satudarah een eigen motorclub op, No Surrender. Al snel rapporteert deze nieuwe club meer dan 25 chapters op haar website, waaronder ook chapters in België, Duitsland en Spanje. In datzelfde jaar wordt het eerste Nederlandse chapter van Bandidos opgericht. Ook worden motorrijders in de colors (‘officiële’ kleding van een bepaalde outlawbikerclub) van de van oorsprong Amerikaanse Mongols MC waargenomen. De snelle groei en veranderde samenstelling van het Nederlandse outlawbikerlandschap en diverse incidenten tussen leden van verschillende clubs, leiden, tegen de achtergrond van de gewelddadigheden in de ons omringende landen, tot de vrees dat ook Nederland zich opmaakt voor een oorlog in het outlawbikermilieu.

Wie zijn outlawbikers, hoe zitten outlawbikerclubs in elkaar en wat is er bekend over de betrokkenheid van outlawbikerclubs bij georganiseerde criminaliteit? In 2010 publiceert de politie een kennisdocument bedoeld om op deze en soortgelijke vragen antwoord te geven (KLDP, 2010). Het betreffende kennisdocument baseert zich noodzakelijkerwijs voornamelijk op Amerikaans onderzoek, want informatie over Nederlandse outlawbikers is schaars en wetenschappelijk onderzoek naar Nederlandse outlawbikers ontbreekt in het geheel.

2.2 Integrale aanpak

Op 25 januari 2012 schrijft de minister van Veiligheid en Justitie in een brief aan de Tweede Kamer dat de problematiek rondom outlawbikers een breed gezamenlijk offensief op landelijk en lokaal niveau vergt (Kamerstukken II 2011/12). Ondermijnende criminaliteit door outlawbikers, zoals grootschalige drugshandel, het eisen van protectiegelden in de horecabranche en het belemmeren van overheidsoptreden inzake het handhaven van de openbare orde of vergunningsverlening, dient effectief te worden bestreden. Ook moet voorkomen worden dat outlawbikerclubs hun onderlinge spanningen in de openbare ruimte gaan uitvechten. De minister geeft hierbij aan dat gezien de moeilijk doordringbare en hardnekkige aard van de outlawbikerproblematiek niet alleen snelle, publiekelijk zichtbare acties noodzakelijk zijn, maar nadrukkelijk ook langetermijnacties. Pas wanneer alle betrokken partijen de krachten bundelen in een zogeheten geïntegreerde aanpak zal het mogelijk worden om vanuit de overheid effectief op te treden tegen criminele outlawbikers en outlawbikerclubs. Het versterken van de informatiepositie aangaande Nederlandse outlawbikerclubs is hiervoor van essentieel belang.

Vanaf 2012 worden diverse stappen richting een geïntegreerde aanpak gezet en voert de overheid een zerotolerancebeleid tegen OMG's, zoals zij dan inmiddels worden aangeduid.³ De geïntegreerde aanpak richt zich erop zo veel mogelijk barrières op te werpen voor outlawbikers en outlawbikerclubs om hun criminele activiteiten te ontplooien. Zo worden diverse clubhuizen wegens het ontbreken van vergunningen of het in strijd zijn met reeds verleende vergunningen gesloten, worden leden van outlawbikerclubs waar mogelijk geweerd uit gevoelige branches zoals de particuliere beveiliging en worden uit voorzorg verschillende motorevenementen afgeblazen (Van Ruitenburg, 2016). In zijn evaluatie van de geïntegreerde aanpak constateert het Landelijk Strategisch Overleg integrale aanpak OMG's van het Landelijk Informatie en Expertise Centrum (LIEC) dat anno 2017 'de aard en omvang van de OMG-problematiek onverminderd reden voor zorg en intensieve overheidsaandacht blijven' (LIEC, 2017: 3).

3 De termen outlawmotorcyclegang of outlawbikerclub worden gebruikt om duidelijk onderscheid te maken tussen deze clubs en de vele niet-normoverschrijdende hobbyclubs en motorverenigingen die Nederland rijk is.

2.3 Expansie en mogelijke radicalisering van het Nederlandse outlawbikermilieu

Het aantal chapters en outlawbikerclubs in Nederland maakt de laatste jaren een spectaculaire groei door. Een trend die ook elders in Europa wordt gesignaleerd (Silverstone & Crane, 2017). Ook richten Nederlandse OMG's steeds vaker chapters op in het buitenland (LIEC, 2017). Het meest recente kennisdocument *Outlawbikers in Nederland* van de Landelijke Eenheid geeft aan dat tussen 2009 en 2014 het aantal chapters van de vijf grootste Nederlandse OMG's vervijfvoudigde van 18 naar 91 (Landelijke Eenheid, 2014). Exacte cijfers omtrent het aantal leden ontbreken echter omdat de clubs geen ledenlijsten vrijgeven. Naast de groei van het aantal outlawbikerclubs signaleert het kennisdocument dat – als gevolg van een versoepeld toelatingsbeleid – recentelijk ook een ander slag personen lid lijkt te worden van outlawbikerclubs. Was toetreding vroeger alleen mogelijk op voordracht en na een jarenlang initiatieproces en met verregaande verplichtingen, tegenwoordig kan toetreding een stuk sneller verlopen en wisselen leden zelfs van club. In het kennisdocument wordt daarbij opgetekend dat oudgedienden in de bikerwereld hier niet altijd blij mee zijn. Een versoepelde selectie aan de poort zou tot gevolg kunnen hebben dat nu personen kunnen toetreden die onder een strenger regime misschien niet geschikt waren bevonden.

Ook in het buitenland merkt men dat een snelle aanwas van nieuwe leden een ander type lid aantrekt. Quinn en Forsyth (2011) spreken in dat kader over een verregaande radicalisering van de outlawbikerscene. Zij maken daarbij onderscheid tussen 'radicalen', oftewel criminele entrepreneurs die gericht zijn op expansie en geldelijk gewin en de 'power of the patch' (de uitstraling die outlawbikerclubs hebben in de boven- en onderwereld) beschouwen als een middel om dit te bereiken, en 'conservatieven' of 'puristen', die gericht zijn op de oude idealen van de outlawbikersubcultuur (liefde voor motoren, onderlinge solidariteit en broederschap) en voor wie lidmaatschap van een outlawbikerclub geen middel is maar een doel op zich (Barker, 2015; Wolf, 1991). Snelle uitbreiding van een club, mogelijk gemaakt door een versoepeld toelatingsbeleid, zou erop kunnen wijzen dat radicalen binnen een club de overhand krijgen. Radicalisering van outlawbikerclubs vergroot de kans op betrokkenheid bij georganiseerde misdaad en verhoogt de onderlinge rivaliteit tussen clubs, hetgeen grote gevolgen kan hebben voor de openbare orde en veiligheid. Rivaliteit tussen clubs vergroot op haar beurt de behoefte aan massa (een groot aantal leden) en aan 'soldaten' die kunnen worden gemobiliseerd en ingezet in geval van een gewelddadig treffen (Quinn & Forsyth, 2011). Diverse auteurs betogen

dat naast leden van OMG's zelf, leden van supportclubs hierbij een belangrijke rol kunnen spelen (o.a. Barker, 2017; Smith, 2002). Bij de gewelddadige conflicten tussen rivaliserende outlawmotorclubs waren ook leden van supportclubs betrokken (o.a. Klement, 2016c). Ook in Nederland zijn leden van officiële OMG-supportclubs betrokken geweest bij geweldsincidenten. Supportclubleden zouden in toenemende mate worden ingezet, niet alleen als manusjes-van-alles, maar ook als 'spierballen' die, naar inzicht van de OMG waaraan deze supportclubs gelieerd zijn, op afroep kunnen worden ingezet (Landelijke Eenheid, 2014). Een RIEC-LIEC-rapport uit 2014 signaleert in dit verband ook een mogelijke toenadering van outlawbikerclubs richting harde kernvoetbal-supporters: steeds vaker worden supporters in colors waargenomen (RIEC-LIEC, 2014).

Barker (2007; 2015) beschrijft de evolutie van sommige Amerikaanse outlawmotorcycleclubs van clubs van onaangepaste motorliefhebbers tot criminele organisaties. In een poging ordening in het Amerikaanse bikerlandschap aan te brengen plaatst hij de Amerikaanse clubs op een continuüm dat loopt van sociale club tot criminele bende. Sociale clubs kennen slechts weinig leden die zich schuldig maken aan crimineel gedrag. Degenen die toch de wet overtreden lopen een hoog risico uit de club te worden gezet. Naarmate meer leden van een OMG zich inlaten met criminaliteit, suggereert dit volgens Barker dat dergelijk gedrag stilzwijgend wordt geaccepteerd. Als naast een hoog percentage leden ook leiders van de betreffende OMG zich schuldig maken aan crimineel gedrag en deze leiders zich actief bemoeien met de planning en uitvoering van delicten, hebben we volgens Barker te maken met een OMG die het best te classificeren is als criminele bende.

Voor een effectieve aanpak van outlawmotorcycleclubs is het derhalve belangrijk dat inzicht wordt verkregen met wie men te maken heeft als het gaat om individuele outlawbikers en outlawbikerclubs, of onderscheid kan worden gemaakt tussen conservatieve en radicale leden, en welke OMG's het meest radicale profiel hebben.

2.4 Wetenschappelijk onderzoek naar outlawbikers in Nederland

Een eerste aanzet tot een beter beeld van outlawbikers in Nederland werd gegeven door het onderzoek van Blokland, Soudijn en Teng (2014) dat het strafrechtelijk verleden van 601 leden van Nederlandse outlawbikerclubs in ogenschouw nam. De uitkomsten van dit onderzoek zijn ook in het kennisdocument

van de Landelijke Eenheid overgenomen (Landelijke Eenheid, 2014). Uit deze analyses bleek dat 82% van de outlawbikers een strafblad had. Een op de vier veroordeelde outlawbikers kon, afgaand op het totaal aantal veroordelingen, als veelpleger bestempeld worden. Ruim een derde van de veroordeelde leden bleek ten minste eenmaal veroordeeld tot een vrijheidsstraf. OMG-leden met een strafblad kwamen voor het eerst in aanraking met justitie toen ze gemiddeld 29 jaar oud waren. Een op de tien veroordeelde clubleden had zijn eerste justitiecontact voor het achttiende jaar, terwijl bijna de helft pas tijdens of na het dertigste jaar voor het eerst werd veroordeeld. In een aanvullende publicatie werden de criminele carrières van de 601 Nederlandse outlawbikers vergeleken met die van een op leeftijd gematchte, random steekproef van 300 Nederlandse motorbezitters (Blokland, Van Hout, Van der Leest & Soudijn, 2017). Van de Nederlandse motorbezitters bleek 32% ten minste eenmaal te zijn veroordeeld. 7% bleek meer dan tien keer te zijn veroordeeld en kan daarmee gekwalificeerd worden als veelpleger. Van de 300 Nederlandse motorbezitters bleek 8% ooit veroordeeld tot een vrijheidsstraf. In hoeverre onder outlawbikers verschillende typen, zoals het door Quinn en anderen voorgestelde conservatieve en radicale type, te onderscheiden zijn, werd mede vanwege de geringe omvang van de op dat moment beschikbare steekproef nog niet onderzocht.

In een hoofdstuk in een internationale bundel over outlawbikercriminaliteit werden, wederom gebaseerd op de informatie over het justitiële verleden van de 601 door de politie in 2013 geïdentificeerde outlawbikers, resultaten gepresenteerd van aanvullende analyses op clubniveau (Blokland, Soudijn & Van der Leest, 2017). Deze 601 outlawbikers waren lid van twaalf destijds in Nederland actieve clubs. De analyses op clubniveau lieten zien dat er grote verschillen bestonden tussen OMG's, zowel in het percentage ooit veroordeelde clubleden, als het percentage clubleiders met een strafblad. Onderzoek op basis van rechterlijke uitspraken gepubliceerd op www.rechtspraak.nl suggereerde bovendien dat ernstige en georganiseerde criminaliteit zich beperkt tot (leden van) een deel van de in Nederland actieve OMG's (Blokland & David, 2016).

2.5 Doel en vraagstelling huidig onderzoek

Het meest recente kennisdocument over outlawbikers van de Landelijke Eenheid (2014) geeft een uniek, maar desalniettemin algemeen beeld van de Nederlandse outlawbiker. Het beschikbare onderzoek is gebaseerd op een relatief kleine, en daardoor wellicht selectieve, steekproef van Nederlandse OMG-leden

(Blokland, Soudijn & Teng, 2014). In de jaren sinds dit onderzoek is het Nederlandse outlawbikerlandschap bovendien sterk veranderd. Niet alleen is het aantal clubs en chapters, en daarmee vermoedelijk ook het aantal leden, sterk toegenomen, ook lijkt te worden getornd aan de ooit strenge toelatingseisen voor lidmaatschap van een OMG. Wie zijn deze nieuwe leden en in hoeverre verschillen zij van de eerdere generatie Nederlandse outlawbikers?

Ook het aantal supportclubs en supportclubleden in Nederland groeit. Politie-informatie uit het buitenland suggereert dat leden van supportclubs worden ingezet om hand-en-spandiensten te verrichten voor de OMG waaraan ze gelieerd zijn (Barker, 2017). Ook het plegen van (gewelds)misdrijven zou naar supportclubs worden gedelegeerd met als doel OMG-leden buiten het blikveld van politie en justitie te houden. In Nederland is tot op heden nog geen onderzoek verricht naar leden van OMG-supportclubs en het is derhalve onbekend hoe het criminele verleden van supportclubleden zich verhoudt tot dat van OMG-leden en Nederlandse motorrijders in het algemeen.

Eerder buitenlands onderzoek maakt op theoretische en empirische gronden onderscheid in verschillende typen outlawbikers (Quinn & Forsyth, 2011). Conservatieve outlawbikers zouden zich voornamelijk aangetrokken voelen tot de traditionele, masculiene waarden van de outlawbikerwereld, waarin de liefde voor het motorrijden en de onderlinge broederschap een belangrijke plaats innemen. Hun criminele gedrag zou zich beperken tot direct aan deze mannenwereld te relateren overtredingen, zoals verkeersovertredingen en verstoringen van de openbare orde. Radicale bikers zouden er daarentegen vooral op uit zijn om de intimiderende uitstraling die outlawbikers hebben te gebruiken voor criminele doeleinden. Dit zou zich vertalen naar hun betrokkenheid bij vormen van meer georganiseerde criminaliteit zoals drugs- en wapenhandel (Lauchs, Bain & Bell, 2015). Het eerder genoemde onderzoek op basis van gepubliceerde rechterlijke uitspraken suggereert dat ook Nederlandse bikers gebruikmaken van de 'power of the patch' bij het uitvoeren van delicten of om te voorkomen dat slachtoffers en getuigen melding doen bij de politie (Blokland & David, 2016). In hoeverre onder Nederlandse bikers conservatieven en radicalen te onderscheiden zijn, en als dit zo is, in welke verhoudingen deze bikertypen in de Nederlandse populatie voorkomen, is tot op heden nog niet onderzocht.

Tot slot geeft bestaand Nederlands onderzoek aan dat er belangrijke verschillen zijn tussen Nederlandse OMG's, zowel in het criminele profiel van het gemiddelde lid, als in het percentage veroordeelde leden en leiders (Blokland, Soudijn & Van der Leest, 2017). De integrale aanpak van OMG's is een brede aanpak, in beginsel gericht op alle outlawmotorclubs. Diverse clubs hebben te kennen gege-

ven dat zij zich niet herkennen in het door politie en justitie geschetste beeld van outlawmotorclubs als vrijplaatsen voor (georganiseerde) criminaliteit. Om de legitimiteit van de intensieve overheidsaandacht voor (alle) outlawmotorclubs te toetsen en om na te gaan in hoeverre differentiatie van de integrale aanpak noodzakelijk is, is het van belang dat naast een algemeen en individueel beeld van de Nederlandse outlawbiker, ook zicht wordt verkregen op eventuele belangrijke verschillen tussen Nederlandse outlawbikerclubs.

Het onderhavige onderzoek is erop gericht, middels een nadere analyse van bij politie en justitie beschikbare gegevens, te komen tot een geactualiseerde, algemene beschrijving van Nederlandse OMG-leden en leden van Nederlandse OMG-supportclubs, een theoretisch relevante typologie van Nederlandse outlawbikers op basis van de door hen begane misdrijven en een actuele analyse van de verdeling van criminaliteit onder Nederlandse OMG's en de mate waarin Nederlandse OMG's betrokken zijn bij georganiseerde criminaliteit.

Concreet beantwoordt het onderzoek de onderstaande vragen:

Hoofdstuk 3

- Wat zijn de belangrijkste kenmerken van de criminele carrières van leden van Nederlandse OMG's?
- Wat zijn de belangrijkste kenmerken van de criminele carrières van leden van supportclubs van Nederlandse OMG's?
- In welke mate kunnen betekenisvolle ontwikkelingspaden worden onderscheiden in de criminele carrières van respectievelijk OMG- en supportclubleden en wat zijn de prevalenties van deze ontwikkelingspaden?

Hoofdstuk 4

- Voor welke delictcategorieën worden Nederlandse OMG-leden en OMG-supportclubleden veroordeeld, en bestaan er verschillen in de prevalenties van veroordelingen voor deze delictcategorieën tussen OMG-leden en supportclubleden?
- Kunnen onder leden van Nederlandse OMG's en OMG-supportclubs, op basis van (combinaties van) veroordelingen voor bepaalde delictcategorieën, verschillende betekenisvolle criminelecarrièretypen worden onderscheiden, en zo ja, wat zijn de prevalenties van die criminelecarrièretypen in de populatie?
- Verschillen OMG-leden en supportclubleden in hun carrièretypen, of kenmerken OMG-leden en supportclubleden zich door vergelijkbare criminelecarrièretypen?

Hoofdstuk 5

- In welke mate zijn leden van verschillende Nederlandse OMG's, blijkens hun veroordelingsgeschiedenis, betrokken bij verschillende vormen van criminaliteit?
- Hoe zijn Nederlandse OMG's te plaatsen langs het door Barker (2007; 2015) voorgestelde club/bende-continuüm?

2.6 Gebruikte data

2.6.1 Steekproef van outlawbikers

Nederlandse outlawbikerclubs hebben geen officiële ledenlijsten die openbaar zijn op te vragen. Om onderhavig onderzoek naar typen outlawbikers en outlawbikerclubs mogelijk te maken heeft de infocel van de Landelijke Eenheid, die op last van de minister van Veiligheid en Justitie belast is met het verzamelen van gegevens omtrent 'outlawbikerproblematiek' (Kamerstukken II, 2012/13), informatie verzameld afkomstig van OMG-infocellen van alle Nederlandse politie-eenheden. Op basis van deze informatie is een bestand samengesteld met daarin 1617 personen die op basis van mutaties uit het bedrijfsprocessensysteem van de Nationale Politie konden worden geïdentificeerd als verbonden met een in Nederland actieve OMG. Van nog eens 473 personen kon op basis van mutaties uit het bedrijfsprocessensysteem worden vastgesteld dat ze verbonden waren aan een van de in Nederland actieve OMG-supportclubs. Een mutatie in een politiesysteem betekent dat de constatering van OMG- of supportclublidmaatschap officieel erkend wordt en op naam is vastgesteld door een politie-medewerker. Alle mutaties zijn door de politie gecontroleerd op juistheid en volledigheid. Het uiteindelijke bestand heeft betrekking op personen die op enig moment tussen 2010 en 2015 als lid van een OMG of OMG-supportclub zijn gezien. Bij de totstandkoming van het bestand is een conservatieve definitie van lidmaatschap gehanteerd. Alleen de tenaamstelling van de eigenaar van een voertuig dat wordt gezien met daarop leden van een outlawbikerclub is bijvoorbeeld niet voldoende om als lid in het bestand te worden opgenomen. De identiteit van de persoon in kwestie moet door de politieambtenaar zijn vastgesteld. Daarnaast moet zijn waargenomen dat iemand bij een outlawbikerclub hoort, bijvoorbeeld omdat hij zich in de colors van een bepaalde OMG vertoont of met regelmaat besloten clubavonden bezoekt. Registraties in de politieke bedrijfsprocessensystemen zijn om allerlei redenen vastgelegd. Te denken valt aan verkeers-

controles, aangiftes, mutaties van wijkagenten die ambtshalve kennis hebben over het lidmaatschap van personen, enzovoort.⁴ Een soortgelijk bestand lag ten grondslag aan het kennisdocument *Outlawbikers in Nederland* (Landelijke Eenheid, 2014) en de publicaties van Blokland, Soudijn en Teng (2014), Blokland, Van Hout, Van der Leest en Soudijn (2017) en Blokland, Soudijn en Van der Leest (2017). Destijds konden 601 personen als lid van een outlawbikerclub worden geïdentificeerd. Leden van supportclubs bleven in dit eerdere onderzoek buiten beschouwing. De huidige steekproef bestaat in totaal uit 2090 personen.

2.6.2 *Criminele carrières van outlawbikers*

De informatie over het criminele verleden van leden van OMG's en OMG-supportclubs gebruikt in het huidige onderzoek is afkomstig uit het Justitieel Documentatie Systeem (JDS).⁵ Uittreksels uit dit systeem bevatten informatie over het aantal, de timing en de aard van de justitiële contacten die een bepaalde persoon heeft gehad, de uitkomst van deze contacten en, voor zover van toepassing, de aard en zwaarte van de opgelegde straf. Voor iedere persoon in de huidige steekproef is informatie beschikbaar vanaf twaalfjarige leeftijd – de in Nederland geldende minimumleeftijd van strafrechtelijke verantwoordelijkheid en daarmee de minimumleeftijd waarop men in Nederland in het JDS kan worden geregistreerd – tot en met december 2015, de datum van het opvragen van de betreffende gegevens en het einde van de onderzoeksperiode. In het JDS worden alle justitiële contacten geregistreerd, ongeacht de uitkomst van deze contacten. Voor het reconstrueren van de criminele carrières worden voor dit onderzoek echter enkel die registraties meegenomen die resulteerden in een schuldigverklaring, OM-transactie of beleidssepot. Registraties die eindigden in vrijspraak, ontslag van rechtsvervolging of een technisch sepot blijven derhalve buiten beschouwing.

4 De politie schat dat in meer dan 90% van de gevallen outlawbikers in het bestand terecht zijn gekomen naar aanleiding van handhavingsacties, en in minder dan 10% als gevolg van opsporingsonderzoeken.

5 Sinds 2001 houdt het WODC voor onderzoeksdoeleinden een kopie van het JDS bij – de OBJD – waarin geen verjaringstermijnen gelden. Hierdoor is het mogelijk de volledige criminele carrières van personen in kaart te brengen, ook al is het laatste bekende justitiële contact al langer geleden.

2.7 Leeswijzer

Het huidige rapport bestaat uit een drietal empirische hoofdstukken. Elk hoofdstuk is als een afzonderlijk leesbaar artikel gepresenteerd. Dat heeft als voordeel dat het los van de andere hoofdstukken kan worden gelezen. Dat betekent echter ook dat achtergrondinformatie en uitleg over de gebruikte data worden herhaald.

Hoofdstuk 3 geeft een algemene beschrijving van de criminele carrières van leden van Nederlandse OMG's en leden van Nederlandse OMG-supportclubs. De nadruk in dit hoofdstuk ligt op de prevalentie en frequentie van veroordelingen. Ook zal worden nagegaan in hoeverre verschillende criminele ontwikkelingspaden kunnen worden onderscheiden onder OMG-leden en leden van OMG-supportclubs.

Hoofdstuk 4 bouwt voort op de in hoofdstuk 3 verkregen inzichten en richt zich op de aard van de door Nederlandse OMG- en supportclubleden gepleegde criminaliteit. In dit hoofdstuk wordt tevens nagegaan in hoeverre bepaalde delicttypen zich clusteren binnen de criminele carrières van OMG- en supportclubleden en in hoeverre, op basis van de inhoud van die criminele carrières, verschillende criminelecarrièretypen kunnen worden onderscheiden in beide populaties.

Hoofdstuk 5 ten slotte analyseert de beschikbare data op clubniveau en geeft een cijfermatig overzicht van de mate waarin verschillende clubs in verband kunnen worden gebracht met verschillende vormen van criminaliteit, gebaseerd op de veroordelingsgeschiedenissen van hun leden.

De criminele carrières van leden van Nederlandse outlawmotorclubs en hun supportgroepen: een onderzoek op basis van justitiële gegevens

Samenvatting

De aanpak van criminele outlaw motorcycle gangs (OMG's) staat sinds 2012 hoog op de justitiële agenda. Desalniettemin heeft zich de laatste jaren een enorme groei van het aantal OMG-chapters en vermoedelijk ook OMG-leden voorgedaan. Ook het aantal officiële supportgroepen van OMG's lijkt te zijn gegroeid. Bij politieambtenaren bestaat het vermoeden dat OMG's deze supportgroepen niet alleen gebruiken als kweekvijver voor nieuwe leden, maar ook om criminele hand-en-spandiensten te verrichten en als gewicht in de strijd tussen rivaliserende clubs. Doel van het huidige onderzoek is het in kaart brengen van het (officieel geregistreerde) criminele gedrag van zowel OMG- als supportclubleden. Het onderzoek bouwt voort op eerder onderzoek naar de criminele carrières van leden van Nederlandse OMG's en maakt gebruik van justitiële gegevens aangaande de criminele carrières van 1617 door de politie als zodanig geïdentificeerde OMG-leden en 473 leden van supportclubs van deze OMG's. Resultaten laten zien dat het overgrote deel van OMG- en supportclub-leden ooit werd veroordeeld en dat deze veroordelingen in veel gevallen ook ernstige criminaliteit betreffen. Er kunnen verschillende criminele ontwikkelingspaden worden onderscheiden, waarvan een aantal zich kenmerkt door een hoog niveau van criminaliteit gedurende de volwassenheid.

3.1 Inleiding

Na signalen dat leden van outlawmotorclubs betrokken waren bij zware en georganiseerde criminaliteit (Fijnaut & Bovenkerk, 1996), een aantal spraakmakende publieke optredens van met name Hells Angels (Burgwal, 2012) en mislukte pogingen deze laatste als criminele organisatie te verbieden (Schutten, Vugts & Middelburg, 2004), maakte het ministerie van Veiligheid en Justitie de aanpak van outlawmotorclubs in 2012 tot een van de speerpunten van zijn beleid (Kamerstukken II, 2012/13). Deze prioritering resulteerde in een brede geïntegreerde aanpak door het lokaal bestuur, de Belastingdienst en de Nationale Politie, bijgestaan door het Landelijk Informatie en Expertise Centrum en de diverse Regionale Informatie en Expertise Centra, om gezamenlijk op te trekken tegen criminele OMG's en vermeende criminele vrijplaatsen, zoals OMG-clubhuizen. Doel van deze geïntegreerde aanpak is het opwerpen van zo veel mogelijk barrières op nader bepaalde focusgebieden zoals de aanwezigheid van OMG's in het publieke domein, de financiën van OMG's en hun leden en de mobiliteit en middelen van OMG's. Concreet vertalen deze beleidsdoelstellingen zich naar pogingen zo veel mogelijk OMG-clubhuizen te sluiten op basis van het overtreden van de vergunningsvoorschriften of de Wet BIBOB, het uitvoeren van extra controles en zo nodig het verbieden van outlawbiker-gerelateerde evenementen zoals runs en motortreffen, het doorlichten van sectoren die kwetsbaar zijn voor criminele inmenging, zoals de horeca en beveiligingsbranche, en het natrekken van de fiscale levensloop van individuele OMG-leden (Kamerstukken II, 2012/13). Ook het door het OM aan de civiele rechter voorgelegde verzoek tot het verbieden van Bandidos MC, die sinds 2014 in Nederland actief is, op basis van de stellingname dat de doelen of werkzaamheden van deze vereniging in strijd zijn met de openbare orde, past in dit beleid. Ter onderbouwing van zijn verzoek voert het OM onder meer aan dat leden van Bandidos, onder wie ook kaderleden, betrokken zijn bij ernstige en gewelddadige criminaliteit, zoals handel in verdovende middelen en afpersing.

Wetenschappelijk onderzoek naar outlawmotorclubs en hun betrokkenheid bij (georganiseerde) misdaad is schaars. Ter verbetering van de informatiepositie omtrent outlawmotorclubs bracht de Nationale Eenheid in 2014 een rapport uit met daarin een uitvoerige beschrijving van de Nederlandse outlawbikerscene (Landelijke Eenheid, 2014). Onderdeel van dit rapport was een onderzoek naar de criminele carrières van 601 leden van Nederlandse outlawbikerclubs. Dit onderzoek, dat in datzelfde jaar in artikelvorm verscheen in *Tijdschrift voor Criminologie*, bracht aan het licht dat ruim 80% van de in de periode

2008-2013 bij de politie bekende leden van Nederlandse outlawbikers een strafblad had (Blokland, Soudijn & Teng, 2014). Outlawbikers met een crimineel verleden bleken gemiddeld acht à negen keer veroordeeld te zijn. Meer dan een kwart had zelfs meer dan tien veroordelingen op zijn naam staan. Verder bleek 47% van de ooit veroordeelde outlawbikers ten minste eenmaal te zijn veroordeeld voor een geweldsdelict en ruim 22% voor het overtreden van de Opiumwet. Een op de drie veroordeelde outlawbikers was ooit veroordeeld tot een vrijheidsstraf.

Aanvullend onderzoek op basis van rechterlijke uitspraken bevestigt het beeld dat sommige OMG's en OMG-leden betrokken zijn bij zware en georganiseerde misdaad (Blokland & David, 2016). Het eerdere onderzoek laat echter ook zien dat er belangrijke verschillen bestaan tussen clubs in termen van de criminaliteit waarmee deze clubs in verband worden gebracht en de aard en omvang van het criminele verleden van hun leden (Blokland, Soudijn & Van der Leest, 2016; Blokland & David, 2016).

In haar rapport van 2014 constateert de politie een aantal belangrijke veranderingen in de Nederlandse outlawbikerscene (Landelijke Eenheid, 2014). Ten eerste is er vanaf 2010 sprake van een sterke groei van het aantal OMG-chapters – lokale afdelingen van outlawmotorclubs – en, daarmee samenhangend, vermoedelijk ook het aantal OMG-leden. Met de komst en daaropvolgende snelle opmars van No Surrender in 2013 is Nederland een nieuwe grote speler in de Nederlandse outlawbikerscene rijker. Wanneer in 2014 ook de van oorsprong Amerikaanse Bandidos en Mongols zich in Nederland vestigen, lijken de spanningen tussen clubs toe te nemen. Een dergelijke snelle groei van het aantal leden wijst erop dat traditionele initiatieprocedures (tijdelijk) aan de kant zijn gezet, hetgeen de deur naar lidmaatschap opent voor personen die onder andere omstandigheden wellicht niet voor lidmaatschap in aanmerking zouden komen. Het rapport noemt onder andere de mogelijkheid dat motorclubs actief werven onder de hardekernsupporters van een aantal betaald voetbalclubs (zie ook RIEC-LIEC, 2014). Ook signaleert men een groei van het aantal officiële support- of puppetclubs: motorclubs die gelieerd zijn aan een van de inmiddels dertien in Nederland opererende OMG's, maar die zelf (nog) niet als OMG worden aangemerkt (Landelijke Eenheid, 2014).

De beperkte omvang van het eerdere onderzoek naar criminele carrières van Nederlandse OMG-leden, alsmede de snel veranderende Nederlandse outlawbikerscene, begrenzen de mogelijkheid tot generalisatie van eerdere resultaten naar de totale Nederlandse OMG-populatie. Bovendien werden in dit eerdere onderzoek leden van supportclubs buiten beschouwing gelaten. Omdat is

gesuggereerd dat OMG's deze supportclubs gebruiken om de betrokkenheid van OMG-leden bij criminaliteit te verhullen (o.a. Rostami & Mondani, 2017; Smith, 2002), en omdat supportclubs strategisch kunnen worden ingezet in de onderlinge concurrentiestrijd tussen rivaliserende OMG's (Quinn, 2001), is het eveneens belangrijk inzicht te verwerven in de criminele carrières – of het gebrek hieraan – van leden van supportclubs.

Het huidige onderzoek bouwt voort op het eerder uitgevoerde onderzoek naar criminele carrières van Nederlandse outlawbikers door zich te baseren op criminelecarrière-informatie van een groter aantal door de politie geïdentificeerde OMG-leden ($N = 1617$), alsmede criminelecarrière-informatie van een groot aantal door de politie geïdentificeerde leden van aan Nederlandse OMG's gelieerde supportclubs ($N = 473$). Het huidige onderzoek beantwoordt de volgende vragen:

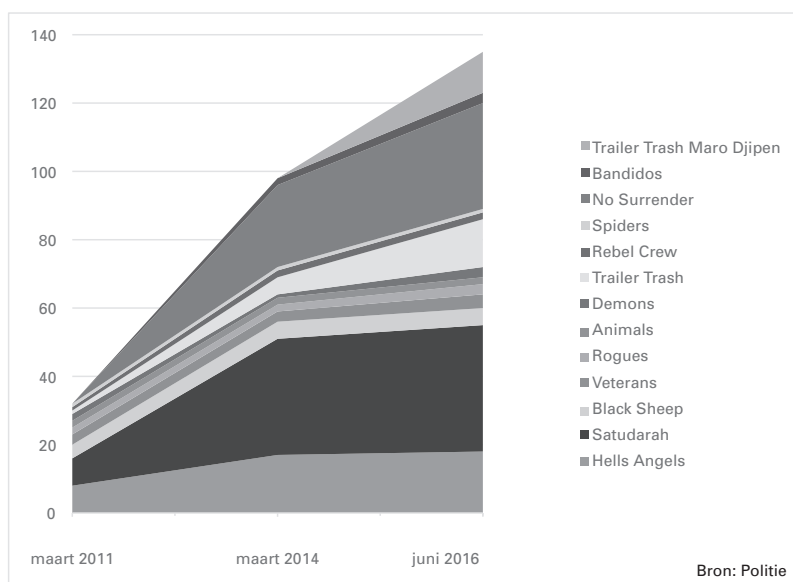
- Wat zijn de belangrijkste kenmerken van de criminele carrières van leden van Nederlandse OMG's?
- Wat zijn de belangrijkste kenmerken van de criminele carrières van leden van supportclubs van Nederlandse OMG's?
- In welke mate kunnen betekenisvolle ontwikkelingspaden worden onderscheiden in de criminele carrières van respectievelijk OMG- en supportclubleden en wat zijn de prevalenties van deze ontwikkelingspaden?

3.2 Ontwikkelingen in de Nederlandse outlawbikerscene

De erkenning van het Amsterdamse Hells Angels-chapter door het Amerikaanse moederchapter in 1978 markeert het officiële begin van de Nederlandse outlawbikergeschiedenis. Wat volgt is een periode van groei waarin het aantal clubs van Nederlandse bodem toeneemt – zo worden Rogues MC, Demons MC en Spiders MC opgericht in respectievelijk 1979, 1982 en 1988, Satudarah MC volgt in 1990 – maar waarin Hells Angels MC de enige internationaal opererende club blijft. Dit verandert als Satudarah MC vanaf 2012 chapters opricht in Denemarken, Duitsland en Spanje. Ook het in 2013 opgerichte No Surrender MC opereert al snel buiten de landsgrenzen. Tussen 2013 en 2015 vestigen zich bovendien de eerste chapters van de Amerikaanse clubs Red Devils MC, Bandidos MC en Mongols MC in Nederland.

Niet alleen het aantal clubs, maar vooral het aantal chapters stijgt vanaf 2009 spectaculair. Worden in september 2009 nog negen Hells Angels MC-chapters geteld, in juni 2016 is dat aantal toegenomen tot achttien. Het aantal Neder-

landse chapters van Satudarah MC stijgt in die periode van 9 tot 36 en nieuwkomer No Surrender MC telt in juni 31 chapters. Bij een aantal van de oudere clubs, zoals de eerder genoemde Rogues MC, Demons MC en Spiders MC, blijft het aantal chapters in deze periode stabiel. In totaal telt de politie in juni 2016 13 OMG's met samen 148 chapters.⁶ Barker (2012) gaat bij zijn schatting van het aantal OMG-leden uit van minimaal 6 en maximaal 25 leden per chapter. Voor de Nederlandse situatie in 2016 komt dit neer op een geschat totaalaantal OMG-leden van tussen de 888 en 3375 ten opzichte van een aantal tussen de 192 en 800 in 2011.⁷ In de periode na 2014-2016 lijkt de groei van het aantal clubs en chapters overigens wel wat af te vlakken. De sterke groei van het aantal OMG's en OMG-leden bleef overigens niet beperkt tot Nederland, maar is ook in andere Europese landen waarneembaar (Silverstone & Crane, 2017).

Figuur 3.1: Aantal OMG-chapters per club, periode maart 2011 – juni 2016

6 In 2016 worden regelmatig OMG's opgericht die soms ook weer snel ter ziele gaan. In 2016 zijn meer OMG's in Nederland actief dan deze dertien, zoals Mongols MC en Caloh Wagoh MC. Omdat van deze OMG's ten tijde van het onderzoek van minder dan tien leden de gegevens bij de politie bekend zijn, zijn deze niet meegenomen in de analyse.

7 Het kennisdocument *Outlawbikers in Nederland* (Landelijke Eenheid, 2014: p. 41) citeert echter een Nederlandse expert die de maximale omvang van een chapter schat op zo'n 40 personen. In dat geval zou de maximale omvang van de Nederlandse OMG-populatie 5400 leden bedragen.

3.2.1 Initiatie in de outlawbikerscene

Verschillende auteurs beschrijven het proces van initiatie in de outlawbikerscene dat culmineert in fullcolorlidmaatschap van een outlawbikerclub. De periode die met de verschillende fases in dit proces gemoeid is kan per club verschillen, maar de onderscheiden stappen komen bij vrijwel alle onderzochte clubs voor. Wolf (1991) noemt vier fasen: rechtgeaarde biker, vriend van de club/*hang-around*, *associate/prospect* en fullcolorlid. Om in aanmerking te komen voor initiatie in de outlawbikerwereld moet men allereerst laten zien dat men uit het goede bikerhout gesneden is. Nog voor iemand in aanmerking komt voor lidmaatschap van een bepaalde club, moet de persoon laten zien dat hij de regels en gebruiken van de subcultuur kent en bereid is daarnaar te leven. Hij moet een gevoel van broederschap (*brotherhood*) uitdragen en bereid zijn zich buiten de burgermaatschappij te plaatsen. Langere tijd waren technische kennis van motoren en een passie voor motorrijden ook een vereiste, al lijkt dit laatste momenteel bij een aantal clubs aan belang te hebben ingeboet. Om *hang-around* te worden is het nodig dat de persoon door een fullcolorlid binnen de club wordt geïntroduceerd. Het fullcolorlid staat in voor de geschiktheid van de betreffende persoon en zijn reputatie binnen de club kan beschadigd raken als een *hang-around* de club schade berokkent. *Hangarounds* zijn welkom op clubfeesten en runs, maar hebben geen stem binnen de club. Niet alle *hangarounds* koesteren de ambitie om ook daadwerkelijk lid te worden van de club. Voor degenen die dit wel ambiëren luidt de officiële uitnodiging om *prospect* te worden de volgende fase van het initiatieproces in. *Prospects* dragen het mouwloze clubvest met enkel de *bottom rocker*, het onderste gedeelte van het driedelig clublogo dat aangeeft bij welk chapter men hoort. In de *prospect*fase moet het aspirant-lid laten zien dat hij bereid is te investeren in de club. Niet alleen wordt van hem verwacht dat hij aanwezig is bij alle clubaangelegenheden – vergaderingen, runs, feesten, begrafenissen –, sommige clubs eisen zelfs dat de *prospect* zijn motorfiets op naam zet van de club (Barker, 2015). *Prospects* worden gezien als *manusjes-van-alles* binnen de club en worden geacht bar- en schoonmaakdiensten te draaien. Van sommige Amerikaanse clubs is bekend, aldus Barker (2015), dat van *prospects* geëist wordt dat zij een strafbaar feit plegen, dit om infiltratie van de club door undercoveragenten te voorkomen. Van andere clubs wordt gezegd dat *prospects* toestemming moeten vragen van de club of van hun mentor wanneer zij zich inlaten met criminele activiteiten. Belangrijk element van de *prospect*fase is dat de club een steeds centraler deel gaat uitmaken van het (sociale) leven van het aspirant-lid. Wordt

de prospectfase met goed gevolg doorlopen, dan kan de betreffende prospect worden voorgedragen voor volwaardig, fullcolorlidmaatschap. Fullcolorlidmaatschap wordt verkregen wanneer de overige chapterleden hiermee unaniem, of ten minste met grote meerderheid instemmen. Volwaardige leden zijn te herkennen aan het mouwloze vest met daarop het volledige, driedelige clublogo (*top rocker*, *center patch* en *bottom rocker*).

Van het hierboven beschreven, langdurige initiatieproces kan onder bepaalde omstandigheden worden afgeweken. Quinn (2001) beschrijft een vicieuze cirkel van schaalvergroting en toenemende rivaliteit tussen clubs. Schaalvergroting leidt tot toenemende rivaliteit tussen clubs: niet alleen omdat clubs geografisch dichterbij elkaar in de buurt komen, maar ook omdat zij elkaar beconcurreren bij het werven van leden. Dit vergroot volgens Quinn de gevoelde noodzaak de eigen clubidentiteit te versterken, hetgeen wordt bereikt door vetes en conflicten tussen clubs te bewerkstelligen of in stand te houden. Om getalsmatig overwicht te verkrijgen of te behouden in deze ‘wapenwedloop’ tussen clubs, kunnen clubs overgaan tot het al dan niet tijdelijk verlagen van de eisen die voorheen aan fullcolorlidmaatschap werden gesteld (Quinn, 2001). Buitenlandse onderzoekers suggereren verder dat waar het gaat om het daadwerkelijk uitvoeren van geweld, leden van supportclubs een steeds belangrijkere rol vervullen (o.a. Smith, 2002). Supportclubs zijn echter tot op heden zelden onderwerp van wetenschappelijk onderzoek geweest (Barker, 2017).

In Nederland lijkt het door Quinn (2001) beschreven proces zich te hebben voltrokken vanaf 2011, het jaar waarin de Raad van Acht, het door Nederlandse OMG's opgerichte landelijke overlegorgaan, werd opgeheven (Landelijke Eenheid, 2014). Vanaf dat moment groeit het aantal Nederlandse OMG-chapters spectaculair (zie figuur 3.1). Sommige clubs, zoals Hells Angels MC, breiden hun ledenbestand uit door over te gaan tot het overpatchen van reeds bestaande motorclubs, zoals Confederates MC. Andere richten zich bij het werven van nieuwe leden op doelgroepen die voorheen niet of nauwelijks onder OMG-leden vertegenwoordigd waren. Zo geeft No Surrender MC-oprichter Klaas Otto met zoveel woorden aan dat bij zijn OMG iedereen, mits van het mannelijk geslacht, welkom is: ‘Ik heb een club die openstaat voor motorliefhebbers uit alle culturen. Of het nu gaat om Turken, Marokkanen, voetbalhooligans, woonwagenbewoners of Antillianen, iedereen is welkom.’ (Kamp, 2014). In een ander interview refereert diezelfde Otto direct aan het toetredingsbeleid van No Surrender MC: ‘Als ik geëist had dat iedereen bij No Surrender eerst een jaar had moeten rondhangen voordat ze lid werden, had ik een jaar in mijn eentje met zo’n vestje rondgelopen. Dat schiet natuurlijk niet op.’ (De la

Haye, 2013)⁸ Het LIEC neemt in Nederland ook een sterke stijging van het aantal supportclubs waar (LIEC, 2016). Vermoed wordt dat de groei van deze supportclubs mede het gevolg is van de intensieve aanpak van OMG's. De leden van supportclubs verrichten hand-en-spandiensten voor de OMG (Landelijke Eenheid, 2014). Volgens het LIEC kan het daarbij ook gaan om 'vuile klussen' (LIEC, 2016).

Eerder onderzoek naar de criminele carrières van leden van Nederlandse OMG's liet zien dat een aanzienlijk deel van hen ooit in aanraking kwam met politie en justitie. Tegelijkertijd nuanceerde dit onderzoek het beeld dat alle OMG's betrokken zouden zijn bij (georganiseerde) criminaliteit, door te laten zien dat er belangrijke verschillen bestonden tussen clubs, zowel wat betreft het percentage leden met een strafblad als wat betreft de aard en lengte van deze strafbladen. De opmerkelijke groei van het aantal OMG-chapters en de daarmee gepaard gaande versoepeling van het toetredingsbeleid, alsmede de groei van het aantal officiële OMG-supportclubs, noopt, omwille van de generaliseerbaarheid van deze eerdere resultaten naar de nieuwe situatie, tot replicatie van dit eerdere onderzoek naar de criminele carrières van Nederlandse outlawbikers. De groei van het aantal supportclubs en onduidelijkheid over de mate waarin leden van supportclubs betrokken zouden zijn bij (aan OMG's gerelateerde) criminaliteit, maakt bovendien uitbreiding van dit onderzoek naar leden van OMG-supportclubs relevant.

3.3 Data en methoden

3.3.1 Steekproef

De voor dit onderzoek gebruikte steekproef bestaat uit 2090 personen van wie – middels een op naam gestelde constatering van een politiemedewerker zoals geregistreerd in het bedrijfsprocessensysteem van de Nationale Politie – is komen vast te staan dat zij in de periode 2010-2015 zijn gezien als lid van een Nederlandse OMG (N = 1617) of van een van de bij de politie als zodanig bekende OMG-supportclubs (N = 473). De identiteit van de persoon in kwestie moet door de politieambtenaar zijn vastgesteld en de affiliatie met de OMG

8 Overigens vermoedt het LIEC dat OMG's na de explosieve groei tot ongeveer 2015 inmiddels selectiever zijn geworden in het werven van nieuwe leden. Nieuwe leden moeten over een duidelijke meerwaarde beschikken. Deze waarde kan voortkomen uit de toegang tot een bepaald netwerk of het hebben van een bepaalde status of vaardigheid die voor de club profijtelijk is (LIEC, 2016; zie ook Quinn & Forsyth, 2011).

of supportclub moet blijken uit bijvoorbeeld het dragen van een vest voorzien van clublogo, clubtatoeage of andere club-insignia, dan wel het regelmatig bezoeken van besloten clubavonden. Aan een dergelijke registratie ligt niet noodzakelijkerwijs een verdenking van een strafbaar feit of een geconstateerde overtreding ten grondslag, het kan ook gaan om informatie verkregen tijdens bijvoorbeeld een verkeerscontrole of informatie afkomstig van de wijkagent. Voor zover mogelijk is op basis van boven beschreven uiterlijke kenmerken ook de rang van de betreffende persoon in de club genoteerd.⁹ Zowel het toekennen van het lidmaatschap zelf als het toekennen van de betreffende rang binnen de club gebeurt door de verbalisanten terughoudend: wordt, bijvoorbeeld op basis van bezoek aan clubavonden, vermoed dat iemand lid is, maar wordt deze persoon niet waargenomen in officiële clubkleding, dan krijgt deze persoon de status associate. Ook iemands rang wordt eerder te laag dan te hoog ingeschat.

Op het moment van het samenstellen van het bestand waren in Nederland dertien OMG's actief waarvan ten minste van tien leden bij de politie bekend was dat zij lid waren.¹⁰ Het exacte aantal OMG-leden is niet bekend, maar een geschat aantal leden van tussen 800 en 3375 plaatst de huidige steekproef enigszins in perspectief.¹¹ De mate waarin de huidige steekproef representatief is voor de totale OMG- en supportclubledenpopulatie is echter, bij het ontbreken van betrouwbare gegevens over de totale populatie, onbekend.

3.3.2 *Criminele carrières*

De informatie over het criminele verleden van leden van outlawmotorclubs of hun supportgroepen gebruikt in dit onderzoek is afkomstig van het Justitieel Documentatie Systeem.¹² Uittreksels uit dit systeem bevatten informatie over

-
- 9 De meeste Nederlandse OMG's kennen naast fullcolorleden zogenaamde prospects of aspirant-leden, associates, personen die banden hebben met de OMG maar geen intentie hebben om lid te worden, en hangarounds, personen die zich veel ophouden in gezelschap van clubleden, maar geen officiële rang hebben binnen de club.
- 10 Red Devils MC wordt inmiddels beschouwd als een zelfstandige OMG, maar gedurende de periode waarop dit onderzoek betrekking heeft, werd deze club tot de supportclubs gerekend.
- 11 Deze schattingen zijn gebaseerd op een geschatte chaptergrootte van 6 tot 25 personen (Barker, 2007). Een Nederlandse expert schat de maximale chaptergrootte echter incidenteel op 40 (Landelijke Eenheid, 2014: 41).
- 12 Sinds 2001 houdt het WODC voor onderzoeksdoeleinden een kopie van het JDS bij – de OBJD – waarin geen verjaringstermijnen gelden. Hierdoor is het mogelijk de volledige criminele carrières van personen in kaart te brengen, ook al is het laatst bekende justitiecontact al langer geleden.

het aantal, de timing en de aard van de justitiecontacten die een bepaalde persoon heeft gehad, de uitkomst van deze contacten en, voor zover van toepassing, de aard en zwaarte van de opgelegde straf. Voor iedere persoon in de huidige steekproef is informatie beschikbaar vanaf 12-jarige leeftijd – de minimumleeftijd waarop men in Nederland in het JDS kan worden geregistreerd – tot en met december 2015. Voor het reconstrueren van de criminele carrières worden voor dit onderzoek enkel die registraties meegenomen die resulteerden in een schuldigverklaring, OM-transactie of beleidssepot. Registraties die eindigden in vrijpraak, ontslag van rechtsvervolging of een technisch sepot blijven buiten beschouwing.

3.3.3 Trajectmodellen

Naast beschrijvende statistiek, wordt bij de onderhavige analyses gebruikgemaakt van group-based trajectory-modellen (GBTM's) (Nagin & Land, 1993; Nagin, 2005). Deze modellen maken het mogelijk om binnen een populatie groepen personen te onderscheiden die min of meer dezelfde ontwikkeling doormaken – in de huidige analyse dezelfde ontwikkeling in hun criminele gedrag. GBTM's verschillen van traditionele groeicurve-modellen (waarin individuele ontwikkeling wordt gedefinieerd in termen van afwijking van de gemiddelde ontwikkeling) door de continue verdeling van individuele ontwikkelingspaden in de populatie samen te vatten in een beperkt aantal groepen, of latente klassen, die elk hun eigen ontwikkelingstraject volgen en die onderling kunnen verschillen in niveau, maar ook in vorm. Voor de huidige analyses zijn modellen geschat variërend van een tot tien groepen. Het uiteindelijke model is gekozen op basis van de door Nagin (2005) genoemde criteria om het best passende model vast te stellen (o.a. BIC, AIC, OCC). Naast het aantal groepen en het ontwikkelingspad per groep, levert een GBTM-analyse voor iedere persoon binnen elke groep de *posterior group probability*, oftewel de kans dat iemand met het geobserveerde profiel wordt ingedeeld in een bepaalde trajectgroep. Een gemiddelde *posterior group probability* van 0.7 geldt als eis voor een goed passend model. Voor personen die op basis van hun geobserveerde criminele carrière lastig in een specifieke trajectgroep zijn in te delen, kan de individuele *posterior group probability* voor de groep waarin ze uiteindelijk worden ingedeeld lager zijn dan 0.7.

3.4 Resultaten

3.4.1 Demografisch profiel

Gemiddeld genomen is de Nederlandse outlawbiker een man van in de veertig (zie tabel 3.1). Het huidige onderzoek bevestigt hiermee eerdere bevindingen (Blokland, Soudijn & Teng, 2014). Enige nuance is echter op zijn plaats. Ten eerste zijn van de huidige steekproef alleen demografische gegevens bekend van personen die ten minste eenmaal in het JDS zijn geregistreerd. Voor zover geregistreerde en niet-geregistreerde leden verschillen op deze kenmerken, geven de huidige resultaten een vertekend beeld. Bovendien is enkel het geboorteland van de persoon zelf bekend en niet dat van de ouders. Kinderen van migrantenouders die zelf in Nederland zijn geboren, zoals tweedegeneratie-Indonesiërs, vallen dus in de categorie 'Nederlands'. Verder blijken er wat betreft leeftijdsopbouw betekenisvolle verschillen tussen OMG- en supportclubleden. OMG-leden in de huidige steekproef zijn gemiddeld iets ouder dan supportclubleden. Meer dan 60% van de OMG-leden is zelfs ouder dan 40 jaar. Hoewel ook meer dan de helft van de supportclubleden de veertig reeds gepasseerd is, zien we onder de supportclubleden ook dat meer dan een kwart jonger is dan 30 jaar. Dit wijst erop dat supportclubs ook jongeren aan zich weten te binden, en, voor zover supportclubleden doorstromen naar OMG's, dat er sprake is van potentieel nieuwe aanwas.

3.4.2 Prevalentie en frequentie van justitiecontacten

Ruim 85% van de Nederlandse OMG-leden is ten minste eenmaal veroordeeld (zie tabel 3.1). Het aandeel supportclubleden met een strafblad is (iets) kleiner: 78%. Nadere bestudering van deze percentages leert dat het niet louter 'oude' zaken betreft: twee derde van de veroordeelde OMG- en supportclubleden werd nog ten minste één keer veroordeeld tussen 2010-2015. De OMG-leden die veroordeeld zijn hebben gemiddeld 9,4 registraties op hun naam. Veroordeelde leden van supportclubs werden gemiddeld 8,8 keer veroordeeld. Van de veroordeelde OMG-leden is bijna een op de drie meer dan tien keer veroordeeld. Daarmee kunnen zij als 'veelpleger' worden aangemerkt (Boerman, Van Tilburg & Grapendaal, 2002; Ferwerda, Kleemans, Korf & Van der Laan, 2003). Van de supportclubleden is ruim 28% veelpleger. Supportclubleden hebben derhalve niet alleen minder vaak een strafblad, maar wanneer zij een strafblad hebben is dit strafblad gemiddeld genomen minder uitgebreid dan dat van OMG-leden.

Vanwege hun grote aantal veroordelingen dragen de veelplegers onder de leden disproportioneel bij aan het totaal van de voor de huidige steekproef geregistreerde criminaliteit. De mate waarin criminaliteit is geconcentreerd in een relatief klein deel van de steekproef kan worden gevisualiseerd door middel van een Lorenz-curve. In de economie wordt een dergelijke curve veelal gebruikt om inkomensongelijkheid in beeld te brengen, maar binnen het criminelecarrière-onderzoek worden Lorenz-curves en daarvan afgeleide indicatoren als de Gini-index gebruikt om de bijdrage van veelplegers aan de totale criminaliteit inzichtelijk en onderling vergelijkbaar te maken (Bernasco & Steenbeek, 2017; Fox & Tracy, 1988). De Lorenz-curve zet het aandeel leden van de totale steekproef (op de x-as en gesorteerd op mate van criminele activiteit) af tegen het aandeel van de criminaliteit waarvoor deze leden verantwoordelijk zijn (op de y-as). Wanneer alle leden evenveel bijdragen aan de voor de steekproef geregistreerde criminaliteit, resulteert dat in een rechte lijn die diagonaal vanuit de oorsprong naar de rechterbovenhoek van de grafiek loopt: 10% van de leden is dan verantwoordelijk voor 10% van de criminaliteit, 30% van de leden voor 30% van de criminaliteit, enzovoort. Figuur 3.2a geeft de Lorenz-curve voor OMG- en supportclubleden voor de totale steekproef en figuur 3.2b voor enkel de daders in de steekproef: de leden die ten minste één keer veroordeeld zijn. De onderbroken diagonaal vormt de referentielijn. Figuur 3.2a laat zien dat de 10% meest crimineel actieve OMG-leden verantwoordelijk is voor 40% van de geregistreerde criminaliteit. 40% van de leden is verantwoordelijk voor 80% van de voor de steekproef geregistreerde criminaliteit. Veroordelingen lijken in eerste instantie sterker geconcentreerd in de steekproef supportclubleden, maar uit figuur 3.2b blijkt dat dit te wijten is aan het grotere aandeel supportclubleden dat in het geheel niet is veroordeeld (en dus ook niet bijdraagt aan de voor de steekproef geregistreerde criminaliteit). Wanneer enkel de daders uit beide steekproeven worden meegenomen, vallen beide Lorenz-curves nagenoeg over elkaar heen. Dat OMG- en supportclubleden nauwelijks verschillen in de mate waarin criminaliteit geconcentreerd is in een klein deel van de leden, blijkt nog eens uit de vrijwel gelijke Gini-indexwaarden van 0,54 voor OMG-leden en 0,60 voor supportclubleden voor de totale steekproeven, en 0,46 en 0,48 voor enkel de daders uit de respectievelijke steekproeven.

Zowel het aandeel ooit veroordeelde leden als het percentage leden dat meer dan tien keer is veroordeeld in de huidige steekproef is groter dan dat in het onderzoek van Blokland, Soudijn en Teng (2014). In het huidige onderzoek zijn echter ook kantonzaken meegenomen. Wanneer enkel rechtbankzaken in beschouwing worden genomen blijkt 19,9% van de OMG-leden uit deze steekproef meer dan tien veroordelingen op hun naam te hebben.

3.4.3 Aard en ernst van de delicten

Dat het niet altijd om 'lichte' vergrijpen gaat waarvoor leden van OMG's en supportclubs zijn veroordeeld, wordt duidelijk wanneer onderscheid gemaakt wordt naar het type delict waarvoor men met justitie in aanraking kwam. Zo blijkt 56,7% van de OMG-leden ten minste eenmaal veroordeeld voor een gewelds-delict. Van de supportclubleden werd 49,7% veroordeeld voor een geweldsdelict. Ook veroordelingen voor delicten gerelateerd aan de openbare orde (o.a. publiek geweld) of het bevoegd gezag (o.a. verzet bij arrestatie) komen relatief vaak voor: 45,4% en 38,6% voor respectievelijk OMG- en supportclubleden. Ook delicten die wijzen op vormen van meer 'georganiseerd' crimineel gedrag komen regelmatig voor onder OMG- en supportclubleden, zij het in mindere mate. Ruim een derde van de OMG-leden in de huidige steekproef is ten minste eenmaal veroordeeld voor een drugsmisdrijf, tegenover ruim een kwart van de supportclubleden. Ongeveer drie op de tien OMG- en supportclubleden werden al eens veroordeeld voor overtreding van de Wet wapens en munitie. Ruim 11% van de OMG-leden en bijna 8% van de supportclubleden ten slotte werd veroordeeld voor delicten die door Quinn en Koch (2003) werden aangeduid als 'ongoing criminal enterprises', van tevoren geplande delicten die min of meer continu aandacht vragen en tot doel hebben grote sommen geld te verwerven.¹³ Dergelijke delicten worden hier aangeduid met de term 'georganiseerd(e) criminaliteit'.

De aard van het delict is maar in beperkte mate informatief voor de ernst van dat betreffende delict. Een eenvoudige winkeldiefstal en de diefstal van een vrachtwagen met aanhanger en inhoud vallen immers beide onder de categorie 'diefstal zonder geweld' en worden vervolgd op basis van hetzelfde wetsartikel (i.c. art. 310 WvSr). Het aantal en de hoogte van de aan OMG- en supportclubleden opgelegde straffen bieden een ander perspectief op de ernst van de gepleegde delicten. Straffen zullen immers doorgaans hoger zijn voor ernstiger misdrijven. Ook dit verband is echter niet absoluut, omdat de omstandigheden van het misdrijf en de dader de strafhoogte mede (kunnen) bepalen. Tabel 3.1 laat zien dat bijna drie kwart van de OMG- en supportclubleden die ten minste eenmaal veroordeeld zijn, ooit eens een geldstraf kreeg opgelegd. Van de OMG-leden kreeg 36,7% ooit een vrijheidsstraf opgelegd tegenover 30,3% van de

13 Voor het huidige onderzoek werden onder ongoing criminal enterprises verstaan afpersing, vrijheidsberoving, mensenhandel en witwassen. Drugsdelicten, die volgens Quinn en Koch (2003) ook kunnen worden geschaard onder ongoing criminal enterprises zijn in een aparte categorie ondergebracht.

Tabel 3.1: Persoonlijke en carriërekenmerken van OMG-leden (N=1617) en supportclubleden (N=473)

	OMG (N=1617) % / gem. (std)	Support (N=473) % / gem. (std)	Sign.
<i>Persoonskenmerken</i>			
Geslacht			
man	100	100	
Geboorteland ⁰			
Nederland	89,5	89,5	
Indonesië	-	-	
Suriname	1,2	1,9	
Voorm. Ned. Antillen	2,8	3,0	
Turkije	0,9	-	
Marokko	0,8	0,5	
Overig westers	3,5	4,3	
Overig niet-westers	1,4	0,8	
Leeftijd (in 2015)			
gemiddeld	42,6 (10,2)	39,5 (12,0)	**
16-24	3,4	12,3	*
25-29	8,7	14,8	*
30-34	13,2	12,1	*
35-39	13,5	9,7	*
40-49	32,8	24,3	*
50 of ouder	28,5	26,8	*
<i>Criminele carrière</i>			
Ooit veroordeeld	85,8	78,2	**
Gemiddeld aantal veroordelingen ¹	9,4 (8,7)	8,8 (8,7)	**
1-2	18,7	21,4	
3-5	22,6	25,7	
6-10	26,2	24,1	
11 of meer	32,5	28,9	
Type veroordeling ^{1,2}			
verkeer	85,2	82,2	
vernieling	26,8	31,4	
geweld	56,7	49,7	*
openbare orde	45,4	38,6	*
vermogen	57,2	52,2	
drugs	34,6	25,7	**
wapens	30,4	28,1	
georganiseerd	11,7	7,8	*
overig	47,3	49,5	
Leeftijd eerste veroordeling ¹			
gemiddeld	25,1 (8,3)	20,7 (7,9)	
12-17	39,8	46,5	
18-24	37,6	34,1	
25-29	7,6	6,8	
30-34	6,1	3,8	
35-39	4,0	5,1	
40-49	3,7	2,7	
50 of ouder	1,3	1,1	

Leeftijd laatste veroordeling ¹			
gemiddeld	37,1 (9,9)	34,0 (10,8)	**
Duur criminele carrière ³			
gemiddeld	12,7 (9,9)	13,3 (10,5)	**
gemiddeld (recidivisten) ⁴	15,4 (8,9)	15,0 (10,0)	**
<i>Opgelegde sancties</i>			
Ooit geldstraf ¹	74,7	73,8	
Aantal keer geldstraf ⁵			
gemiddeld	4,2 (3,8)	4,3 (4,1)	
Hoogte geldstraf			
gemiddeld (in duizenden euro's)	2,2 (4,7)	1,9 (2,6)	
Ooit vrijheidsstraf ¹	36,7	30,3	*
Aantal keer vrijheidsstraf ⁵			
gemiddeld	3,2 (3,5)	3,5 (4,2)	
Hoogte vrijheidsstraf ⁵			
gemiddeld	2,4 (3,9)	1,8 (2,9)	**

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; Fisher/Fisher-Freeman-Halton-exact (categorale variabelen); T-test (continue variabelen)

⁰ Gebaseerd op de 1387 OMG-leden en 370 supportclubleden die een JDS-registratie hebben

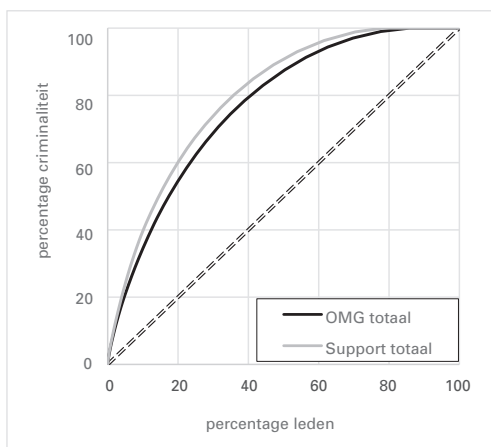
¹ Berekend over personen met minimaal één registratie in het JDS

² Percentages tellen niet op tot 100% omdat personen voor meer dan één type delict geregistreerd kunnen zijn

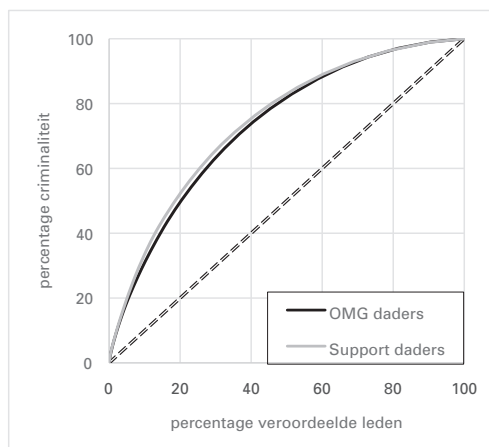
³ Berekend enkel voor personen die in 2015 ten minste vijf jaar registratievrij waren

⁴ Hier gedefinieerd als personen die ten minste in twee verschillende jaren geregistreerd staan

⁵ Berekend enkel voor personen die ten minste één keer werden veroordeeld tot dit type straf

Figuur 3.2a: Lorenz-curve voor het totaal aantal veroordelingen voor OMG- en supportclubleden

Figuur 3.2b: Lorenz-curve voor OMG- en supportclubleden met ten minste één veroordeling

supportclubleden. De tot een vrijheidsstraf veroordeelde leden werden gemiddeld ruim drie keer tot een vrijheidsstraf veroordeeld. De gemiddelde duur van die vrijheidsstraf was 2,4 jaar voor OMG-leden en 1,8 jaar voor supportclubleden. De analyses van de straftypen en strafhoogten bevestigen het beeld dat OMG-leden gemiddeld genomen ernstiger delicten plegen dan supportclubleden.

3.4.4 *Criminele carrières*

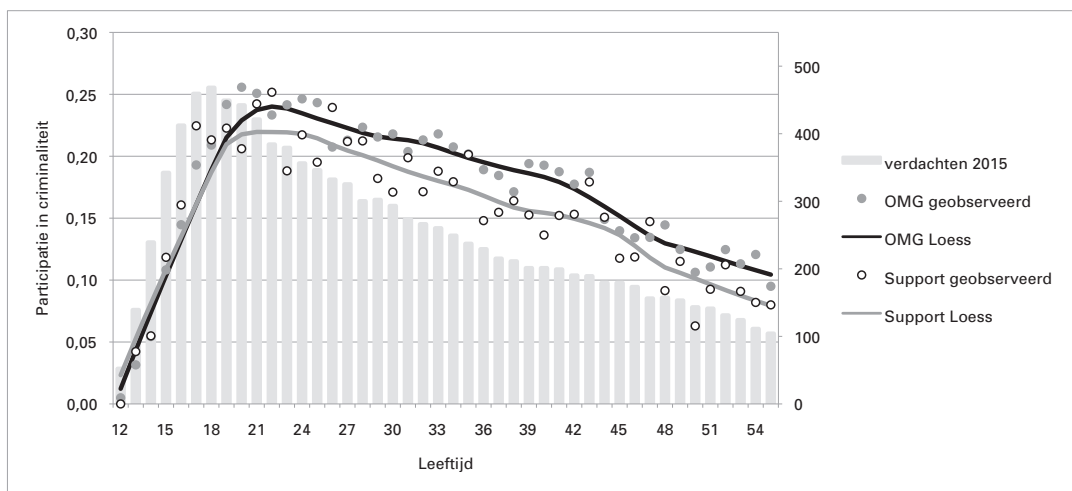
Gemiddeld startten OMG- en supportclubleden in de huidige steekproef hun criminele carrière toen ze begin twintig waren. Dit is zo'n zeven à acht jaar jonger dan uit eerder onderzoek bleek. In vergelijking met de steekproef uit het onderzoek van Blokland, Soudijn en Teng (2014) zijn de leden in de huidige steekproef gemiddeld jonger (ten tijde van de steekproeftrekking), vaker veroordeeld en op jongere leeftijd voor het eerst veroordeeld, hetgeen resulteert in een gemiddeld langere periode tussen het eerste en het laatste delict. Het ligt voor de hand dat de verschillen tussen het eerdere en het huidige onderzoek veroorzaakt zijn door mogelijke veranderingen in de ledenpopulatie van Nederlandse OMG's die zich hebben voltrokken in de twee jaar tussen de verschillende steekproeftrekkingen. Toch kunnen alternatieve verklaringen, zoals verschillen in de mate van representativiteit van de respectievelijke steekproeven voor die totale ledenpopulatie, of een verhoogde kans op veroordeling voor OMG- en supportclubleden als gevolg van de toegenomen beleidsaandacht, of een combinatie van deze factoren, op basis van de beschikbare gegevens niet worden uitgesloten.

Figuur 3.3 geeft voor respectievelijk de OMG- en de supportclubleden de leeftijd-criminaliteitscurve, gebaseerd op het aandeel leden dat op een bepaalde leeftijd ten minste eenmaal veroordeeld wordt.¹⁴ De bolletjes in de grafiek geven de geobserveerde proporties weer, de doorgetrokken lijn het verband tussen leeftijd en het aandeel veroordeelde leden, waarbij fluctuaties tussen opeenvolgende leeftijden zijn 'gladgestreken' door middel van *Loess-smoothing*.¹⁵ Figuur 3.3 laat zien dat het percentage veroordeelde leden snel stijgt van 2 tot 24% rond het twintigste levensjaar. Vervolgens neemt het percentage OMG-leden dat wordt veroor-

14 Vanwege het steeds geringere aantal leden in de steekproef dat een bepaalde leeftijd heeft bereikt, is ervoor gekozen de leeftijd-criminaliteitscurve van 12 tot 55 weer te geven. Dit wil echter niet zeggen dat leden in de steekproef die ouder waren ten tijde van de steekproeftrekking na die leeftijd geen delicten meer pleegden.

15 Loess of Lowess-smoothing is een nonparametrische techniek die kan worden gebruikt om trends in longitudinale data te verduidelijken (Cleveland & Devlin, 1988).

deeld geleidelijk weer af met het toenemen van de leeftijd. Toch wordt ruim 12% van de OMG-leden in de huidige steekproef nog op 50-jarige leeftijd veroordeeld. De leeftijd-criminaliteitscurve voor supportclubleden laat een vergelijkbaar verloop zien, zij het op een iets lager niveau: vanaf 18-jarige leeftijd worden op bijna elke leeftijd minder supportclubleden dan OMG-leden veroordeeld. Ter illustratie: de grijze balken in figuur 3.3 geven de leeftijd-criminaliteitscurve weer op basis van het totaal aantal in Nederland geregistreeerde verdachten in 2015. Hoewel de curve voor de huidige steekproef gebaseerd is op longitudinale gegevens (leden zijn over hun hele criminele carrière tot 2015 gevolgd) en het aantal in Nederland geregistreeerde verdachten een momentopname betreft, biedt de vorm van de leeftijd-criminaliteitscurve voor alle Nederlandse verdachten (en niet zozeer het aantal) een punt van referentie. De leeftijd-criminaliteitscurve voor alle Nederlandse verdachten piekt een paar jaar eerder (hetgeen verklaard zou kunnen worden door het feit dat het hier om verdachten gaat en (nog) niet om veroordelingen). De curve voor alle Nederlandse verdachten laat vooral een sterkere daling zien na de piek, terwijl het percentage OMG- en supportclubleden dat wordt veroordeeld weliswaar ook afneemt, maar minder snel.¹⁶

Figuur 3.3: Leeftijd-criminaliteitscurve voor OMG- en supportclubleden

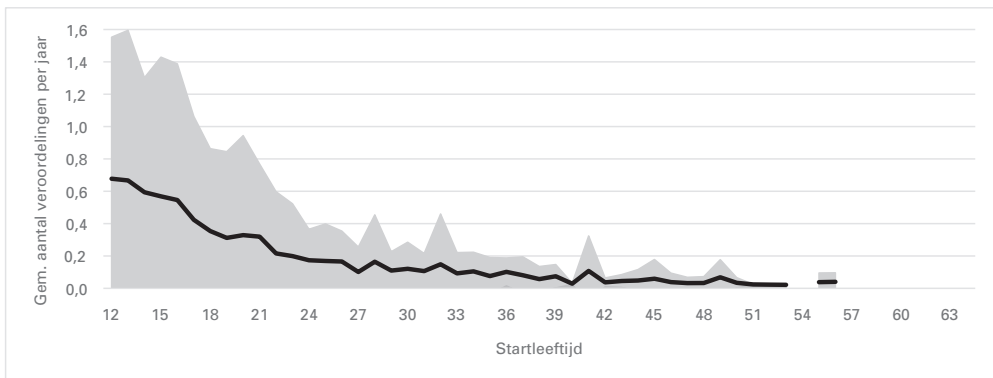
16 Aangezien niet iedere verdachte ook daadwerkelijk wordt veroordeeld, vallen de populatiecijfers van daadwerkelijk veroordeelden hoogstwaarschijnlijk lager uit.

3.4.5 Criminele ontwikkelingspaden

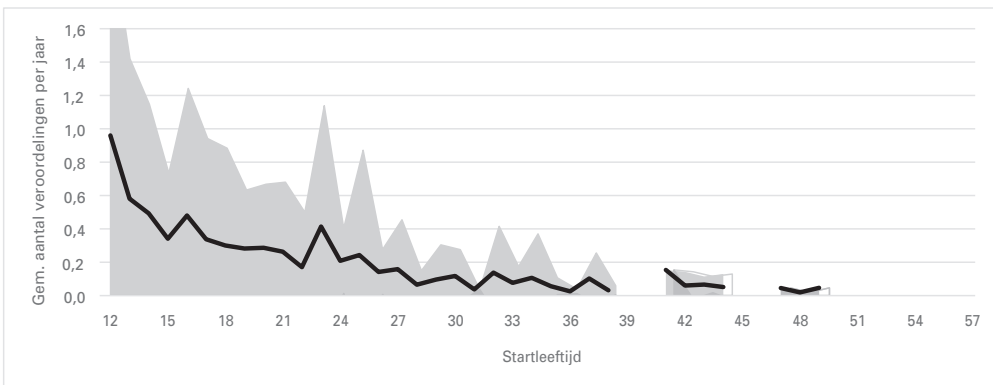
Gemiddeld starten OMG-leden hun criminele carrière op 21-jarige leeftijd. De grote standaarddeviatie geeft echter aan dat de spreiding rondom dit gemiddelde aanzienlijk is: 95% van de OMG-leden heeft een startleeftijd tussen de 12 en 38 jaar ($21,5 \pm 2*8,3$). Eenzelfde constatering geldt voor de supportclubleden. Bovendien bleek het aantal veroordelingen niet gelijk verdeeld over alle OMG- en supportclubleden (zie figuur 3.2a en figuur 3.2b). Figuur 3.4a en figuur 3.4b laten zien dat er een samenhang bestaat tussen startleeftijd en het aantal geregistreerde veroordelingen, hier uitgedrukt als het gemiddeld aantal veroordelingen per jaar dat leden binnen de observatieperiode van het onderzoek vrij zijn om delicten te plegen. Bijvoorbeeld: een OMG-lid dat 42 was in 2015, in de 30 jaar tussen zijn twaalfde en tweeënveertigste negen keer werd veroordeeld en in die periode in totaal drie jaar vast zat, komt op een gemiddeld aantal veroordelingen per vrij jaar van ($9 \text{ veroordelingen} / (30 \text{ jaar observatie} - 3 \text{ jaar gevangenis}) = 0,33$). Figuren 3.4a en 3.4b laten zien dat leden die hun criminele carrière op jonge leeftijd starten, gemiddeld vaker veroordeeld worden dan leden die op latere leeftijd voor het eerst met justitie in aanraking kwamen. Het grijze gebied rondom de doorgetrokken streep, het 95%-betrouwbaarheidsinterval, geeft aan dat er voor elke startleeftijd een aanzienlijke spreiding bestaat rondom dat gemiddelde, hoewel er sprake is van een significante samenhang tussen startleeftijd en aantal veroordelingen (respectievelijk -0.40 en -0.32 voor OMG- en supportclubleden).

De leeftijd-criminaliteitscurve in figuur 3.3 maskeert dergelijke verbanden tussen verschillende kenmerken van de criminele carrière – en daarmee wellicht belangrijke verschillen tussen criminele ontwikkelingspaden van OMG- en supportclubleden. Om na te gaan in welke mate er verschillende criminele ontwikkelingspaden binnen de huidige steekproef kunnen worden onderscheiden, werd daarom een GBTM-analyse uitgevoerd. Zoals gezegd worden bij GBTM leden die een vergelijkbare criminele ontwikkeling doormaken, in termen van timing en frequentie van hun veroordelingen, ingedeeld in een gezamenlijke trajectgroep (Nagin, 2005). Voor de huidige analyses werden GBTM's geschat, waarbij onderscheid werd gemaakt van een tot tien groepen. Op basis van de BIC- en AIC-waarden bleek het zevengroepsmodel het best passende model voor de huidige steekproef van OMG- en supportclubleden.¹⁷ De resulterende

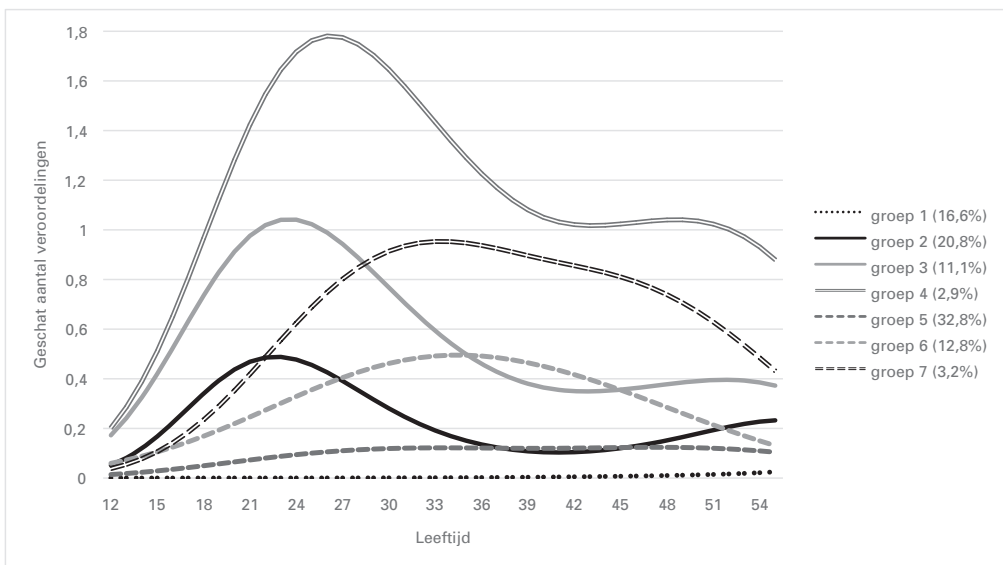
17 We schatten ook GBTM's voor de OMG- en supportclubleden afzonderlijk. Dit leverde voor beide groepen criminele ontwikkelingspaden op die in hoge mate vergelijkbaar zijn met de hier gepresenteerde resultaten.

Figuur 3.4a: Relatie startleeftijd en gemiddeld aantal veroordelingen per jaar vrij, OMG-leden

Figuur 3.4b: Relatie startleeftijd en gemiddeld aantal veroordelingen per jaar vrij, supportclubleden

Figuur 3.5: Criminele ontwikkelingspaden van OMG- en supportclubleden

trajecten zijn weergegeven in figuur 3.5.

Groep 1, die 16,6% van de totale steekproef beslaat, bestaat uit leden die niet of nauwelijks veroordeeld zijn. De groepen 2, 3 en 4 vertonen een vergelijkbaar patroon van veroordelingen met de leeftijd, maar verschillen in frequentie.

Groep 2 piekt op 23-jarige leeftijd met een gemiddelde van 0,49 veroordelingen. Het aantal veroordelingen neemt daarna weer af en lijkt een plateau te bereiken na het vijfendertigste jaar.¹⁸ Groepen 3 en 4 vertonen een vergelijkbare piek in het aantal veroordelingen halverwege de twintig. De daling die zich in de jaren daarna inzet lijkt voor deze groepen te stagneren op een jaarlijks aantal veroordelingen dat substantieel hoger ligt dan nul. Voor leden ingedeeld in groep 4 geldt bijvoorbeeld dat zij tussen hun veertigste en vijftigste elk jaar gemiddeld één keer worden veroordeeld. Qua vorm lijken de trajecten van groep 2, 3 en 4 sterk op de bekende leeftijd-criminaliteitscurve uit algemeen onderzoek naar criminele carrières (Farrington, 1986), behalve dat het criminaliteitsniveau in de meeste steekproeven uiteindelijk daalt tot (bijna) nul met het stijgen van de leeftijd (Piquero, 2008). Ruim een derde (34,8%) van de OMG- en supportclubleden in de huidige steekproef wordt ingedeeld in een van deze groepen.

Het criminele ontwikkelingspad van de groepen 5, 6 en 7 laat een heel ander patroon zien. Voor leden op deze ontwikkelingspaden geldt dat de piek in het aantal veroordelingen ongeveer tien jaar later ligt en dat zowel de stijging ernaartoe als de daling erna veel geleidelijker verloopt dan voor de groepen 2, 3 en 4. Niet alleen stijgt het gemiddeld aantal veroordelingen voor leden ingedeeld in deze groepen in een periode waarin een daling in crimineel gedrag als normatief kan worden beschouwd, het criminele gedrag houdt ook langer aan dan op basis van eerder onderzoek naar het verband tussen leeftijd en criminaliteit zou mogen worden verwacht (DeLisi, 2015).

Tabel 3.2 geeft de verdeling van respectievelijk OMG- en supportclubleden over de verschillende trajectgroepen. De tabel laat zien dat het percentage leden dat wordt ingedeeld in elk van de onderscheiden trajecten niet significant verschilt voor OMG- en supportclubleden.

Tabel 3.3 en 3.4 ten slotte geven voor elk van de onderscheiden trajectgroepen, en voor OMG- en supportclubleden afzonderlijk, een overzicht van de demografische en criminele carrièregegevens zoals die in tabel 3.1 voor de totale groep OMG- en supportclubleden zijn gepresenteerd.

18 De lichte stijging tegen het einde van de observatieperiode is het gevolg van het gebruik van tweedegraads curves. De geobserveerde waarden laten voor die jaren een onregelmatig beeld zien.

Tabel 3.2: Verdeling van OMG- en supportclubleden over de verschillende trajectgroepen

Trajectgroep	OMG		Support ¹		Totale steekproef	
	%	N	%	N	%	N
1	15,5	251	20,1	95	16,6	346
2	20,1	325	23,0	109	20,8	434
3	11,4	185	9,7	46	11,1	231
4	2,8	45	3,2	15	2,9	60
5	33,4	540	30,9	146	32,8	686
6	13,4	216	10,8	51	12,8	267
7	3,4	55	2,3	11	3,2	66
Totaal	100	1617	100	473	100	2090

¹ Verdeling van leden over de verschillende trajectgroepen verschilt niet tussen OMG's en supportclubs ($\chi^2 = 11,251$, $df = 6$, $p = 0,081$)

Een aantal zaken valt op. Ten eerste blijkt uit tabel 3.3 dat OMG-leden met de meest omvangrijke criminele carrière gemiddeld het jongst zijn. Dit is in overeenstemming met de hypothese dat de groei die OMG's de laatste jaren doormaakten vooral werd bewerkstelligd door het werven van leden met een crimineel verleden, maar, zoals eerder reeds opgemerkt, alternatieve verklaringen kunnen op basis van de huidige gegevens niet worden uitgesloten. Ten tweede benadrukt het percentage veroordeelde leden in elk van de trajectgroepen nog eens dat de grenzen tussen de verschillende groepen geen waterscheidingen betreffen. Zo blijkt 12,4% van de OMG-leden ingedeeld in groep 1 ten minste eenmaal veroordeeld te zijn, terwijl 1,9% van de OMG-leden ingedeeld in groep 5 in het geheel geen veroordeling heeft. Niet verrassend betreft het hier leden waarvan de posterior group probabilities voor beide groepen vergelijkbaar zijn: de techniek heeft met andere woorden moeite met het indelen van deze personen in een van de twee groepen. Ten derde blijkt dat bijna negen van de tien OMG-leden ingedeeld in groep 3, 4 of 7 meer dan tien keer is veroordeeld. OMG-leden in deze groepen hebben ook de grootste kans om ooit veroordeeld te zijn voor een drugsdelict (respectievelijk 62,7, 73,3 en 69,1%). Bovendien is ruim 46% van OMG-leden in groep 4 en 30% OMG-leden in groep 7 ooit veroordeeld voor een georganiseerd delict. Ondanks deze overeenkomsten is een belangrijk verschil tussen leden ingedeeld in groep 4 en die in groep 7 de leeftijd van hun eerste veroordeling: terwijl OMG-leden in groep 4 in verreweg de meeste gevallen al tijdens hun jeugd met justitie in aanraking kwamen, geldt voor het merendeel van de OMG-leden in groep 7 juist dat zij als 'volwassen starter' kunnen worden aangemerkt: zij werden voor het eerst

Tabel 3.3: Persoonlijke en criminele carrièrekenmerken van OMG-leden naar trajectgroep (N=1617)

	Groep 1 % / gem.(std)	Groep 2 % / gem. std)	Groep 3 % / gem.(std)	Groep 4 % / gem.(std)	Groep 5 % / gem.(std)	Groep 6 % / gem.(std)	Groep 7 % / gem.(std)
N	251	325	185	45	540	216	55
<i>Persoonskenmerken</i>							
Geslacht							
man	100	100	100	100	100	100	100
Geboorteland ⁰							
Nederland	83,9	92,0	89,2	77,8	90,2	88,0	87,3
Indonesië	-						
Suriname	-	0,3	2,2	4,4	0,2	2,8	3,6
Voorm. Ned. Antillen	3,2	2,5	2,7	8,9	2,1	3,7	3,6
Turkije	-	1,5	2,2	2,2	0,6	-	1,8
Marokko	-	0,3	1,1	2,2	0,6	0,9	-
Overig westers	12,9	2,5	1,6	4,2	5,5	2,3	-
Overig niet-westers	-	0,9	1,1	-	0,9	2,3	3,6
Leeftijd (in 2015)							
gemiddeld	48,9 (9,0)	38,1 (10,0)	38,7 (10,2)	37,2 (8,8)	43,9 (9,7)	43,8 (9,3)	42,7 (8,5)
16-24	-	5,5	9,2	4,4	2,6	1,9	-
25-29	4,4	17,5	11,4	13,3	5,9	4,6	5,5
30-34	4	21,5	18,9	22,2	10,6	9,7	18,2
35-39	7,2	12,9	16,2	24,4	12,6	19,9	10,9
40-49	32,3	27,7	28,1	26,7	37,4	32,9	40
50 of ouder	52,2	14,8	16,2	8,9	30,9	31	25,5
<i>Criminele carrière</i>							
Ooit veroordeeld	12,4	100	100	100	98,1	100	100
Gemiddeld aantal veroordelingen ¹							
1-2	93,5	1,5	-	-	41,7	1,9	-
3-5	6,5	21,2	1,1	-	42,8	6,5	-
6-10	-	54,5	9,2	2,2	15,5	37,5	10,9
11 of meer	-	22,8	89,7	97,8	0,2	54,2	89,1
Type veroordeling ^{1,2}							
verkeer	64,5	89,5	97,8	100	73,2	94	98,2
vernietiging	3,2	29,5	58,9	57,8	10,2	31	34,5
geweld	12,9	60,3	84,3	91,1	37,5	68,5	78,2
openbare orde	-	54,8	75,7	64,4	26,6	50,5	60
vermogen	-	69,8	89,2	97,8	28,9	72,7	85,5
drugs	6,5	33,5	62,7	73,3	16,2	44,4	69,1
wapens	9,7	31,4	54,6	71,1	13,4	40,7	45,5
georganiseerd	3,2	9,5	22,7	46,7	3,8	13,9	30,9
overig	9,7	51,7	77,8	84,4	25,3	59,7	72,7
Leeftijd eerste veroordeling ¹							
gemiddeld	51,1 (5,2)	17,1 (2,3)	15,6 (1,9)	16,2 (2,0)	26 (8,1)	19,6 (4,5)	19,1 (3,4)
12-17	-	58,5	87	82,2	13	35,2	34,5
18-24	-	41,5	13	17,8	40	50,5	61,8
25-29	-	-	-	-	15,5	10,2	1,8
30-34	-	-	-	-	14,2	3,7	1,8
35-39	3,2	-	-	-	10	0,5	-
40-49	41,9	-	-	-	7,2	-	-
50 of ouder	54,8	-	-	-	0,2	-	-
Leeftijd laatste veroordeling ¹							
gemiddeld	51,4 (5,5)	33,3 (9,2)	36,5 (9,6)	36,2 (8,3)	37,1 (10,0)	40,6 (8,3)	41,1 (8,3)
Duur criminele carrière ³							
gemiddeld	0,3 (1,3)	16,1 (9,1)	20,9 (9,4)	20,1 (8,2)	11,1 (10,3)	21 (8,6)	22 (8,6)
gemiddeld (recidivisten) ⁴	3 (2,6)	16,1 (9,1)	20,9 (9,4)	20,1 (8,2)	14,3 (9,5)	21 (8,6)	22 (8,6)
<i>Opgelegde sancties</i>							
Ooit geldstraf ¹	16,1	84	96,2	97,8	54,7	88,9	98,2
Aantal keer geldstraf ⁵							
gemiddeld	1 (0,0)	3,1 (2,1)	6,4 (3,6)	12 (5,8)	1,7 (0,9)	4,6 (2,8)	7,8 (5,5)
Hoogte geldstraf							
gemiddeld (in duizenden euro's)	0,2 (0,1)	1,4 (2,7)	3,3 (4,1)	6,9 (8,8)	9,8 (3,2)	1,9 (1,8)	7,2 (1,2)
Ooit vrijheidsstraf ¹	12,9	39,7	73,5	86,7	13,4	39,8	80
Aantal keer vrijheidsstraf ⁵							
gemiddeld	1 (2,6)	2,4 (2,6)	4 (3,1)	8,2 (7,1)	1,4 (0,8)	2,3 (2,2)	3,3 (2,6)
Hoogte vrijheidsstraf ⁵							
gemiddeld	0,3 (0,2)	1,3 (2,0)	3,1 (4,3)	4 (3,6)	2,8 (4,7)	1 (1,3)	4,4 (6,3)

⁰ Gebaseerd op de 1387 OMG-leden en 370 supportclubleden die een JDS-registratie hebben

¹ Berekend over personen met minimaal één registratie in het JDS

² Percentages tellen niet op tot 100% omdat personen voor meer dan één type delict geregistreerd kunnen zijn

³ Berekend enkel voor personen die in 2015 ten minste vijf jaar registratievrij waren

⁴ Hier gedefinieerd als personen die ten minste in twee verschillende jaren geregistreerd staan

⁵ Berekend enkel voor personen die ten minste één keer werden veroordeeld tot dit type straf

Tabel 3.4: Persoonlijke en criminele carrièrekenmerken van supportclubleden naar club (N=473)

	Groep 1 % / gem.(std)	Groep 2 % / gem. std)	Groep 3 % / gem.(std)	Groep 4 % / gem.(std)	Groep 5 % / gem.(std)	Groep 6 % / gem.(std)	Groep 7 % / gem.(std)
N	95	109	46	15	146	51	11
<i>Persoonskenmerken</i>							
Geslacht							
man	100	100	100	100	100	100	100
Geboorteland ⁶							
Nederland	60	87,2	91,3	86,7	93,2	88,2	81,8
Indonesië	-	-	-	-	-	-	-
Suriname	-	2,8	-	6,7	1,5	-	-
Voorm. Ned. Antillen	-	3,7	2,2	6,7	0,8	5,9	9,1
Turkije	-	-	-	-	-	-	-
Marokko	-	-	-	-	0,8	3	-
Overig wsters	40	5,5	2,2	-	3	3,9	9,1
Overig niet-westers	-	0,9	2,2	-	0,8	-	-
Leeftijd (in 2015)							
gemiddeld	45,5 (11,0)	35 (10,3)	33 (10,7)	32,5 (11,1)	40,8 (12,7)	41,2 (10,0)	46,7 (10,0)
16-24	-	17,4	26,1	26,7	13,7	5,9	-
25-29	14,7	21,1	19,6	20	10,3	11,8	-
30-34	4,2	16,5	17,4	26,7	10,3	11,8	18,2
35-39	11,6	10,1	-	6,7	11,6	11,8	-
40-49	25,3	24,8	28,3	13,3	20,5	31,4	27,3
50 of ouder	44,2	10,1	8,7	6,7	33,6	27,5	54,5
<i>Criminele carrière</i>							
Ooit veroordeeld	5,3	100	100	100	91,1	100	100
Gemiddeld aantal veroordelingen ¹							
1-2	100	4,6	-	-	50,4	3,9	-
3-5	-	29,4	4,3	-	39,8	15,7	-
6-10	-	46,8	19,6	-	7,5	33,3	18,2
11 of meer	-	19,3	76,1	100	2,3	47,1	81,8
Type veroordeling ^{1,2}							
verkeers	40	88,1	88,1	93,3	69,9	97,2	100
vernietiging	-	32,1	60,9	66,7	13,5	43,1	27,3
geweld	20	53,2	71,7	93,3	27,8	62,7	81,1
openbare orde	20	37,6	76,1	86,7	18	45,1	54,5
vermogen	-	54,1	87	93,3	28,6	66,7	72,7
drugs	20	18,3	43,5	66,7	9	49	63,6
wapens	20	28,4	41,3	60	14,3	43,1	27,3
georganiseerd	-	3,7	23,9	13,3	3	9,8	27,3
overig	-	53,2	76,1	100	24,8	66,7	72,7
Leeftijd eerste veroordeling ¹							
gemiddeld	49 (7,3)	17,4 (2,2)	15,5 (2,6)	15,3 (2,6)	25,7 (8,9)	18,3 (4,5)	22,2 (4,2)
12-17	-	60,6	-	86,7	17,3	56,9	18,2
18-24	-	39,4	15,5	13,3	37,6	35,3	54,5
25-29	-	-	-	-	15	3,9	27,3
30-34	-	-	-	-	9,8	2	-
35-39	20	-	-	-	12,8	2	-
40-49	40	-	-	-	6	-	-
50 of ouder	40	-	-	-	1,5	-	-
Leeftijd laatste veroordeling ¹							
gemiddeld	49 (7,3)	30,2 (9,2)	31,2 (10,4)	31,9 (11,1)	35,3 (11,1)	38 (9,0)	44,5 (10,0)
Duur criminele carrière ³							
gemiddeld	0 (0,0)	12,8 (9,5)	15,7 (10,1)	16,6 (10,8)	9,6 (10,1)	19,7 (8,9)	22,3 (11,6)
gemiddeld (recidivisten) ⁴	-	12,9 (9,5)	15,7 (10,1)	16,6 (10,8)	9,6 (10,1)	19,7 (8,9)	22,3 (11,6)
<i>Opgelegde sancties</i>							
Ooit geldstraf ¹	40	76,1	89,1	100	56,4	90,2	100
Aantal keer geldstraf ⁵							
gemiddeld	1 (0,0)	3,4 (2,0)	6,5 (3,9)	9,8 (7,1)	1,7 (1,1)	4,6 (3,5)	12 (5,8)
Hoogte geldstraf							
gemiddeld (in duizenden euro's)	0,4 (0,3)	1,2 (1,2)	3 (2,7)	4,1 (3,0)	0,8 (1,4)	2,6 (3,9)	5,2 (3,4)
Ooit vrijheidsstraf ¹	20	26,6	58,7	80	6	52,9	72,7
Aantal keer vrijheidsstraf ⁵							
gemiddeld	1	2,7 (3,6)	3,5 (2,9)	7,8 (8,6)	1,9 (1,6)	2,9 (3,0)	3,8 (2,6)
Hoogte vrijheidsstraf ⁵							
gemiddeld	0,5	1,2 (2,0)	2,2 (3,6)	2,5 (2,3)	3,2 (5,4)	0,9 (0,9)	2,9 (4,0)

⁶ Gebaseerd op de 1387 OMG-leden en 370 supportclubleden die een JDS-registratie hebben¹ Berekend over personen met minimaal één registratie in het JDS² Percentages tellen niet op tot 100% omdat personen voor meer dan één type delict geregistreerd kunnen zijn³ Berekend enkel voor personen die in 2015 ten minste vijf jaar registratievrij waren⁴ Hier gedefinieerd als personen die ten minste in twee verschillende jaren geregistreerd staan⁵ Berekend enkel voor personen die ten minste één keer werden veroordeeld tot dit type straf

veroordeeld na hun achttiende jaar. Als laatste valt het hoge aantal gevangenisstraffen onder OMG-leden ingedeeld in groep 4 op. Terwijl een vergelijkbaar percentage OMG-leden in groep 4 en 7 ooit tot gevangenisstraf is veroordeeld, is het gemiddeld aantal keer gevangenisstraf in groep 4 meer dan twee keer zo hoog als in groep 7. Dit hangt wellicht samen met de relatief jonge startleeftijd van OMG-leden in groep 4 en de hoge prevalentie van georganiseerde en drugsdelicten: zowel van een lange criminele geschiedenis als van veroordelingen voor drugsfeiten is bekend dat zij de kans op gevangenisstraf doen stijgen.

Tabel 3.4 geeft dezelfde informatie, maar nu voor de supportclubleden. Dit levert over het algemeen hetzelfde beeld op.¹⁹ Groepen 3, 4 en 7 kennen ook onder supportclubleden het grootste aandeel veelplegers. De supportclubleden ingedeeld in groep 4 zijn zelfs allemaal meer dan tien keer veroordeeld. De prevalentie van veroordelingen voor drugsdelicten is ook onder supportclubleden het hoogst in groepen 3, 4 en 7, zij het dat de kans voor supportclubleden op een dergelijke veroordeling in elke trajectgroep lager ligt. Het aantal supportclubleden dat veroordeeld is voor een georganiseerd delict in deze groepen varieert tussen de 13,3 en 27,3%. Groep 7 kent ook onder supportclubleden een groot aantal volwassen starters. Verder zien we ook onder supportclubleden dat voor leden ingedeeld in groep 4 geldt dat zij gemiddeld vaker een periode gedetineerd werden dan supportclubleden in groep 7 (respectievelijk 7,8 en 3,8 keer), hoewel zij in gelijke mate 'ooit veroordeeld' zijn tot een vrijheidsstraf.

3.5 Discussie

De resultaten van de huidige studie bevestigen het beeld dat reeds naar voren kwam uit eerdere studies naar de criminele carrières van Nederlandse OMG-leden: het overgrote deel van deze leden kwam ooit met justitie in aanraking, voor ruim de helft was de laatste keer nog in de vijf jaar voorafgaand aan de steekproeftrekking. OMG-leden werden veroordeeld voor geweldsdelicten en delicten die indicatief kunnen worden geacht voor betrokkenheid bij vormen van georganiseerde criminaliteit, zoals drugsdelicten, afpersing en witwassen. OMG-leden verschillen onderling echter in belangrijke mate in zowel het totaal aantal veroordelingen als de (officiële) start van hun criminele carrière. GBTM-analyses laten

19 Wat betreft het demografisch profiel van groep 1 moet worden opgemerkt dat dit profiel gebaseerd is op 5,3% van de 95 supportclubleden ingedeeld in deze groep die ooit veroordeeld werden (N = 5). Ook de demografische en criminele carrièreprofielen van supportclubleden in groepen 4 en 7 zijn gebaseerd op het beperkte aantal leden dat werd ingedeeld in elk van deze groepen.

zien dat onder OMG- en supportclubleden zeven verschillende trajectgroepen kunnen worden onderscheiden. Voor drie groepen vertoont het criminele ontwikkelingspad de verwachte piek tijdens de late adolescentie/ vroege volwassenheid. Drie andere trajecten laten een meer verspreid patroon zien. Deze patronen worden gekenmerkt door een groot percentage volwassen starters.

De huidige resultaten komen op hoofdpunten overeen met de resultaten gevonden in eerder onderzoek naar de criminele carrières van Nederlandse OMG-leden, maar er zijn ook enkele belangrijke verschillen. Zo is het percentage veroordeelde OMG-leden dat zijn criminele carrière reeds voor het achttiende jaar startte in de huidige steekproef ruim drie keer groter dan dat gevonden in eerder onderzoek (Blokland, Soudijn & Teng, 2014; Blokland, Van Hout, Van der Leest & Soudijn, 2017). Hoewel de conclusie dat de meeste OMG-leden niet voldoen aan de criteria van de vroegstartende, persistente dader nog steeds geldt, tekent zich in het huidige onderzoek veel duidelijker een groep – of liever gezegd: verschillende groepen – OMG-leden af die zowel een vroege start als een hoge frequentie van delictgedrag laat zien. Dit zou erop kunnen wijzen dat er, wellicht mede als gevolg van de snelle groei die diverse OMG's de afgelopen periode hebben meegemaakt, een verschuiving in de OMG-ledenpopulatie gaande is, waarbij nieuwe leden, vertegenwoordigd in het huidige maar niet of minder in het eerdere onderzoek, een ander crimineel profiel laten zien dan de leden van het eerste uur. Nieuwe leden zouden dan vooral gekenschetst kunnen worden als personen die reeds (ver) voor hun OMG-lidmaatschap een omvangrijke criminele carrière ontwikkelden. Voor zover deze personen eerder niet in aanmerking zouden zijn gekomen voor lidmaatschap of juist in een periode van onderlinge spanning door OMG's worden aangetrokken als lid, passen deze resultaten bij het beeld van een veranderende ballotage en het afzwakken (of zelfs afschaffen) van de initiatieperiode. Alternatieve verklaringen, zoals een betere dekking van de totale OMG-ledenpopulatie vanwege de grotere steekproef van het huidige onderzoek, zijn echter op basis van de op dit moment beschikbare gegevens niet uit te sluiten. Hiervoor zou voor ieder lid informatie over het exacte jaar van toetreden tot een OMG nodig zijn. Toegenomen politie-aandacht voor OMG-leden kan ook hebben geleid tot een toenemend aantal veroordelingen onder OMG-leden, maar gegeven de bevinding dat deze leden reeds op jonge leeftijd voor het eerst veroordeeld worden, niet alleen (ver) voordat ze lid werden van een OMG, maar ook in een periode (ver) voor de toegenomen beleidsaandacht voor OMG's, ligt deze redenering als alternatieve verklaring voor de gevonden patronen minder voor de hand.

In tegenstelling tot eerder onderzoek konden in het huidige onderzoek ook

de criminele carrières van leden van supportclubs in kaart worden gebracht. Nog sterker dan bij OMG's het geval is, tekent zich onder leden van supportclubs een groep relatief jonge leden af. Het percentage supportclubleden met een strafblad is lager dan dat van OMG-leden, en de supportclubleden die ooit veroordeeld zijn hebben gemiddeld minder en ook minder ernstige delicten in hun criminele verleden. De criminele carrièrepaden die binnen de steekproef voor supportclubleden kunnen worden onderscheiden en de prevalenties van deze paden komen overeen met die van OMG-leden. In vergelijking met OMG-leden zijn supportclubleden minder vaak veroordeeld voor delicten die zouden kunnen wijzen op georganiseerde criminaliteit. Dit zou verklaard kunnen worden door hun jongere leeftijd. Een andere mogelijkheid is dat supportclubs in mindere mate dan OMG's een klimaat vormen die de benodigde kennis, gelegenheid en/of het morele klimaat bieden die georganiseerde criminaliteit mogelijk maken. Ook zou er vanuit OMG's sprake kunnen zijn van preventieve expansie: omdat gevestigde OMG's elkaar beconcurreren om nieuwe leden, kan een autonome club, waarvan de leden per saldo minder vaak betrokken zijn bij criminaliteit, door een OMG 'uit voorzorg' tot supportclub worden bestempeld om zo toegang tot potentieel nieuwe leden veilig te stellen. Een dergelijk scenario zou eveneens kunnen leiden tot de huidige resultaten. Voor zover supportclubs contributie afdragen aan de OMG waaraan zij gelieerd zijn, bestaat ook de mogelijkheid dat autonome clubs, met relatief minder criminele leden, door OMG's onder druk worden gezet om supportclub te worden. Dit zou een manier zijn om inkomsten voor de OMG te genereren. Nader onderzoek, bijvoorbeeld op basis van politiedossiers, zal hierin duidelijkheid moeten verschaffen.

Het huidige onderzoek kent, net als elk onderzoek dat gebaseerd is op registergegevens, een aantal belangrijke beperkingen die in ogenschouw moeten worden genomen bij het beoordelen van de hierboven beschreven resultaten en het trekken van conclusies op basis hiervan. Zoals reeds eerder opgemerkt, is onbekend in welke mate de voor dit onderzoek gebruikte steekproef representatief is voor de totale populatie outlawbikers in Nederland. Wanneer met name 'criminele' bikers bekend zijn bij de politie en derhalve een grotere kans hebben om deel uit te maken van de huidige steekproef, leidt dit tot een overschatting van het criminele verleden van Nederlandse OMG- en supportclubleden. De omvang van de huidige steekproef in relatie tot schattingen van de totale Nederlandse outlawbikerpopulatie doet echter vermoeden dat deze vertekening, voor zover aanwezig, gering zal zijn. De verschillen in uitkomsten tussen het huidige onderzoek en eerder onderzoek suggereren verder dat de Nederlandse outlawbikerscene in beweging is en dat er sprake lijkt van een aanwas

van nieuwe leden. Het beeld van de Nederlandse outlawbiker dat uit het onderzoek naar voren komt is dus in zekere mate een momentopname. Periodiek onderzoek is nodig om inzicht te krijgen in de manier waarop de outlawbikerpopulatie zich verder ontwikkelt.

Om de criminele carrières van OMG- en supportclubleden in kaart te brengen werd gebruikgemaakt van uittreksels uit het Justitieel Documentatie Systeem. In criminologisch onderzoek op basis van officieel geregistreerde criminaliteit blijft per definitie een deel van de daadwerkelijk gepleegde criminaliteit verborgen. Het is immers bekend dat daders voor de meeste delicten die zij plegen niet in beeld komen als verdachte, niet worden vervolgd en niet berecht. Dit is met name relevant voor de huidige onderzoekspopulatie omdat eerder onderzoek naar zaken die wel voor de rechter kwamen laten zien dat OMG-leden hun clublidmaatschap actief inzetten om te voorkomen dat slachtoffers en getuigen de politie inschakelen (Blokland & David, 2016). Officiële criminaliteitsgegevens representeren verder niet alleen het gedrag van de personen in de steekproef, maar ook dat van het strafrechtelijk systeem. De gevonden resultaten worden derhalve deels vormgegeven door de in de onderzoeksperiode beschikbare capaciteit en de daarbinnen gelegde prioriteiten van politie en justitie. Het doen van opsporingsonderzoeken naar vormen van georganiseerde criminaliteit, zoals internationale drugshandel, vergt veel en langdurige politie-inzet, wat het aantal van dit soort onderzoeken dat op enig moment kan worden uitgevoerd, begrenst. Bovendien resulteren dergelijke omvangrijke onderzoeken doorgaans slechts in één of hooguit enkele veroordelingen voor verschillende strafbare feiten, waardoor jarenlange betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit op het strafblad gerepresenteerd kan worden door een enkele veroordeling. De in de loop van de onderzoeksperiode toegenomen beleidsaandacht voor criminaliteit onder outlawbikers kan ertoe hebben bijgedragen dat, gegeven daadwerkelijk gepleegde criminele daden, de kans op vervolging en bestraffing specifiek voor deze groep is toegenomen. Ook dit kan de huidige resultaten hebben beïnvloed. Gegeven de gemiddelde leeftijd van de personen in de huidige steekproef en de gemiddelde leeftijd waarop zij (voor het eerst) met justitie in aanraking kwamen, stamt het overgrote deel van de hier beschreven criminaliteit echter uit de periode voor 2012.

Quinn en Forsyth (2011) onderscheiden conservatieve en radicale bikers. Conservatieve bikers zouden primair belangstelling hebben voor de ruige mannenwereld van het clubhuis en de bikerfeesten, de onderlinge kameraadschap en de liefde voor motoren. Radicale bikers daarentegen zouden meer georiënteerd zijn op geldelijk gewin en daardoor eerder geneigd zijn om zich in te laten met

vormen van georganiseerde criminaliteit. Lidmaatschap van een OMG is voor deze radicale bikers meer een middel dan een doel op zich. Zeker in tijden van snelle expansie van de biker-subcultuur, en de onderlinge conflicten waarmee die gepaard kan gaan, bestaat het gevaar dat radicale sympathieën de overhand krijgen en bepaalde clubs opschuiven van een sociale club richting een criminele organisatie (Quinn, 2001; Barker, 2007).²⁰ Eerder Nederlands onderzoek liet zien dat er belangrijke verschillen bestaan tussen Nederlandse OMG's in zowel het percentage leden dat met politie en justitie in aanraking kwam, als de aard van de delicten waarvoor deze leden werden veroordeeld (Blokland, Soudijn & Van der Leest, 2017). De huidige studie richt zich op de mogelijke overeenkomsten en verschillen tussen OMG- en supportclubleden in het algemeen. Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op de vraag of er, en zo ja welke, verschillen bestaan in de mate waarin leden van verschillende Nederlandse OMG's, of OMG-chapters, betrokken zijn bij het plegen van strafbare feiten.

Tot slot is het van belang erop te wijzen dat de huidige resultaten geen uitspraak doen over de vraag wat het effect is van OMG- of supportclublidmaatschap op de criminele carrières van individuele leden. Uit de hier geanalyseerde criminele ontwikkelingspaden van OMG- en supportclubleden blijkt dat ongeveer een derde van de leden reeds met justitie in aanraking komt op een leeftijd waarop lidmaatschap van een OMG nog zeer onwaarschijnlijk is. Kennelijk voelen deze personen zich op enig moment aangetrokken tot het OMG-lidmaatschap, of worden zij op enig moment door OMG's gevraagd lid te worden. Hoewel de piek van hun criminele ontwikkelingstraject overeenkomt met het algemeen bekende patroon, valt op dat de met het toenemen van de leeftijd verwachte daling in het criminele gedrag voor deze personen niet volledig lijkt door te zetten, waardoor er tijdens de volwassen jaren een hoger dan verwacht niveau van veroordelingen resteert. Ongeveer 15% van de huidige steekproef vertoont een crimineel ontwikkelingstraject dat juist veel later piekt dan verwacht en ook geleidelijker daalt, waardoor er ook bij hen sprake is van een verhoogd criminaliteitsniveau tijdens de volwassen jaren – de periode waarin men doorgaans lid is van een OMG. Daar staat echter tegenover dat 15% van de huidige steekproef niet of nauwelijks met politie en justitie in aanraking komt en de officieel geregistreerde criminele carrière van nog eens een derde van de leden beperkt blijft, ook tijdens de volwassen jaren. De hier geconstateerde non-normatieve betrokkenheid van OMG-leden bij

20 Conservatieve en radicale sympathieën sluiten elkaar overigens niet geheel uit en kunnen naast elkaar voorkomen binnen een club, binnen een chapter van een bepaalde club, of zelfs verenigd zijn binnen de persoon van een enkel lid (Lauchs, Bain & Bell, 2015; Quinn & Forsyth, 2011).

criminaliteit tijdens de volwassen jaren kan derhalve voortkomen uit zowel reeds vooraf bestaande verschillen tussen OMG-leden en niet-OMG-leden, als uit de eventuele effecten van het daadwerkelijke lidmaatschap, of een combinatie van beide. Om een betrouwbare inschatting te kunnen maken van de eventuele invloed die lidmaatschap van een OMG of supportclub heeft op het verloop van de individuele criminele carrière tijdens de volwassenheid, zijn criminele carrièregegevens van een geschikte vergelijkingsgroep daarom essentieel, te weten: personen met een met OMG-leden vergelijkbare criminele ontwikkeling tijdens de adolescentie, maar die uiteindelijk geen lid werden van een OMG of supportclub (Blokland, Soudijn & Van der Leest, 2017; Klement, 2016a).

Criminaliteit onder OMG-leden is reeds een lange periode een bron van zorg voor politie en het OM. De huidige resultaten bevestigen deze zorg wat betreft de oververtegenwoordiging van OMG-leden in de officieel geregistreerde criminaliteit. Dat OMG-leden bepaald geen koorknapen zijn, moge duidelijk zijn: de overgrote meerderheid heeft een strafblad en een aanzienlijk deel is veroordeeld voor geweld, drugsdelicten of vormen van georganiseerde criminaliteit. Ook onder supportclubleden komen veroordelingen vaak voor. De integrale aanpak richt zich behalve op de individuele leden echter ook op de OMG's zelf. OMG's zouden criminele vrijplaatsen zijn, die regelovertredend gedrag bij hun leden stimuleren of op zijn minst gemakkelijker zouden maken. Om deze assumptie te kunnen staven is echter meer nodig dan de constatering dat veel OMG-leden een strafblad hebben (Lauchs, Bain & Bell, 2015). Aangezien uit het huidige onderzoek eveneens blijkt dat de criminele carrières van bijna de helft van de hier onderzochte OMG- en supportclubleden in termen van het totaal aantal veroordelingen beperkt blijven, lijkt nadere differentiatie, zowel op individueel als op clubniveau, niet alleen van belang voor het welslagen van het integrale beleid, maar ook voor de legitimiteit daarvan.

Profielen van Nederlandse outlawbikers: een latente klasse-analyse

Samenvatting

Nederland ziet zich geconfronteerd met een sterke groei van de outlawbiker-subcultuur. Op theoretische gronden wordt verwacht dat een dergelijke groei gepaard gaat met radicalisering van het outlawbikermilieu en een toenemend aantal OMG-leden dat zich inlaat met georganiseerde criminaliteit. Groei vergroot ook de rivaliteit tussen OMG's, wat weer bijdraagt aan verdere radicalisering en de deur naar lidmaatschap opent voor personen met andere motieven dan de liefde voor motoren. Tegen de achtergrond van deze verwachtingen wordt in het huidige onderzoek nagegaan wat de aard is van de delicten waar aan OMG- en supportclubleden zich schuldig maken en of, op basis van combinaties van verschillende delictcategorieën, verschillende betekenisvolle criminele carrièretypen kunnen worden onderscheiden. De resultaten laten zien dat onder OMG- en supportclubleden verschillende criminele carrièretypen kunnen worden onderscheiden en dat deze typen niet gelijk zijn in de beide deelpopulaties. Ruim een derde van de OMG-leden vertoont een criminele carrièretype dat indicatief wordt geacht voor radicale motieven. Onder supportclubleden tekent zich een groep daders af van wie de criminele carrière meer wordt getypeerd door geweld.

4.1 Inleiding

Leden van OMG's worden regelmatig in verband gebracht met gewelddadige en georganiseerde criminaliteit. Spraakmakende zaken in de media bepalen grotendeels de beeldvorming rondom outlawbikers. In Nederland vestigden outlaw motorcycle gangs in 2000 de aandacht van de media op zich toen leden van Hells Angels de destijds populaire talkshowpresentatoren Frits Barend en Henk van Dorp vlak voor een live uitzending mishandelden, waarna beide presentatoren live hun excuses moesten maken voor het feit dat zij Hells Angels tijdens een eerdere uitzending een criminele organisatie hadden genoemd. Toen in 2004

drie Limburgse Hells Angels dood werden aangetroffen, vermoedelijk vermoord door hun eigen broeders in wat leek op een afrekening rondom een gestolen partij Colombiaanse cocaïne, vestigden OMG's zich definitief als een prominent onderwerp in de Nederlandse criminaliteitsverslaggeving (Schutten, Vugts

& Middelburg, 2004). Gewelddadige incidenten, waarbij ook andere clubs waren betrokken, leidden sindsdien meer dan eens tot krantenkoppen: in 2014 beschadigde een handgranaat de woning van de kersverse voorzitter van Bandidos MC en in 2016 werd een prominent lid van Satudarah MC veroordeeld voor het smokkelen van automatische wapens naar Duitsland – vermoedelijk om het daar pas opgerichte chapter bij te staan in de strijd tegen concurrerende Duitse motorclubs. Later dat jaar volgde een massale vechtpartij tussen leden van Hells Angels en Mongols MC in een hotel in Rotterdam en in 2017 moest een locoburgemeester onderduiken na doodsbedreigingen die hij had ontvangen na sluiting van een clubhuis van No Surrender wegens vermoedelijke drugshandel.

Deze en andere incidenten versterken de overtuiging van de Nederlandse politie en justitie dat outlaw motorcycle gangs, of althans sommige ervan, criminele organisaties zijn, wier deviante en agressieve gedrag het publiek angst inboezemt en het gezag van de staat en het aan hem toevertrouwde geweldsmonopolie ondermijnt. Aangenomen wordt dat (een deel van de) OMG-leden hun lidmaatschap inzetten om crimineel gedrag mogelijk of makkelijker te maken en zo hun criminele winsten te vergroten. Sinds 2012 zijn OMG's daarom onderwerp van een integrale aanpak, een beleidsstrategie waarbij justitie en politie, lokale overheden en andere overheidsdiensten (o.a. FIOD) samenwerken om zo veel mogelijk barrières op te werpen in een poging de aantrekkingskracht van OMG's te verminderen en crimineel gedrag door OMG-leden zo veel mogelijk te frustreren (Van Ruitenburg, 2016). De integrale aanpak heeft tot nog toe geresulteerd in het verbieden van verschillende motorevenementen en de sluiting van een groeiend aantal clubhuizen. Lokale horeca werd aangemoedigd hun bezoekers het dragen van clubcolors te verbieden en verschillende OMG-leden verloren hun vergunning als gecertificeerd beveiligers.

De integrale aanpak ten spijt ziet Nederland zich, net als andere Europese landen (Silverstone & Crane, 2017), de laatste jaren geconfronteerd met een sterke groei van het aantal OMG-chapters (Landelijke Eenheid, 2014). Ook het aantal OMG's neemt toe. Nieuwe Nederlandse OMG's worden opgericht en van origine buitenlandse OMG's proberen door het opzetten van Nederlandse chapters voet aan de grond te krijgen in het Nederlandse bikermilieu. In het

buitenland ging een dergelijke groei eerder gepaard met toenemende spanningen en soms gewelddadige confrontaties tussen rivaliserende OMG's waarbij ook leden van aan OMG's gelieerde supportclubs werden ingezet.

De sterke groei van het aantal Nederlandse OMG-chapters doet vragen opkomen over de huidige samenstelling van de Nederlandse outlawbikerpopulatie. Op basis van ontwikkelingen in het Amerikaanse outlawbikermilieu komt Quinn (2001) tot de conclusie dat in periodes van sterke expansie, als gevolg van de inter- en intragroepsprocessen die zich voltrekken naar aanleiding van die expansie, de kans dat outlawbikers zich schuldig maken aan vormen van georganiseerde criminaliteit toeneemt. Leden van supportclubs zouden worden ingezet om de vaak letterlijke slagkracht van rivaliserende OMG's te vergroten, hetgeen op zijn beurt selectie op andere kwaliteiten dan technisch vernuft en liefde voor het motorrijden in de hand werkt. Zorg bestaat dat ook in Nederland een groeiend deel van de outlawbikerpopulatie bestaat uit personen die er een voornamelijk instrumentele opvatting aangaande hun lidmaatschap op na houden en de OMG in toenemende mate gebruiken als vehikel voor hun criminele ondernemerschap.

In deze studie wordt voor een steekproef van ruim 2000 Nederlandse OMG- en supportclubleden nagegaan in hoeverre onder hen verschillende criminele carriëretypen kunnen worden onderscheiden, wanneer de aard van de door hen gepleegde delicten in ogenschouw wordt genomen. Op deze wijze wordt getracht inzicht te geven in de mate waarin Nederlandse OMG- en supportclubleden kunnen worden gekenschetst als conservatieve motorliefhebbers, of als radicale criminele ondernemers.

4.2 Wat is er 'outlaw' aan outlawbikers?

De geschiedenis van OMG's is er een van non-conformisme en rebellie (Barker, 2015; Lauchs, Bain & Bell, 2015). Toen begin twintigste eeuw de motorfiets een populair – want goedkoop – vervoermiddel werd, begonnen Amerikaanse motorrijders zich te organiseren in de American Motorcycle Association (AMA). De AMA zag zichzelf in toenemende mate als de spreekbuis van motorrijdend Amerika. Onder auspiciën van de AMA werden door het hele land motorclubs opgericht, die motorritten en wedstrijden organiseerden. Motorclubs, vaak bestaande uit groepen rondtrekkende seizoenarbeiders, die niet aangesloten waren bij de AMA werden aangeduid als 'outlaw'. Hoewel de levensstijl van de leden van deze outlawclubs wellicht niet naadloos aansloot op het burgerlijke

ideaal van de jaren veertig, had de term ‘outlaw’ op dat moment nog geen criminele connotatie. Het rebelse gedrag van outlawmotorclubs beperkte zich grotendeels tot overmatig drankgebruik, vechtpartijen in lokale bars en het verstoren van door de AMA georganiseerde motorevenementen (Barker, 2017).

Misdragingen tijdens AMA-evenementen in Hollister en Riverside, (te) breed uitgemeten in de media, bestendigden het deviante karakter van deze outlawclubs. De aanhoudende negatieve publiciteit rondom outlawmotorclubs ontlokte, zo wil de overlevering, aan een vertegenwoordiger van de AMA de uitspraak dat 99% van de motorrijders nette mensen zijn, maar de andere 1% antisociale barbaren, die ook tuig zouden zijn wanneer ze op een paard zaten of op een surfplank stonden (Wethern & Colnett, 1978). Verschillende Amerikaanse outlawmotorclubs, waaronder Hells Angels, adopteerden het 1%-label lange tijd als geuzennaam en borduurden een ruitvormig 1%-patch op hun vesten.

In de roerige jaren zestig ontdekken outlawmotorclubs in toenemende mate drugshandel als manier om hun levensstijl te kunnen bekostigen. Barker (2015) beschrijft, op basis van politie-informatie, rechterlijke uitspraken en bikerbiografieën, hoe diverse Amerikaanse outlawmotorclubs in de daaropvolgende decennia steeds meer betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit, zoals de productie van en handel in synthetische drugs, (gedwongen) prostitutie en het eisen van beschermingsgelden. Vanaf de jaren tachtig worden Amerikaanse outlawclubs daarom door lokale en federale autoriteiten aangeduid als ‘outlaw motorcycle gangs’ en worden leden van verschillende OMG’s vervolgd onder de Amerikaanse antimaffiawetgeving (RICCO). De term ‘outlaw’, refererend aan de voortvluchtige bandieten uit Amerika’s Wilde Westen, krijgt dan zijn huidige, criminele betekenis (Barker, 2017).

4.3 Conservatieve en radicale outlawbikers

In zijn analyse van de evolutie van het Amerikaanse outlawbikermilieu maakt Quinn (2001) onderscheid tussen de conservatieve en de radicale biker. Conservatieve bikers voelen zich aangetrokken tot de vrijgevochten, masculiene tegencultuur van de jaren veertig tot de jaren zestig, waarvan outlawbikers, mede onder invloed van een reeks populaire bioscoopfilms rond dit thema, de verpersoonlijking zijn geworden (Veno, 2003). Voor conservatieve bikers staat de liefde voor de (Harley-Davidson-)motorfiets en de broederschap die zij binnen de club ervaren voorop (Watson, 1980; Wolf, 1991). Voor zover conservatieve bikers de wet al overtreden, zou dit vooral gaan om delicten die sterk verweven zijn met de

outlawlevensstijl van motorrijden, feesten en middelengebruik, zoals verkeersdelicten, verstoringen van de openbare orde en geweld. Quinn en Koch (2003) labelen deze delicten als spontaan expressieve delicten. Verwijzend naar de vermeende uitspraak van de AMA, classificeren Laughs, Bain en Bell (2015) deze delicten als 'barbarian culture'-delicten.

Radicale bikers zijn, aldus Quinn (2001), criminele ondernemers die het lidmaatschap van een OMG inzetten ten gunste van hun legale en illegale activiteiten. De traditionele bikermores, zoals de onvoorwaardelijke liefde voor het motorrijden, lijken voor hen van ondergeschikt belang. Broederschap en wederzijds vertrouwen vormen voor hen geen doel op zich, maar helpen een situatie te creëren waarin crimineel gedrag wordt toegedekt en afgeschermd (Huisman & Jansen, 2012). Radicale bikers maken zich volgens Quinn en Koch (2003) vaker schuldig aan geplande en langlopende criminele handelingen gericht op het maken van criminele winst. Lauchs, Bain en Bell (2015) spreken in dit verband van georganiseerde criminaliteit.

Conservatieve en radicale sentimenten sluiten elkaar niet noodzakelijkerwijs uit en kunnen beide leven binnen een club, een chapter of zelf binnen één persoon (Laughs, Bain & Bell, 2015; Quinn, 2001), al stelt Barker (2015) dat waarschijnlijk een van de twee uiteindelijk de overhand zal krijgen. De distictie tussen conservatief en radicaal betreft dan ook geen waterscheiding, maar een kwestie van voorkeur (Quinn & Forsyth, 2011).

Volgens Quinn (2001) neemt de radicale interpretatie van de kernwaarden van de outlawbikerssubcultuur vooral toe in tijden van groei. Wanneer de subcultuur in omvang toeneemt, gaat dit gepaard met eveneens toenemende spanningen tussen de verschillende OMG's. Versterkte concurrentie om potentiële leden, territorium en toegang tot legale en illegale markten, maakt OMG's vatbaar voor radicalisering en vergroten de kans op betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit (Quinn & Forsyth, 2011). Verdere schaalvergroting is vervolgens een manier om de toegenomen concurrentie het hoofd te bieden, of om de fysieke overhand te krijgen boven rivaliserende clubs, waardoor OMG's verweekeld kunnen raken in een onderlinge 'wapenwedloop' gedreven door radicale sentimenten. De gevoelde noodzaak het eigen ledental te vergroten kan er zelfs voor zorgen dat de doorgaans strenge toelatingseisen tijdelijk overboord worden gegooid, wat de weg naar OMG-lidmaatschap vrijmaakt voor personen die niet doordeesemd zijn van de traditionele outlawbikerwaarden.

De opkomst van zogenaamde supportclubs kan eveneens in dit licht worden gezien. Op basis van het tot nog toe weinige onderzoek dat naar deze clubs is verricht, komt Barker (2017) tot de voorzichtige conclusie dat dergelijke sup-

portclubs enerzijds fungeren als kweekvijver voor toekomstige leden, maar anderzijds ook als ‘kanonnenvoer’ in de strijd tussen rivaliserende OMG’s (zie ook Smith, 2002). Zo beschrijft Klement (2016c) hoe leden van de Deense Hells Angels supportclub AK81 (Altijd Klaar 81, 81 verwijzend naar de achtste en eerste letter van het alfabet, de H en de A) betrokken waren bij gewelddadige conflicten tussen de Deense Hells Angels en allochtone straatbendes in Kopenhagen. Supportclubs zijn vaak zelf eveneens motorclubs (zoals Red Devils MC), hoewel het hebben van een motor voor sommige supportclubs, zoals AK81, geen vereiste is voor lidmaatschap. Dit suggereert dat ook lidmaatschap van een supportclub niet altijd voortkomt uit conservatieve motieven.

4.4 Veranderingen in de Nederlandse outlawbikerscene

Ontwikkelingen in het Nederlandse outlawbikerlandschap vertonen veel parallellen met de door Amerikaanse auteurs geschetste ontwikkelingen. Al in de jaren zestig werd Nederland geconfronteerd met groepen jongeren die op hun brommers de buurt onveilig maakten (Dooms, 1976) en zich lieten inspireren door Amerikaanse films en bikertijdschriften. Wanneer in 1978 een van deze groepen zich, met toestemming van hun Amerikaanse geestverwanten, Hells Angels gaat noemen, is het begin van de Nederlandse outlawbikercultuur een feit. In de jaren daarna worden, naar Amerikaans voorbeeld maar zonder Amerikaanse roots, nog diverse andere Nederlandse outlawbikerclubs opgericht. In 1990 is Satudarah MC de laatste van de eerste lichte Nederlandse outlawbikerclubs (KLPD, 2010). Samen vormen deze clubs de Raad van Acht, een overlegorgaan opgericht in reactie op oplopend geweld tussen OMG’s in Canada en Scandinavië. De Hells Angels zorgen vanaf hun oprichting voor problemen in Amsterdam (Burgwal, 2012), maar wanneer een rapport in opdracht van de commissie-Van Traa concludeert dat het Amsterdamse chapter van Hells Angels MC de spil is in een netwerk van internationale drugshandel, groeit het besef dat ook Nederlandse outlawclubs zich niet alleen bezighouden met het plegen van ‘barbaarse’ delicten, maar ook betrokken zijn bij vormen van georganiseerde criminaliteit (PEO, 1996). Vanaf de eeuwwisseling neemt de justitiële aandacht voor 1%-motorclubs, zoals zij dan worden aangeduid, dan ook toe (KLPD, 2010).

Ook in het milieu zelf begint het te rommelen en in 2011 verlaat Satudarah MC de Raad van Acht. Dit luidt een periode in van sterke groei van de Nederlandse outlawbikercultuur. Vanaf 2013 weet nieuwkomer No Surrender MC in korte tijd meer dan twintig chapters op te richten en ook Satudarah MC groeit in die

tijd tot meer dan 30 chapters. In 2014 vestigen ook de van oorsprong Amerikaanse Bandidos MC zich in Nederland. Net als in Amerika lijkt in Nederland de snelle groei van de outlawbikercultuur gepaard te gaan met een verlaging van de lidmaatschapsstandaarden. Zo constateert de politie in 2014 in haar kennisdocument dat 22% van de dan bij de politie bekende outlawbikers in het geheel geen motorrijbewijs heeft (Landelijke Eenheid, 2014). Het feit dat verschillende outlaw motorcycle gangs, zoals ze inmiddels door politie en justitie worden aangeduid, koketteren met bekende Nederlandse criminelen, versterkt de indruk dat een deel van het Nederlandse bikermilieu in snel tempo radicaliseert. Met de groei van het aantal OMG-chapters neemt ook het aantal officiële supportclubs een vlucht. Net als OMG-leden zijn leden van supportclubs in Nederland betrokken geweest bij gewelddadige incidenten (Landelijke Eenheid, 2014).

4.5 Eerder onderzoek

Eerder onderzoek naar de criminele carrières van Nederlandse outlawbikers liet, op basis van een steekproef van 601 in 2013 door de politie als OMG-lid geïdentificeerde personen, al zien dat 82% van de Nederlandse OMG-leden ooit is veroordeeld voor een misdrijf (Blokland, Soudijn & Teng, 2014). Ruim 27% bleek zelfs meer dan tien veroordelingen op zijn naam te hebben. De gemiddelde leeftijd van de eerste veroordeling was 29,1 jaar, al bleek bijna 30% van de OMG-leden voor het eerst te worden veroordeeld voor hun vierentwintigste. 77% van de OMG-leden werd (ook) tijdens de volwassen jaren veroordeeld. Blokland, Van Hout, Van der Leest en Soudijn (2017) vergeleken de criminele carrières van deze outlawbikers met die van een op leeftijd gematchte random steekproef ($N = 300$) van Nederlandse motorbezitters. De gemiddelde Nederlandse motorbezitter bleek in 32% van de gevallen ooit te zijn veroordeeld voor een misdrijf. Verder bleek van de Nederlandse motorbezitters ongeveer 7% meer dan tien keer te zijn veroordeeld. De gemiddelde leeftijd van eerste veroordeling van Nederlandse motorbezitters verschilde niet van die van het gemiddelde OMG-lid. Wel bleken Nederlandse motorbezitters minder vaak ten minste eenmaal te zijn veroordeeld dan OMG-leden, zowel tijdens hun jeugdjaren (11%) als in de volwassenheid (28%). OMG-leden bleken het vaakst veroordeeld voor verkeersdelicten (52%), vernieling en openbare orde (49%), en vermogensdelicten zonder geweld (45%) (Blokland, Soudijn & Teng, 2014).

Blokland en David (2016) analyseerden alle rechterlijke uitspraken gepubliceerd op www.rechtspraak.nl waarbij een lid of leden van een of meer OMG's

betrokken was of waren. In totaal werden uitspraken gevonden in 27 strafzaken die gezamenlijk betrekking hadden op 40 strafbare feiten waarbij leden van 5 verschillende outlawmotorclubs als verdachte waren betrokken. Volgens de door Quinn en Koch (2011) voorgestelde typologie konden vier feiten worden aangemerkt als spontaan expressief. Het betrof hier misdrijven als bedreiging en doodslag. Twee feiten, een mishandeling en een dubbele moord, konden worden gekenschetst als gepland geweld. Eén feit, een poging tot woningoverval, werd aangemerkt als kortetermijninstrumenteel. De resterende 32 feiten konden worden geschaard onder lopende criminele handelingen of georganiseerde criminaliteit. In veel gevallen betrof het het in bezit hebben van (grote) partijen drugs. Ook afpersing kwam regelmatig voor. Verder bleken bij 13 van de 40 strafbare feiten meerdere OMG-leden betrokken te zijn.

Buitenlands onderzoek naar de aard van de door outlawbikers gepleegde criminaliteit laat een divers beeld zien. Alain (1995) becijferde dat vermogensdelicten 25% uitmaken van de totaal geregistreerde criminaliteit van Canadese outlawbikers tussen 1983 en 1988. 28% betreft drugsdelicten en in 8% betreft het geweldsdelicten. Barker en Human (2009) baseerden zich op een inhoudsanalyse van 631 tussen 1980 en 2005 verschenen krantenberichten en noteerden handel in verdovende middelen, omkoping en afpersing, mishandeling, overtredingen van de wapenwet en moord als meest voorkomende delicttypen. Een Zweedse studie onder 80 Hells Angels en 20 Bandidos komt op 32% geweld, 25% vermogen en 16% overtredingen van de Zweedse Wet wapens en munitie (BRÄ, 1999). Klement (2016b) onderzocht de criminele carrières van 1404 Deense outlawbikers en maakte hierbij onderscheid tussen OMG-leden (Hells Angels en Bandidos) en leden van support- en puppetclubs. 69% van de Deense OMG-leden is ooit veroordeeld voor een geweldsdelict versus 59% van de supportclubleden. Deense OMG-leden bleken ook vaker ten minste eenmaal veroordeeld voor wapenbezit (64%) en drugsbezit (59%) dan Deense supportclubleden (beide 49%).

4.6 Beperkingen eerder onderzoek en onderzoeksvragen huidige studie

Eerder onderzoek naar de aard van de door OMG-leden gepleegde criminaliteit laat zien dat OMG-leden zich schuldig maken aan verschillende soorten criminaliteit. De prevalenties van de verschillende delictcategorieën verschillen echter per onderzochte periode, per continent en per jurisdictie. Zo maakt Klement (2016b) anders dan het Nederlandse onderzoek (Blokland, Soudijn & Teng,

2014) onderscheid tussen het bezit van drugs en de handel hierin, terwijl in het Deense onderzoek diefstal en diefstal met geweld, anders dan in het Nederlandse onderzoek, binnen één categorie vallen. Onderzoek op basis van krantenberichten en gepubliceerde rechterlijke uitspraken levert een vertekend beeld omdat de nadruk in deze databronnen ligt op de zwaardere feiten (Blokland & David, 2016). Beide Scandinavische studies hebben verder slechts betrekking op twee OMG's (BRÄ, 1999; Klement, 2016b), terwijl alleen het onderzoek van Klement (2016a) onderscheid maakt tussen OMG-leden en leden van supportclubs. Alle voornoemde studies hebben echter met elkaar gemeen dat zij uitspraken doen op het niveau van de steekproef en niet op het niveau van het individuele lid. Hierdoor blijft onbekend of OMG-leden die zich schuldig maken aan bijvoorbeeld geweld, zich ook vaker schuldig maken aan drugshandel, of dat supportclubleden met bijvoorbeeld een veroordeling voor fraude zich juist minder vaak ook schuldig maken aan verboden wapenbezit. Om te kunnen nagaan of, en zo ja in welke mate, bepaalde delicttypen clusteren in de criminele carrières van OMG- en supportclubleden zijn analyses op individueel niveau essentieel.

De huidige studie richt zich, voortbouwend op eerder onderzoek naar de prevalentie, frequentie en duur van criminele carrières van Nederlandse OMG-leden, en tegen de achtergrond van het door Quinn (2001) en anderen geschetste onderscheid tussen conservatieve en radicale outlawbikers (Watson, 1980; Wolf, 1991), primair op de inhoud van deze criminele carrières. We maken hiervoor gebruik van een grote steekproef van zowel Nederlandse OMG- als supportclubleden en baseren ons hierbij op alle voor deze personen geregistreerde criminaliteit. Door het toepassen van latente klasse-analyse kunnen bovendien uitspraken worden gedaan over de mate waarin en wijze waarop verschillende delicttypen clusteren binnen de criminele carrière van individuele leden. Concreet beantwoordt de huidige studie de volgende onderzoeksvragen:

- Voor welke delictcategorieën worden Nederlandse OMG-leden en OMG-supportclubleden veroordeeld, en bestaan er verschillen in de prevalenties van veroordelingen voor deze delictcategorieën tussen OMG-leden en supportclubleden?
- Kunnen onder leden van Nederlandse OMG's en OMG-supportclubs op basis van (combinaties van) veroordelingen voor bepaalde delictcategorieën verschillende betekenisvolle criminele carrière typen worden onderscheiden, en zo ja, wat zijn de prevalenties van die criminele carrière typen in de populatie?

- Verschillen OMG-leden en supportclubleden in hun carrièretypen, of kenmerken OMG-leden en supportclubleden zich door vergelijkbare criminele-carrièretypen?

4.7 Data en methoden

4.7.1 Steekproef

De steekproef voor de huidige studie is samengesteld op basis van informatie verkregen van de OMG-infocellen van de Nationale Politie. Iedere eenheid van de politie heeft een dergelijke infocel. De informatie is bij elkaar gebracht door de infocel van de Landelijke Eenheid. Deze infocel is speciaal door het ministerie van Veiligheid en Justitie aangewezen om informatie te verzamelen over outlawbikercriminaliteit (Kamerstukken II 2011/12, 29 911, 71). De infocel construeerde voor de onderhavige studie een databestand gebaseerd op mutaties in het politieke bedrijfsprocessensysteem waarin personen werden geïdentificeerd als lid van een Nederlandse OMG of OMG-supportclub. De Nederlandse politie definieert een OMG als een groep mannen die 1) affiniteit met motorrijden uitdraagt, 2) een herkenbare, onderscheidende groepssymboliek heeft, 3) niet vrij toegankelijk is voor buitenstaanders en 4) waarvan is aangetoond, of verondersteld wordt, dat een of meerdere leden gedragingen vertonen en/of activiteiten ontplooiën die in strijd zijn met de wet en/of maatschappelijke normen, terwijl 5) dit gedrag en/of deze activiteiten in of uit naam van de club, of met gebruikmaking van het clubimago en/of -structuur, worden uitgevoerd (Landelijke Eenheid, 2014). In de praktijk blijkt echter dat elke motorclub waarvan de leden een mouwloos vest dragen met op de achterzijde een driedelig logo met een MC-patch onder deze definitie wordt gebracht.²¹ OMG-supportclubs worden geïdentificeerd op basis van informatie die door deze clubs, of chapters, zelf publiekelijk gemaakt wordt, bijvoorbeeld via de website van de club. Affiliatie met de OMG of OMG-supportclub moet blijken uit bijvoorbeeld het dragen van kleding voorzien van het clublogo, het voeren van een clubtatoeage of andere clubsymbolen of het herhaaldelijk

21 Zo blijft onduidelijk of louter de omgang met andere outlawbikers voldoende aanleiding geeft om te veronderstellen dat leden gedragingen vertonen die in strijd zijn met de wet of maatschappelijke normen, en hoe kan worden aangetoond dat de activiteiten uit naam van de club of met gebruikmaking van het clubimago of de clubstructuur worden uitgevoerd.

bezoeken van besloten clubavonden. Het toekennen van OMG- of supportclub-affiliatie gebeurt conservatief, dat wil zeggen dat bijvoorbeeld enkel het aantreffen van een persoon in het gezelschap van OMG-leden er niet toe leidt dat die persoon ook zelf als lid wordt aangemerkt. Op deze wijze konden eind 2015 1617 unieke personen worden geïdentificeerd als lid van een OMG en 473 personen als lid van een officiële OMG-supportclub.

Registraties in het bedrijfsprocessensysteem hebben betrekking op een breed scala aan politieoptreden. Identificatie als OMG- of supportclublid wil niet noodzakelijkerwijs zeggen dat men als verdachte van een delict wordt aangemerkt. Ook informatie afkomstig van bijvoorbeeld algemene verkeers- en alcoholcontroles of van de wijkagent kan leiden tot een mutatie in dit systeem. Van de totaal 2090 personen in de huidige steekproef is op enig moment tussen 2010 en 2015 door een beëdigde politieambtenaar vastgesteld, en in het bedrijfsprocessensysteem geregistreerd, dat zij gelieerd waren aan een OMG of OMG-supportclub.

4.7.2 *Criminele carrières*

De hier gebruikte gegevens over justitiecontacten van OMG- en supportclub-leden zijn afkomstig van uittreksels uit het Justitieel Documentatie Systeem (JDS).²² Deze uittreksels geven informatie over het aantal, de timing en de aard van de criminele feiten waarvoor personen in aanraking zijn gekomen met justitie. Voor ieder afzonderlijk lid is informatie beschikbaar vanaf twaalf jaar, de minimumleeftijd waarop personen in Nederland in het JDS kunnen worden geregistreerd, tot en met de leeftijd die deze personen hadden bereikt aan het einde van de observatieperiode, de dag waarop de betreffende uittreksels zijn opgevraagd. Uittreksels van het JDS bevatten informatie over allerlei afdoeningen. Voor de huidige analyses baseren wij ons enkel op die zaken die eindigden in een schuldigverklaring door een rechter, een transactievoorstel, of een sepot vanwege beleidsredenen. Zaken die eindigden in vrijspraak, ontslag van rechtsvervolg, of een sepot om technische redenen werden niet meegenomen. Omwille van de leesbaarheid refereren we in het vervolg naar de meegenomen uitkomsten als ‘veroordelingen’.

22 Sinds 2011 houdt het WODC voor onderzoeksdoeleinden een kopie van het JDS bij – de OBDJ – waarin geen verjaringstermijnen gelden. Hierdoor is het mogelijk de volledige criminele carrières van personen in kaart te brengen, ook al is het laatste bekende justitiecontact al langer geleden.

In de data kunnen op basis van specifieke artikelen van het Wetboek van Strafrecht 52 delicttypen worden onderscheiden. Voor de huidige analyses en in navolging van categorisering toegepast door het Centraal Bureau voor de Statistiek, zijn deze delicttypen samengevoegd tot negen delictcategorieën: verkeersdelicten (o.a. rijden onder invloed, doorrijden na aanrijding), vernieling, geweld (bedreiging, mishandeling), openbare orde (o.a. openbare geweldpleging, verzet tegen arrestatie), vermogen (o.a. eenvoudige diefstal, diefstal door middel van braak, heling), drugs (overtredingen van de Opiumwet), wapens (overtredingen van de Wet wapens en munitie), georganiseerde criminaliteit en een restcategorie overig. De categorie ‘georganiseerde criminaliteit’ is gebaseerd op de typologie door Quinn en Koch (2003) voorgesteld. Georganiseerde criminaliteit (*ongoing criminal enterprises*) wordt door hen gedefinieerd als delicten die een zekere mate van planning en doorlopende aandacht vereisen en die primair zijn gericht op het verdienen van grote sommen geld (zie ook Lauchs, Bain & Bell, 2015). In deze studie worden afpersing, ontvoering, mensenhandel en witwassen tot de categorie ‘georganiseerde criminaliteit’ gerekend. Volgens Quinn en Koch (2003) vallen ook de productie, handel en smokkel van drugs onder de definitie van georganiseerde criminaliteit. Drugscriminaliteit wordt in de huidige studie echter als aparte categorie beschouwd. Voor zover de huidige analyse (een) latente klasse(n) oplevert waarin zowel drugs als georganiseerde criminaliteit prevalent zijn (is), is dit een aanwijzing dat beide delicttypen vaak samen in een criminele carrière voorkomen en daarmee een ondersteuning voor de door Quinn en Koch voorgestelde categorisering. De in deze studie gehanteerde delictcategorieën zijn weergegeven in tabel 4.1.

4.7.3 Latente klasse-analyse

De huidige analyse richt zich op de aard van de door OMG- en supportclubleden gepleegde delicten en beantwoordt de vraag of in de criminele carrières van deze personen bepaalde combinaties van delictcategorieën vaker voorkomen dan andere. Hiertoe worden diverse latente klasse-modellen geschat. Latente klasse-modellen kunnen worden gebruikt om subgroepen personen te identificeren die gekarakteriseerd worden door overeenkomstige patronen in individuele kenmerken (Collins & Lanza, 2010). Latente klasse-analyse komt in die zin overeen met de bekende(re) factoranalyse, met als verschil dat latente klasse-analyse is gebaseerd op categorale in plaats van continue variabelen. Uitgangspunt van latente klasse-analyse is dan ook dat de onderscheiden klassen

Tabel 4.1: Categorisering van 52 delicttypen in negen delictcategorieën

Delictcategorie	Delicttype
<i>Verkeer</i>	rijden onder invloed doorrijden na aanrijding weigeren blaastest/bloedproef rijden tijdens rijverbod rijden zonder geldig rijbewijs valse kentekenplaten joyriding overig verkeer verkeersovertreding
<i>Vernieling</i>	vernieling brandstichting
<i>Geweld</i>	bedreiging/stalking eenvoudige/zware mishandeling dood door schuld moord/doodslag overig geweld
<i>Openbare orde</i>	misdriven tegen openbare orde misdriven tegen openbaar gezag discriminatie
<i>Vermogen</i>	diefstal diefstal d.m.v. braak diefstal met geweld overige gekwalificeerde diefstal verduistering heling valsheid in geschrifte faillissementsfraude overige fraude
<i>Drugs</i>	softdrugs (o.a. marihuana) harddrugs (o.a. cocaine, heroïne) overige drugs (o.a. designerdrugs)
<i>Wapens</i>	overtredingen Wet wapens en munitie
<i>Ongoing criminal enterprises (OCE)</i>	afpersing vrijheidsberoving mensenhandel witwassen
<i>Overig</i>	aanranding verkrachting ontucht incest kinderporno schennis overige zeden overig Wetboek van Strafrecht milieuwetten Wet economische delicten Wetboek van Militair Strafrecht overige bijzondere wetten zwartrijden (overtreding) spijbelen (overtreding) overige overtredingen (nationaal) overige overtredingen (lokaal)

niet gradueel, maar kwalitatief van elkaar verschillen (Ruscio & Ruscio, 2008). In de huidige analyse is de latente, ongeobserveerde klasse het criminelecarrièretype. Dit criminelecarrièretype wordt gemeten aan de hand van de negen onderscheiden delictcategorieën. Is een persoon ooit veroordeeld voor een delict binnen een bepaalde categorie, dan scoort deze persoon op deze delictcategorie een '1'. Is een persoon nooit (binnen het bestek van de huidige onderzoeksperiode) veroordeeld voor een delict binnen een bepaalde categorie, dan scoort deze persoon op deze delictcategorie een '0'. Latente klasse-analyse kan vervolgens worden gebruikt om na te gaan in hoeverre binnen de totale steekproef verschillende betekenisvolle subgroepen kunnen worden onderscheiden op basis van de verschillende (combinaties van) delictcategorieën waarvoor de betreffende personen ooit veroordeeld zijn en om na te gaan hoe vaak deze subgroepen in de onderzochte populatie voorkomen.

De onderscheiden latente klassen zijn exclusief en uitputtend. Dat wil zeggen dat de prevalenties van de verschillende latente klassen optellen tot 100%. De inhoudelijke interpretatie van elke afzonderlijke latente klasse is gebaseerd op de *item response probabilities*, oftewel de kans dat een persoon ingedeeld in een bepaalde klasse een bepaalde score heeft op een bepaald item. In de huidige analyse geven de *item response probabilities* de kans aan dat een persoon, die is ingedeeld in een bepaald criminelecarrièretype, ooit is veroordeeld voor een delict uit een bepaalde categorie. Samen geven de *item response probabilities* aan hoe goed personen kunnen worden ingedeeld in verschillende latente klassen, gegeven hun geobserveerde scores (Lanza & Collins, 2010). In het ideale geval liggen de afzonderlijke *item response probabilities* dicht bij '0' (geen van de personen in deze latente klasse scoort op deze variabele) of dicht bij '1' (alle personen in deze latente klasse scoren op deze variabele). Latente klassen gekarakteriseerd door een combinatie van zeer lage en/of zeer hoge *item response probabilities* worden homogeen genoemd, wat wil zeggen dat het gevonden patroon zeer karakteristiek is voor personen ingedeeld in die bepaalde klasse. Idealiter verschillen de *item response probabilities* ook tussen de verschillende onderscheiden klassen. Items met een hoge *response probability* in één bepaalde latente klasse, maar niet in andere, geven aan dat de betreffende variabele zeer kenmerkend is voor die bepaalde latente klasse. De mate van variatie in *response probabilities* over de latente klassen wordt aangeduid met de term *latente klasse-separatie*. Latente klasse-separatie en latente klasse-homogeniteit zijn aan elkaar gerelateerd in die zin dat een hoge mate van separatie per definitie resulteert in een hoge mate van homogeniteit. Een hoge mate van homogeniteit hoeft echter niet samen te gaan met een hoge mate van separatie. Daarom zijn beide criteria van belang bij het beoordelen van de uitkomsten van de analyses. Tot slot is de geschatte kans op lid-

maatschap van een bepaalde klasse van belang: de kans dat een persoon samen met een andere persoon met een bepaalde combinatie van geobserveerde kenmerken wordt ingedeeld in een bepaalde latente klasse. Latente klasse-homogeniteit en latente klasse-separatie hangen samen met de gemiddelde kans op lidmaatschap van een bepaalde klasse: wanneer een van beide laag is, valt ook de gemiddelde geschatte kans op lidmaatschap van deze klasse lager uit, hetgeen aangeeft dat classificatie van personen in deze latente klasse onzeker is. In de huidige analyses geven item response probabilities dicht bij 1 aan dat OMG- of supportclubleden ingedeeld in die bepaalde klasse een grote kans hebben om ooit te zijn veroordeeld voor een bepaalde delictcategorie. De geschatte kans op lidmaatschap geeft voor elk lid de kans om te worden ingedeeld in een bepaald criminele carrière-type, gegeven zijn geregistreerde veroordelingsgeschiedenis.

Omdat we in de huidige analyses ook geïnteresseerd waren in mogelijke verschillen in criminele carrières tussen OMG- en supportclubleden, hebben we ook een multi-groeps latente klasse-analyse uitgevoerd. Multi-groeps latente klasse-analyse is een uitbreiding van de hierboven beschreven latente klasse-analyse, die het mogelijk maakt prevalenties van latente klassen te vergelijken bij verschillende steekproeven (Lanza e.a., 2007). Lanza en collega's (2007: 19) geven aan dat de eerste stap in een multi-groeps latente klasse-analyse bestaat uit het creëren van twee afzonderlijke deelsteekproeven (hier: OMG-leden en supportclubleden), het uitvoeren van een latente klasse-analyse op elk van de deelsteekproeven, om vervolgens het aantal onderscheiden latente klassen in elk van de steekproeven met elkaar te vergelijken. In het geval het aantal latente klassen in beide deelsteekproeven hetzelfde is, kan vervolgens een model worden geschat waarin de item response probabilities worden 'vastgezet', dat wil zeggen: gedwongen worden om voor beide deelsteekproeven hetzelfde te zijn. Vervolgens kan de passendheid van een dergelijk vastgezet model worden vergeleken met die van een model waarin de item response probabilities per deelsteekproef mogen verschillen. Wanneer een vastgezet model niet slechter presteert dan een vrij model, leidt dit tot de conclusie dat de onderscheiden latente klassen in beide steekproeven voorkomen. Vervolgens kan via een soortgelijke procedure ook worden getoetst of de prevalentie van deze latente klassen in de deelsteekproeven hetzelfde is.

We gebruikten het programma Proc LCA voor SAS (Lanza e.a., 2007) om modellen te schatten tot en met zeven verschillende latente klassen. Het best passende model werd gekozen op basis van G2 (Agresti, 1990) en de van de G2 afgeleide BIC- en AIC-waarden. Lagere BIC- en AIC-waarden indiceren een beter passend model. Tot slot werden ook de additionele, door Nagin (2005) genoemde criteria, zoals de gemiddelde geschatte kans op lidmaatschap, in ogenschouw genomen.

4.8 Resultaten

4.8.1 Beschrijving van de steekproef

De huidige steekproef van OMG- en supportclubleden bestaat voornamelijk uit 40- tot 50-jarige mannen die in Nederland geboren zijn.²³ OMG-leden zijn gemiddeld iets ouder dan supportclubleden (respectievelijk 42,6 en 39,5 jaar). Terwijl meer dan een kwart (27,1%) van de supportclubleden jonger is dan 30 jaar, is dit voor 12,1% van de OMG-leden het geval. Met name supportclubs lijken dus ook jongere leden te trekken en/of toe te laten.

86% van de Nederlandse OMG-leden is ten minste eenmaal veroordeeld (zie tabel 4.2). OMG-leden zijn hiermee iets vaker bekenden van justitie dan supportclubleden, van wie 78% een strafblad heeft. De overgrote meerderheid van de OMG- en supportclubleden is bovendien recent, dat wil zeggen: in de vijf jaar voor het einde van observatieperiode, veroordeeld. Het gemiddelde OMG-lid is 9,4 keer veroordeeld, het gemiddelde supportclublid 8,8 keer. Tussen de eerst bekende veroordeling en de (binnen de grenzen van de observatieperiode) laatst bekende veroordeling verstrijkt voor beide groepen gemiddeld ongeveer vijftien jaar.

Tabel 4.2: Percentage leden ooit veroordeeld, voor OMG's en supportclubs per delictcategorie

	OMG-leden (N=1617)	supportclubleden (N=473)
Ooit veroordeeld*	0,86	0,78
<i>Delictcategorieën</i>		
verkeer*	0,73	0,64
vernieling	0,23	0,25
geweld*	0,49	0,39
openbare orde*	0,39	0,30
vermogen*	0,49	0,41
drugs*	0,30	0,20
wapens	0,26	0,22
OCE*	0,10	0,06
overig	0,41	0,39

* Significant verschil (Fisher-exact, $p < 0.01$)

23 Persoonsgegevens zijn gebaseerd op OMG- en supportclubleden die ten minste één keer in het JDS stonden geregistreerd.

4.8.2 Prevalentie van de verschillende delictcategorieën

Tabel 4.2 geeft ook het percentage ooit veroordeelde leden per delictcategorie. Zo blijkt 73% van de OMG-leden ooit veroordeeld voor een verkeersdelict, 49% voor een geweldsdelict en nog eens 49% voor een vermogensdelict. Omdat een enkel lid verschillende veroordelingen op zijn naam kan hebben, tellen deze percentages niet op tot 100%. OMG-leden blijken vaker dan supportclubleden veroordeeld voor de onderscheiden delictcategorieën. Voor vernieling, overtredingen van de Wet wapens en munitie en de restcategorie overige delicten zijn deze verschillen echter niet statistisch significant. De grootste verschillen doen zich voor bij drugsdelicten en georganiseerde criminaliteit: OMG-leden zijn anderhalf keer vaker veroordeeld voor een drugsdelict en meer dan anderhalf keer vaker voor een delict in de categorie georganiseerde criminaliteit dan leden van supportclubs. Onder OMG-leden is een hoger percentage veroordeeld voor een drugsdelict dan voor vernieling. Supportclubleden zijn juist vaker veroordeeld voor vernieling dan voor een drugsdelict.

Hoewel tabel 4.2 inzicht verschaft in de aard van de criminaliteit waarvoor OMG- en supportclubleden worden veroordeeld, alsmede de verschillen hierin, kan hieruit nog niet worden afgeleid of, en zo ja welke, delicttypen vaak samen voorkomen in de criminele carrières van OMG- en supportclubleden. Om na te gaan of verschillende betekenisvolle criminele carrière typen kunnen worden onderscheiden op basis van de combinaties van delicten waarvoor individuele OMG- en supportclubleden werden veroordeeld, voerden we een latente klasse-analyse uit.

4.8.3 Latente klasse-analyse

We schatten afzonderlijke latente klasse-modellen voor OMG- en supportclubleden variërend van een tot zeven klassen. Gebaseerd op een afweging van de in tabel 4.3a en 4.3b gegeven fitcriteria, de mate van homogeniteit en mate van separatie van de per model onderscheiden klassen, de prevalentie en gemiddelde toewijzingskans per klasse, en de overige criteria genoemd door Lanza en collega's (2007) en Nagin (2005), werd een vierklassenmodel gekozen als best passende model, zowel in de deelsteekproef OMG-leden, als in de deelsteekproef supportclubleden.

Tabel 4.3a: *Fit indices* ten behoeve van het beoordelen van het best passende latente klasse-model, OMG-leden (N=1617)

Aantal latente klassen	G ²	df	AIC	BIC	entropy	I
1	2768,27	502	2786,27	2834,76	1,00	-8665,36
2	692,38	492	730,38	832,76	0,78	-7627,42
3	484,76	482	542,76	699,02	0,68	-7523,61
4	403,31	472	481,31	691,46	0,64	-7482,89
5	373,45	462	471,45	735,48	0,57	-7467,96
6	349,56	452	467,56	785,48	0,63	-7456,01
7	332,82	442	470,82	842,62	0,62	-7447,64

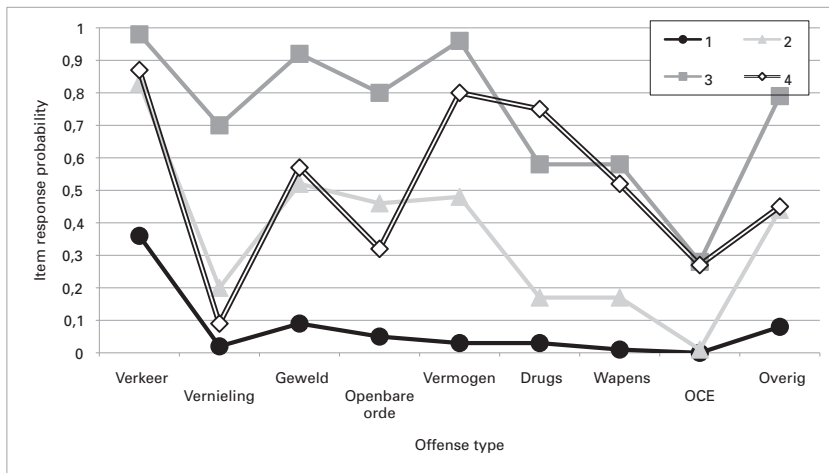
Tabel 4.3b: *Fit indices* ten behoeve van het beoordelen van het best passende latente klasse-model, supportclubleden (N=473)

Aantal latente klassen	G ²	df	AIC	BIC	entropy	I
1	1040,05	502	1058,05	1095,49	1,00	-2408,69
2	414,21	492	452,21	531,23	0,76	-2095,77
3	300,75	482	358,75	479,36	0,76	-2039,04
4	271,17	472	349,17	511,38	0,74	-2024,25
5	254,16	462	352,16	555,95	0,77	-2015,74
6	233,76	452	351,76	597,15	0,79	-2005,54
7	216,48	442	354,48	641,46	0,79	-1996,91

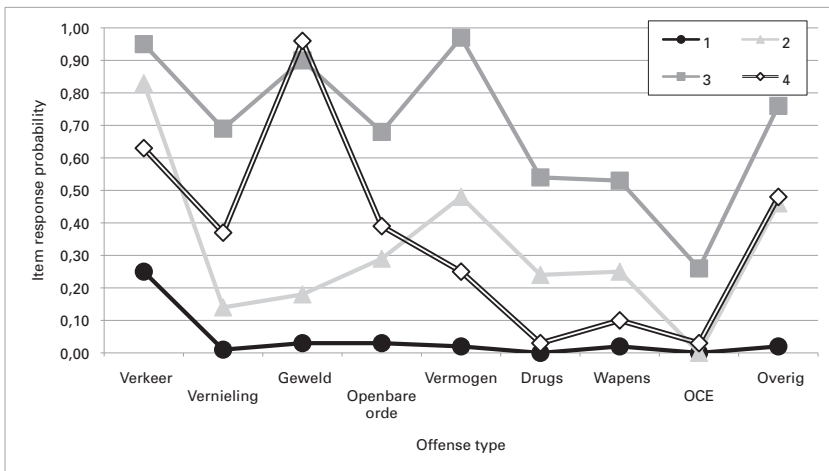
De uitkomsten van het vierklassenmodel voor de OMG-leden worden weergegeven in tabel 4.4a (zie verderop). Bijna 29% van de OMG-leden in de huidige steekproef wordt ingedeeld in klasse 1, die gekarakteriseerd wordt door een kleine kans ooit veroordeeld te zijn voor elk van de onderscheiden delictcategorieën. Zo heeft een OMG-lid ingedeeld in klasse 1 36% kans om een veroordeling voor een verkeersfeit op zijn naam te hebben. Voor alle overige delictcategorieën is die kans minder dan 10%. De gemiddelde geschatte kans op lidmaatschap voor deze latente klasse is hoog, wat aangeeft dat de techniek weinig moeite heeft om dit type criminele carrière in de data te onderscheiden. Gebaseerd op het geobserveerde delictpatroon, noemen wij dit carrièretype de marginale dader. Ruim een op drie OMG-leden kan worden ingedeeld in klasse 2, een criminele carrièretype gekenmerkt door een hoge kans om ooit veroordeeld te zijn voor een verkeersdelict en een geweldsdelict en een lage kans om ooit veroordeeld te zijn voor een drugsdelict of (vuur)wapenfeit en een hele lage kans om ooit veroordeeld te zijn voor een delict uit de categorie georganiseerde criminaliteit. Verkeers- en geweldsfeiten en delicten tegen de openbare orde kunnen worden gezien als delicten die nauw samenhangen met het

(hyper)masculiene milieu waarin OMG-leden zich begeven en als delicten die minder gericht zijn op het verkrijgen van financieel gewin. We noemen dit type criminele carrière daarom de expressieve dader. De criminele carrière van de generalistische dader, de derde onderscheiden klasse, kenmerkt zich door een grote verscheidenheid aan delictcategorieën. De kans dat daders die dit type criminele carrière laten zien ooit zijn veroordeeld voor een bepaalde delicttype is in alle gevallen ruim boven de 50%, behalve in het geval van georganiseerde criminaliteit. Wanneer echter in ogenschouw wordt genomen dat georganiseerde criminaliteit een relatief zeldzame delictcategorie is in de criminele geschiedenissen van de totale steekproef en dat de kans dat een dader met dit type criminele carrière ooit is veroordeeld voor georganiseerde misdaad meer dan twintig keer groter is in vergelijking met de marginale en expressieve daders, dan blijkt ook georganiseerde criminaliteit onder deze dadergroep relatief gezien vaak voor te komen. De resterende 14,6% van de OMG-leden heeft een criminele carrière die laat zich karakteriseren als behorend bij een ondernemende dader. Ondernemende daders onderscheiden zich van expressieve daders door hun hoge kans ooit veroordeeld te zijn voor een vermogensdelict, drugs, wapens of georganiseerde criminaliteit. Ondernemende daders onderscheiden zich echter van generalistische daders door hun – in vergelijking met generalistische daders – lage kans ooit veroordeeld te zijn voor vernieling of een openbareordedelict. Ook wat betreft de kans op een geweldsveroordeling lijken ondernemende daders meer op expressieve daders dan op generalistische daders. Van alle latente klassen is de gemiddelde geschatte kans op lidmaatschap, gegeven een bepaald geobserveerd delictpatroon, voor het ondernemende dadertype het kleinst, wat aangeeft dat het onderscheid tussen dit criminele-carrière-type en de andere typen, met name de generalistische dader, moeilijker te maken is.

De resultaten van de latente klasse-analyse op de deelsteekproef van OMG-leden worden nog eens visueel weergegeven in figuur 4.1a. In de figuur tekenen zich enerzijds duidelijk de marginale daders af, gekenmerkt door een lage kans om ooit veroordeeld te zijn, ongeacht de delictcategorie, en anderzijds de generalistische daders, die juist worden gekenmerkt door een hoge veroordelingskans op alle onderscheiden delictcategorieën. Expressieve daders scoren tussen marginale en generalistische daders in waar het gaat om geweld en openbareordedelicten, maar benaderen marginale daders waar het gaat om drugs- en (vuur)wapendelicten, en georganiseerde criminaliteit. Ondernemende daders scoren tussen marginale en generalistische daders in wat betreft geweld en openbareorde-

Figuur 4.1a: Kans om veroordeeld te zijn voor een bepaalde delictcategorie per latente klasse, OMG-leden (N = 1617)

Figuur 4.1b: Kans om veroordeeld te zijn voor een bepaalde delictcategorie per latente klasse, supportclubleden (N = 473)

delicten, maar benaderen generalistische daders in hun kans ooit veroordeeld te zijn voor een vermogens-, drugs- of (vuur)wapenfeit en in hun kans op een veroordeling voor georganiseerde criminaliteit.

Tabel 4.4b geeft de prevalenties en delictpatronen voor het vierklassenmodel voor de supportclubleden. Bijna een derde van de supportclubleden heeft een criminele carrière die gekenmerkt wordt door een zeer kleine kans op een veroordeling, ongeacht de delictcategorie. Deze klasse komt qua delictprofiel overeen met die van de marginale daders uit het model voor de OMG-leden. Het

Tabel 4.4a: Vierklassenmodel criminele carrières van OMG-leden (N=1617)

	Klasse 1	Klasse 2	Klasse 3	Klasse 4
	marginale	expressieve	generalistische	ondernemende
	daders	daders	daders	daders
Gem. toewijzingskans	0,91	0,75	0,83	0,68
Latente klasse-prevalentie	28,97%	36,02%	20,35%	14,66%
<i>Item response probabilities</i>				
verkeer	0,36	0,83	0,98	0,87
vernieling	0,02	0,20	0,70	0,09
geweld	0,09	0,52	0,92	0,57
openbare orde	0,05	0,46	0,80	0,32
vermogen	0,03	0,48	0,96	0,80
drugs	0,03	0,17	0,58	0,75
wapens	0,01	0,17	0,58	0,52
OCE	0,00	0,01	0,28	0,27
overig	0,08	0,44	0,79	0,45

Tabel 4.4b: Vierklassenmodel criminele carrières supportclubleden (N = 473)

	Klasse 1	Klasse 2	Klasse 3	Klasse 4
	marginale	verkeers-	generalistische	gewelds-
	daders	daders	daders	daders
Gem. toewijzingskans	0,89	0,85	0,88	0,73
Latente klasse-prevalentie	31,89%	33,19%	21,69%	13,24%
<i>Item response probabilities</i>				
verkeer	0,25	0,83	0,95	0,63
vernieling	0,01	0,14	0,69	0,37
geweld	0,03	0,18	0,90	0,96
openbare orde	0,03	0,29	0,68	0,39
vermogen	0,02	0,48	0,97	0,25
drugs	0	0,24	0,54	0,03
wapens	0,02	0,25	0,53	0,1
OCE	0	0	0,26	0,03
overig	0,02	0,46	0,76	0,48

tweede criminelecarrièretype onder supportclubleden kenmerkt zich door een grote kans op een veroordeling voor een verkeersdelict en een kleine(re) kans om ooit veroordeeld te zijn voor een van de andere delictcategorieën. Hoewel dit criminelecarrièretype overeenkomsten vertoont met het patroon van de onder OMG-leden aangetroffen expressieve dader, verschilt dit criminelecarrièretype van dat van de expressieve dader door de lage kans op een veroordeling voor een gewelds- of openbareordedelict. We benoemen dit type criminele carrière daarom als de verkeersdader. Ruim een op de vijf supportclubleden kenmerkt zich door een veelzijdig criminelecarrièrepatroon. Dit patroon van de generalistische dader is vergelijkbaar met het gelijknamige criminelecarrièretype onder OMG-leden. Bijna alle supportclubleden ingedeeld in deze klasse

hebben een veroordeling voor een verkeers- en een vermogensfeit. Ook een veroordeling voor een geweldsdelict komt in deze klasse supportclubleden veel voor. Van alle onder supportclubleden onderscheiden criminelecarrièretypen heeft dat van de generalistische dader de hoogste kans op een veroordeling voor drugs, wapens en georganiseerde criminaliteit. Ten slotte heeft ruim 13% van de supportclubleden een criminele carrière die gekenmerkt wordt door een hoge kans op een veroordeling voor geweld, maar, met uitzondering van verkeer, een relatief lage kans op een veroordeling voor elk van de overige delict-categorieën. Net als de verkeersdader lijkt dit type criminele carrière geen evenknie te hebben onder OMG-leden. We noemen dit type de geweldsdader.

Figuur 4.1b geeft, vergelijkbaar met figuur 4.1a voor OMG-leden, een visuele representatie van de uitkomst van het latente klasse-analyse onder de supportclubleden. Ook onder supportclubleden zijn de criminaliteitspatronen van de marginale dader en de generalistische dader gemakkelijk te onderscheiden. Supportclubleden met een criminele carrière van het verkeersdadertype, benaderen het generalistische daderpatroon in de kans op een veroordeling voor een verkeersdelict, scoren tussen marginale en generalistische daders in voor wat betreft de kans op veroordelingen voor vermogens-, drugs- en (vuur)wapenfeiten en lijken meer op marginale daders waar het gaat om de kans op een veroordeling voor vernieling, geweld, openbare orde en georganiseerde criminaliteit. Supportclubleden met een criminele carrière van het geweldsdadertype hebben een zeer grote kans om veroordeeld te zijn voor geweld, maar juist een zeer lage kans ooit veroordeeld te zijn voor drugs, (vuur)wapens of georganiseerde criminaliteit.

4.8.4 Multi-groeps latente klasse-analyse

Om na te gaan of de criminelecarrièretypen in de latente klasse-analyses op beide deelsteekproeven inderdaad van elkaar verschillen, of dat dezelfde criminelecarrièretypen te onderscheiden zijn onder zowel OMG-leden als supportclubleden, schatten we een multi-groeps latente klasse-analyse. Om vast te stellen of de criminelecarrièrepatronen gelijk of verschillend zijn werden twee multi-groeps vierklassenmodellen geschat: één waarbij de kansen op een veroordeling voor een bepaalde delictcategorie werden vastgezet en voor OMG- en supportclubleden hetzelfde waren, en een model waarin de kans op een veroordeling kon variëren tussen de OMG- en supportclubleden. Beide modellen werden met

elkaar vergeleken volgens de stappen beschreven in Lanza en collega's (2007). Uit deze vergelijking bleek dat het 'vastgezette' model significant slechter paste op de gegevens dan het model waarin OMG- en supportclubleden mochten verschillen in de kans op veroordeling.²⁴ Dit suggereert dat, in lijn met de visuele vergelijking van de afzonderlijk geschatte modellen, de criminele carrière typen onder OMG-leden (deels) anders zijn dan die onder supportclubleden.

4.9 Discussie

De Nederlandse outlawbikerssubcultuur is de laatste jaren fors gegroeid (Landelijke Eenheid, 2014). Niet alleen het aantal en het ledental van OMG's, maar ook het aantal supportclubs nam sterk toe. Amerikaanse auteurs brachten periodes van sterke groei in verband met radicalisering van de outlawsbikerssubcultuur (Quinn, 2001; Barker, 2015). De door de groei verhoogde concurrentie zou de kans vergroten dat radicale elementen binnen OMG's meer invloed krijgen en de betrokkenheid van OMG's bij georganiseerde criminaliteit vergroten. Dit proces zou worden versterkt doordat in tijden van groei de tot dan toe geldende strenge lidmaatschapseisen worden versoepeld, waardoor lidmaatschap binnen bereik komt van personen die voorheen, vanwege gebrek aan identificatie met belangrijke bikermores, niet voor een lidmaatschap in aanmerking kwamen (Quinn & Forsyth, 2011). Ook de behoefte aan fysiek overwicht in confrontaties tussen rivaliserende OMG's kan ertoe leiden dat nieuwe leden beoordeeld worden op andere kwaliteiten dan hun kennis van motoren. Met name supportclubs zouden openstaan voor personen die louter dienen als 'spierballen' in tijden van onrust (Smith, 2002).

De huidige analyse richt zich op het blootleggen van patronen in de criminele carrières van leden van Nederlandse OMG's en leden van Nederlandse supportclubs. Analyses van de criminele geschiedenis van ruim tweeduizend OMG- en supportclubleden lieten zien dat veroordelingen voor verkeers-, gewelds- en vermogensdelicten het vaakst voorkomen onder zowel OMG- als supportclubleden. De grootste verschillen tussen OMG- en supportclubleden doen zich voor in de categorie drugsdelicten en georganiseerde criminaliteit: het aandeel OMG-leden dat ooit voor een van deze delictcategorieën is veroordeeld is ruim anderhalf keer zo groot als dat onder supportclubleden.

Latente klasse-analyse vond vier verschillende criminele carrière typen onder

24 = 61.28 bij 36 vrijheidsgraden.

OMG-leden en eveneens vier criminele carrière typen onder leden van OMG-supportclubs. De criminele carrières van ongeveer een derde van de OMG-leden kon worden gekenschetst als marginaal; deze OMG-leden hadden voor elk van de onderscheiden delictcategorieën een kleine kans om hier ooit voor veroordeeld te zijn. Nog eens een derde van de OMG-leden werd voornamelijk veroordeeld voor verkeers- en geweldsfeiten. Afgaand op de aard van de delicten waarvoor deze beide dadergroepen veroordeeld zijn, kunnen beide groepen geschaard worden onder het conservatieve bikertype (Quinn & Koch, 2003). De criminele carrières van deze OMG-leden geven, afgaand op de delictcategorieën waarvoor zij zijn veroordeeld, geen aanleiding om te vermoeden dat zij zich bezighouden met georganiseerde criminaliteit.

Bij nog eens een derde van de OMG-leden zijn er, afgaand op het type veroordelingen in hun criminele carrière, wel aanwijzingen voor betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. Dit betreft de generalistische en ondernemende daders. De generalistische daders (zo'n 20%) laten een zeer gevarieerd patroon aan delicten zien. Ook geweld scoort bij hen hoog. De ondernemende daders (zo'n 14%) lijken zich meer te onthouden van expressieve of barbaarse delicten zoals vernieling en verstoringen van de openbare orde, terwijl zij wel worden veroordeeld voor drugsdelicten en georganiseerde criminaliteit. Zowel generalistische als ondernemende daders kunnen worden gerekend tot de radicale bikers (Quinn & Koch, 2003; Lauchs, Bain & Bell, 2015). De combinatie van delicten in hun criminele carrière geeft aan dat zij zich ook schuldig maken aan delicten die niet zozeer voortkomen uit de outlawbikerssubcultuur, maar die veel meer lijken gericht op het genereren van materieel gewin.

Ook onder supportclubleden vinden we verschillende criminele carrière typen. Marginale daders en verkeersdaders hebben een kleine kans te zijn veroordeeld voor elk van de onderscheiden delictcategorieën, behalve, in het geval van de laatste, (uiteraard) verkeer. Generalistische daders laten, net als generalisten onder de OMG-leden, een zeer sterk gevarieerd delictspatroom zien. Dit type criminele carrière, dat we aantreffen bij een op de vijf supportclubleden, past in een radicaal profiel. Een vierde criminele carrière type, dat we aantreffen bij een op de tien supportclubleden, kenmerkt zich door de grote kans ooit voor geweld te zijn veroordeeld. De tegelijkertijd kleine kans op een veroordeling voor vormen van meer georganiseerde criminaliteit lijkt erop te wijzen dat we hier niet te maken hebben met radicale supportclubleden in de door Quinn (2001) en anderen gebruikte zin van het woord. Veeleer doet het geobserveerde criminele carrière type vermoeden dat het hier supportclubleden betreft die het lidmaatschap van een dergelijke club vooral aantrekkelijk vinden vanwege

het gewelddadige karakter. De geweldsdaders zijn wellicht het best te vergelijken met harde kernhooligans die een groot deel van hun persoonlijke identiteit ontleen aan hun vechterscapaciteiten. In vergelijking met de generalistische en verkeersdaders zijn de geweldsdaders in ieder geval minder vaak veroordeeld voor een verkeersfeit, waaruit zou kunnen worden afgeleid dat motorrijden bij het geweldstype een minder centrale plaats inneemt.

Bij een inhoudelijke interpretatie van de hier gevonden criminele carrièretypen is enige voorzichtigheid geboden. Ten eerste bieden officieel geregistreerde veroordelingen slechts zicht op dat deel van het criminele gedrag dat door de politie is opgemerkt en bij het OM is gemeld. Juist waar het criminaliteit door OMG-leden betreft, bestaat het vermoeden dat een deel van het criminele gedrag niet wordt geregistreerd, omdat dit verborgen blijft voor de politie, bijvoorbeeld omdat slachtoffers of getuigen geen melding durven te doen, of omdat de slachtoffers mede-OMG-leden zijn die hun medewerking aan het politieonderzoek weigeren (Blokland & David, 2016; Huisman & Jansen, 2012). Ten tweede bieden de beschikbare data geen informatie over de mogelijke drijfveren van lidmaatschap van een OMG of supportclub. Deze drijfveren, conservatief of radicaal, kunnen slechts op basis van bestaande theoretische ideeën uit de criminele carrièretypen worden afgeleid. In die zin vormt het huidige kwantitatieve onderzoek niet meer dan een mogelijk startpunt voor nader kwalitatief onderzoek naar de redenen en motieven voor OMG- of supportclublidmaatschap.

Een andere beperking van de beschikbare data is gelegen in het ontbreken van delictinformatie anders dan het type. Omdat de informatie over de delictcontext ontbreekt, kan het bijvoorbeeld zijn dat delicten die nu worden gecategoriseerd onder geweld, in werkelijkheid direct verband houden met vormen van georganiseerde criminaliteit (Lauchs, Bain & Bell, 2015). Eerdere analyses van rechterlijke uitspraken lieten reeds zien dat, zelfs wanneer men beschikt over veel rijkere delictinformatie, de grens tussen verschillende delicttypen niet altijd even duidelijk te trekken is (Blokland & David, 2016). Verder maakt het ontbreken van informatie over de exacte datum waarop de onderhavige outlawbikers lid werden van een OMG of supportclub het onmogelijk het aantal jaren dat men lid is in de analyses te betrekken. Afhankelijk van de ingangsdatum van het OMG- of supportclublidmaatschap kan een deel van de veroordelingen betrekking hebben op de periode voordat de betreffende persoon lid werd van een OMG of supportclub. De huidige analyses zeggen daarom niets over een mogelijk effect van OMG- of supportclublidmaatschap op de aard van de gepleegde criminaliteit, maar geven slechts weer welke criminele carrièretypen onder OMG- en supportclubleden

kunnen worden onderscheiden. Voor zover de aard van de gepleegde misdrijven samenhang vertoont met de duur van het lidmaatschap, blijft ook deze samenhang in de huidige studie daarom noodzakelijkerwijs buiten beschouwing.

De huidige analyse biedt, wat betreft de mate waarin de geïdentificeerde criminelecarrièretypen indicatief zijn voor conservatieve en radicale sentimenten, belangrijke handvatten voor politie en justitie in hun strijd tegen OMG-gerelateerde criminaliteit. Ten eerste nuanceert de bevinding dat twee derde van de OMG-leden zich niet of nauwelijks lijkt in te laten met georganiseerde criminaliteit het beeld van outlawbikers als georganiseerde misdadigers en OMG's als criminele organisaties. Het criminele gedrag van het merendeel van de OMG-leden lijkt zich te beperken tot delicten die direct voortkomen uit de outlawlevensstijl. Hoewel ook aanhoudende overlast door outlawbikers in het publieke domein een reden tot ingrijpen kan zijn, en zonder de ernst van sommige van deze geweldsdelicten te willen onderschatten, lijkt voor dit type criminaliteit een andere aanpak geëigend dan voor de meer door radicale motieven ingegeven, georganiseerde criminaliteit. Tegelijkertijd bieden de huidige, of soortgelijke, analyses politie en justitie de mogelijkheid na te gaan in welke van de Nederlandse OMG's of in welke chapters sprake is van het meeste radicale sentiment. Dit stelt hen in staat om de voor de bestrijding van OMG-criminaliteit beschikbaar gestelde middelen op een zo efficiënt mogelijke manier in te zetten. Tot slot kunnen de resultaten van de huidige analyses aanleiding geven alert te zijn op potentiële doelgroepen voor lidmaatschap van supportclubs. Het criminelecarrièrepatroon van de gewelddadige dader kan een aanwijzing zijn dat supportclubs, of de OMG's waaraan deze supportclubs zijn gelieerd, actief werven onder doelgroepen die zich aangetrokken voelen tot geweld en bereid zijn dit ook zelf te gebruiken.

De huidige resultaten vormen slechts een momentopname van het Nederlandse outlawbikermilieu. In hoeverre de door Quinn en anderen geschetste ontwikkelingen in de Amerikaanse bikerwereld zich in Nederland aan het voltrekken zijn, of reeds voltrokken hebben, kan hierdoor niet worden vastgesteld. Periodiek onderzoek naar de samenstelling van de Nederlandse outlawbikerpopulatie en de verhouding tussen conservatieve en radicale elementen hierin, in de populatie als geheel, maar ook op niveau van de afzonderlijke clubs of zelfs chapters, is nodig om deze vraag te kunnen beantwoorden en een actueel beeld te blijven houden van de profielen van Nederlandse outlawbikers.

Criminaliteit onder Nederlandse OMG's

Samenvatting

Criminele outlaw motorcycle gangs vormen een bron van zorg voor politie en lokaal bestuur en zijn daarom sinds 2012 onderwerp van een integrale aanpak die in beginsel alle OMG's treft. Vertegenwoordigers van OMG's ageren tegen dit algemene beleid en stellen dat hiermee onterecht alle OMG's over één kam worden geschoren. Op basis van een steekproef van 1617 door de politie als zodanig geïdentificeerde leden van Nederlandse OMG's wordt in de huidige studie een cijfermatig beeld geschetst van de mate waarin Nederlandse OMG's betrokken zijn bij verschillende vormen van criminaliteit. Door onderscheid te maken tussen OMG-leden en -leiders, kunnen Nederlandse OMG's worden geplaatst langs het door Barker (2007; 2015) voorgestelde club/bende-continuüm. De resultaten laten zien dat er belangrijke verschillen zijn tussen Nederlandse OMG's in zowel het percentage leden dat een strafblad heeft als in de gemiddelde omvang van dit strafblad.

5.1 Inleiding

'Motorclub of misdaadbende?' zo luidde de ondertitel van een boek dat misdaadjournalisten schreven over de Nederlandse Hells Angels (Schutten, Vugts & Middelburg, 2004). Tien jaar na dato is de vraag of OMG's clubs of bendes zijn nog even relevant. In de juridische praktijk, maar ook in het wetenschappelijke discours blijkt deze vraag echter niet zo gemakkelijk eenduidig te beantwoorden te zijn.

5.1.1 Van outlawmotorclubs via 1%-motorclubs naar outlaw motorcycle gangs

De term 'outlaw' verwijst volgens het Cambridge Dictionary naar personen die de wet hebben overtreden en die buiten de samenleving leven om hun wettelij-

ke straf te ontlopen.²⁵ Toch had de aanduiding door de American Motorcycle Association (AMA) van motorclubs die zich niet bij haar hadden aangesloten als ‘outlaws’ niet direct een criminele connotatie. Outlaw betekende in beginsel enkel ‘niet-AMA’ (Lauchs, Bain & Bell, 2015), al is het voorstelbaar dat het onaangepaste gedrag van leden van deze niet bij de AMA aangesloten clubs wel degelijk een rol heeft gespeeld in de keuze voor deze term. Negatieve publiciteit rondom outlawmotorclubs en zorgen om het imago van motorrijders in het algemeen ontlokken de AMA de stelling dat 99% van de motorrijders nette mensen zijn. Over de resterende 1% is de AMA minder te spreken, zij worden neergezet als ‘antisociale barbaren’ die het voor de rest van de motorrijders verpesten (Wethern & Colnett, 1978). Een aantal outlawclubs adopteert hierop prompt de 1%-aanduiding als eretitel en rijdt voortaan rond met een ruitvormig 1%-embleem pontificaal op het vest gestikt (Barker, 2015). Ondertussen is het personage van de outlawbiker ook opgepikt door Hollywood en naar voorbeeld van *The Wild One* met Marlon Brando in de hoofdrol, volgt een serie aan bikerpics, waarin de outlawbiker wordt neergezet als loner die strijdt tegen het corrupte systeem. De populariteit van deze films blijft niet beperkt tot het Amerikaanse continent en al gauw beginnen groepen Europese jongeren zich qua gedrag en klederstijl te modelleren naar hun Amerikaanse idolen die ze kennen uit de bioscoop en Amerikaanse bikertijdschriften (Veno, 2003).

Al voor de Europese populariteit van de Hollywoodbiker, begint het publieke imago van 1%-ers in Amerika te kantelen. Na de vermeende verkrachting van twee minderjarige meisjes en de gewelddadige afloop van het door Hells Angels MC beveiligde concert van de Rolling Stones op de Altamont Speedway verliest het romantische idee van de non-conformistische, motorrijdende rebel veel van zijn glans. Amerikaanse outlawbikers beginnen zich – Hells Angels MC voorop – in toenemende mate toe te leggen op de lucratieve handel in drugs. Naast drugs-handel worden leden van outlawmotorclubs in verband gebracht met moord, afpersing, handel in gestolen goederen en grootschalige verzekeringsfraude. Niet alleen Hells Angels MC, maar ook andere outlawbikerclubs, zoals Outlaws MC, Pagans MC en Iron Horsemen MC worden in reactie hierop door de Amerikaanse autoriteiten bestempeld als outlaw motorcycle gangs of OMG’s, waarbij de term ‘gang’ een duidelijke verwijzing is naar de centrale plaats die criminaliteit volgens politie en justitie inneemt binnen deze clubs (Barker, 2015).

In Nederland spelen Hells Angels zich in de kijker van politie en justitie met een massaal eerbetoon aan een geliquideerde prospect en tevens bekende figuur

25 <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/outlaw>

in de Amsterdamse onderwereld in 2000, en met de broedermoord op drie Limburgse Hells Angels in 2004 (Burgwal, 2012). Deze incidenten bevestigen het beeld van de Nederlandse Hells Angels als spil in de internationale drugshandel dat al in 1996 tijdens de parlementaire enquêtecommissie opsporingsmethoden was geschetst (PEO, 1996). In een rapport van 2010 spreekt de KLPD nog van 1%-motorclubs (KLPD, 2010). In het daaropvolgende kennisdocument spreekt de Landelijke Eenheid, in navolging van haar internationale partners, van outlaw motorcycle gangs (Landelijke Eenheid, 2014). Van outlaw motorcycle gangs is aangetoond of wordt vermoed dat een of meerdere leden gedragingen vertonen die in strijd zijn met de wet en/of de maatschappelijke normen, terwijl dit gedrag en/of deze activiteiten in of uit naam van de club, of met gebruikmaking van het clubimago en/of -structuur, worden uitgevoerd (Landelijke Eenheid, 2014: 16). In haar kennisdocument somt de politie in paragraaf 2.3 de vijftien outlawmotorclubs op die in maart 2014 actief zijn in Nederland. Hoewel de titel van de paragraaf 'Outlaw motorcycle gangs in Nederland' luidt, wordt in een voetnoot bij de tekst vermeld dat het hier, in weerwil van de eigen definitie, niet per definitie gaat om outlawmotorclubs die strafrechtelijk zijn onderzocht en waarvan is vast komen te staan dat (leden van) deze clubs criminele activiteiten ontplooiën (Landelijke Eenheid, 2014: 19).

5.1.2 Zijn OMG's wel of geen criminele organisaties?

Het antwoord op deze vraag blijkt sterk afhankelijk van de eisen die worden gesteld om aan de kwalificatie 'criminele organisatie' te voldoen. Op verschillende continenten zijn OMG-leden in verband gebracht met gewelddadige en georganiseerde misdaad (o.a. Barker & Human, 2009; Klement, 2016a; Schubert, 2015; Bain & Lauchs, 2017). Dit heeft geleid tot verschillende pogingen om OMG-leden te vervolgen als lid van een criminele organisatie en specifieke OMG's door de rechter tot verboden organisaties te verklaren. Een van de eerste pogingen vindt plaats in 1979. In dat jaar probeert de FBI onder de vlag van de Amerikaanse Racketeer Influenced Criminal Organization-wetgeving (RICO) Hells Angels te vervolgen voor lidmaatschap van een criminele organisatie. De federale rechter gaat hier echter niet in mee (Barker, 2017). In de daaropvolgende decennia heeft de FBI meer, maar wisselend, succes. Niet alleen Hells Angels, ook leden van Outlaws MC, Mongols MC, Bandidos MC en verschillende andere Amerikaanse clubs worden vervolgd en soms ook daadwerkelijk veroordeeld tot lange gevangenisstraffen op basis van de RICO-wetgeving (Barker,

2015). In 2013 bekennen twaalf Hells Angels van het South Carolina Nomads-chapter schuld en worden nog eens zestien andere leden op basis van de RICO-wetgeving veroordeeld voor handel in verdovende middelen, vuurwapens en witwassen.²⁶ Uit het opsporingsonderzoek bleek dat de leiding van het chapter een coördinerende rol had in tal van criminele activiteiten die de leden ontplooiden en een deel van de criminele opbrengsten kreeg toegeschoven.²⁷

Ook in andere landen is geprobeerd OMG-leden te veroordelen voor lidmaatschap van een criminele organisatie en/of OMG's om die reden verboden te verklaren. In 2011 oordeelde een Canadese rechter dat Hells Angels van het Toronto-chapter zich schuldig hadden gemaakt aan het voorbereiden van het smokkelen van synthetische drugs, maar werd deelname aan een criminele organisatie niet bewezen verklaard (Gottschalk & Markovic, 2016). In 2013 werden Noorse Hells Angels wel schuldig bevonden aan deelname aan een criminele organisatie (Barker, 2015). De rechtbank achtte bewezen dat de Angels hun criminele activiteiten voorbereidden in het clubhuis, en dat de club een grote rol speelde in de manier waarop de misdrijven werden gepland en georganiseerd. Zo bleek de voorzitter van het chapter bij alle vergaderingen in het clubhuis aanwezig te zijn. In Duitsland werden meerdere OMG-chapters verboden. Schubert (2015) merkt echter op dat het ene chapter nog niet is gesloten, of er lijkt al weer een nieuw chapter te worden opgericht. In 2015 verklaarde de Duitse minister van Binnenlandse Zaken dat de van oorsprong Nederlandse OMG Satudarah MC verboden werd in heel Duitsland. Wolf (2016) vermoedt dat voormalige Satudarah-leden zich bij andere clubs hebben aangesloten.

In Nederland probeert justitie voor het eerst in 2006 afzonderlijke Hells Angels-chapters en de stichting waaronder zij vallen te laten verbieden (Schutten, Vugts & Middelburg, 2004).²⁸ Directe aanleiding hiervoor zijn onder meer de bedreiging en mishandeling van twee televisiepresentatoren, de zware mis-

26 <https://archives.fbi.gov/archives/columbia/press-releases/2013/hells-angels-members-and-associates-convicted-and-sentenced-after-joint-investigation-uncovers-racketeering-conspiracy-dealing-in-guns-drugs-armed-robbery-arson-and-money-laundering>

27 De Amerikaanse overheid probeert het outlaw motorcycle gangs ook op andere manieren moeilijk te maken. Zo trachtte het Openbaar Ministerie het copyright dat de Mongols MC hebben op hun logo verbeurd te laten verklaren en te laten vervallen aan de staat omdat, volgens de aanklagers: 'the club is a criminal organization which uses the logo "to identify its members and facilitate the coordination of criminal activity".' De federale rechter verklaarde de staat echter niet ontvankelijk in haar claim (Day, 2015).

28 Een strafrechtelijk verbod is gebaseerd op artikel 140 Wetboek van Strafrecht, een civielrechtelijk verbod op artikel 2:20 of 10:122 Burgerlijk Wetboek.

handeling, beroving en bedreiging van leden van een niet-outlawmotorclub en de vermeende driedubbele broedermoord in het Hells Angels-clubhuis in Oirsbeek. De Nederlandse rechter trekt echter een streep door de pogingen om de Hells Angels op strafrechtelijke gronden aan te merken als criminele organisatie, dan wel civielrechtelijk als rechtspersoon verboden te verklaren. De Hoge Raad beroept zich in zijn beslissing op het fundamentele recht op vrijheid van vereniging en vergadering: 'De verbodenverklaring dient te worden gezien als een noodzakelijke maatregel om gedragingen te voorkomen die een daadwerkelijke en ernstige aantasting vormen van als wezenlijk ervaren beginselen van ons rechtsstelsel en die onze samenleving ontwrichten of kunnen ontwrichten.' Het moet volgens de Raad daarbij om meer gaan dan 'uit maatschappelijk oogpunt ongewenst gedrag' (ECLI:NL:HR:2009:BI1124).

Met de introductie van de integrale aanpak in 2012, die erop is gericht zo veel mogelijk barrières op te werpen voor OMG-leden om hun criminele activiteiten uit te voeren, lijkt justitie haar pogingen om niet de individuele leden maar de rechtspersoon achter de OMG aan te pakken, te staken. Daar komt echter verandering in als de Hoge Raad in 2014 positief beslist over een al in 2011 ingediend verzoek om een civiel verbod van vereniging Martijn, een vereniging die zich inzet voor de maatschappelijke acceptatie van pedofilie. De Hoge Raad redeneert in deze zaak dat een vereniging kan worden verboden als 1) de wet hierin voorziet, 2) er sprake is van maatschappelijke noodzaak, 3) het verbod proportioneel is aan het te bereiken doel en bovendien voldoende beargumenteerd is, en 4) een verbod in een democratische samenleving noodzakelijk is met het oog op de bescherming van de gezondheid, de openbare orde of de rechten en vrijheden van anderen (ECLI:NL:HR:2014:948 r.o. 3.10). Dit arrest wordt door juristen gezien als een versoepeling van het ontbindingscriterium zoals dat in 2009 nog werd gehanteerd in de zaak tegen Hells Angels (ECLI:NL:HR:2009:BI1124 r.o. 3.3). In november 2016 dient het OM een verzoek tot verbodenverklaring van Bandidos MC in bij de civiele kamer van de rechtbank in Utrecht. Een verzoek om een civielrechtelijk verbod wordt ook voor andere OMG's overwogen (LIEC, 2016).

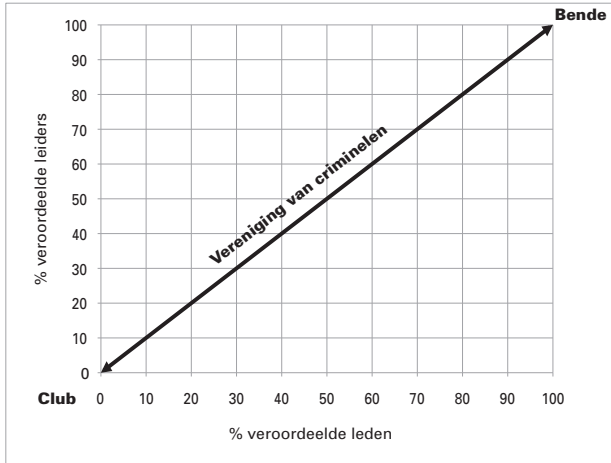
5.2 Barkers club/bende-continuüm

Ook criminologen worstelen met de vraag wanneer er sprake is van georganiseerde misdaad en criminele organisaties. Uit het overzicht dat criminoloog Von Lampe op zijn website bijhoudt blijkt dat er in de wetenschappelijke litera-

tuur al ruim 190 definities van deze begrippen te vinden zijn.²⁹ Veel criminologisch onderzoek naar georganiseerde misdaad richt zich op de aard van de criminele handelingen en op de structuur waarbinnen deze handelingen worden verricht (zie bijvoorbeeld Kleemans, Van den Berg & Van de Bunt, 1998; Morselli, 2009a; Bruinsma & Bernasco, 2004). Crimineel gedrag kan variëren van spontane, geïsoleerde en kortdurende gedragingen tot geplande en gecoördineerde gedragingen die zich over langere tijd voltrekken (McIntosh, 1975). Naarmate de uitvoering van een delict een langere voorbereiding, coördinatie van taken en onderlinge afstemming vergt, wordt dit criminele gedrag als meer georganiseerd beschouwd. De typologie van bikercriminaliteit van Quinn en Koch (2003) is een, in het kader van de huidige studie, relevant voorbeeld van een benadering van georganiseerde criminaliteit die zich baseert op de aard van de criminele handelingen. Quinn en Koch onderscheiden vier categorieën criminele handelingen: spontaan expressieve handelingen, geplande agressieve handelingen, instrumentele kortetermijnhandelingen en doorlopende criminele ondernemingen. Spontaan expressieve handelingen en instrumentele kortetermijnhandelingen hebben een impulsief, geïsoleerd karakter en vergen weinig complexe handelingen; geplande agressieve handelingen en doorlopende criminele ondernemingen bevinden zich aan de andere kant van het spectrum en hebben vanwege hun voorbereiding, complexe karakter en langere duur een meer georganiseerd karakter. Ook Lauchs, Bain en Bell (2015) onderscheiden verschillende typen bikercriminaliteit. Deze auteurs maken een onderscheid tussen barbaarsecultuurdelicten, delicten die nauw verweven zijn met het masculiene bikermilieu zoals rijden onder invloed, (eenvoudige) mishandeling en verstoringen van de openbare orde enerzijds, en georganiseerde misdaad, zoals de productie en handel in verdovende middelen, afpersing en witwassen anderzijds. Zogenaamde cross-overdelicten ten slotte vormen een tussencategorie van delicten die afhankelijk van de context waarin de handeling plaatsvindt, kunnen worden geschaard onder barbaarsecultuurdelicten of onder georganiseerde misdaad. De auteurs noemen als voorbeeld een geweldsdelict dat kan voortvloeien uit territoriale conflicten tussen rivaliserende OMG's (barbaarsecultuurdelict), maar ook onderdeel kan zijn van een afpersing (georganiseerde misdaad).

Naast een langere voorbereidingstijd en complexer karakter, is de aanwezigheid van een zekere structuur een ander belangrijk kenmerk van georganiseerde criminaliteit en criminele organisaties. Die structuur is nodig om door middel van samenwerking en het afstemmen van taken en verantwoordelijkheden

29 <http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.htm>

Figuur 5.1: Schematische weergave van BARKER club/bende-continuüm

een of meer complexe, langlopende delicten uit te kunnen voeren (Von Lampe, 2016). De structuren waarin criminelen samenwerken kunnen meer of minder formeel zijn en variëren in complexiteit. Criminele structuren kunnen gebaseerd zijn op een netwerk van min of meer gelijkwaardige relaties tussen deelnemers, maar er kan ook sprake zijn van een hiërarchie waarbinnen partijen in de structuur onder centrale leiding op gecoördineerde wijze taken uitvoeren. Hiërarchische structuren kenmerken zich door een duidelijke afbakening, interne taakverdeling en een gecentraliseerde bevelsstructuur. OMG's lijken met hun op militaire leest geschoeide rangen en functies op het eerste gezicht het schoolvoorbeeld van een hiërarchische, piramidale organisatiestructuur, vergelijkbaar met de traditionele maffiaclan, met aan de top de don, daaronder zijn kapiteins en daar weer onder de voetsoldaten.

Barker (2007; 2015) combineert beide elementen, de aard van de criminele gedragingen en de structuur waarbinnen die gedragingen plaatsvinden, in zijn club/bende-continuüm, dat loopt van sociale club, via vereniging van criminelen tot criminele organisatie/bende (zie figuur 5.1). De plaats van een OMG (of OMG-chapter) op dit continuüm wordt volgens Barker bepaald door de mate waarin leden zich bezighouden met georganiseerde criminaliteit en de mate waarin de officieren en leiders van de OMG betrokken zijn bij het plannen en de uitvoering van deze handelingen. Wanneer een groot deel van de leden zich schuldig maakt aan georganiseerde criminaliteit, wijst dit, aldus Barker (2015), op een moreel klimaat waarin door medeleden wordt weggekeken en

crimineel gedrag stilzwijgend wordt goedgekeurd of zelfs wordt gestimuleerd. Betrokkenheid van officieren en leiders bij georganiseerde misdaad wordt gezien als een aanwijzing dat dit criminele gedrag door de leiding wordt goedgekeurd of zelfs gecoördineerd.

5.3 Huidig onderzoek

Doel van het huidige onderzoek is nader inzicht te bieden in de mate waarin leden van verschillende Nederlandse OMG's, blijkens hun veroordelingsgeschiedenis, betrokken zijn bij verschillende vormen van criminaliteit. Het huidige onderzoek bouwt hiermee voort op eerder onderzoek dat suggereerde dat er belangrijke verschillen zijn in de mate waarin Nederlandse OMG's kunnen worden geassocieerd met georganiseerde en ondermijnende criminaliteit (Blokland & David, 2016), het criminele profiel van het gemiddelde lid (Blokland, Soudijn & Teng, 2014) en de mate waarin leden en leiders van de verschillende OMG's vanwege het plegen van misdrijven in aanraking kwamen met justitie (Blokland, Van der Leest & Soudijn, 2017). Met inachtneming van de hierboven geschetste complexiteit wat betreft de juridische en criminologische afbakening van begrippen als 'criminele organisatie', geeft het huidige onderzoek een cijfermatig overzicht van de mate waarin bij de politie bekende leden van verschillende OMG's met justitie in aanraking zijn gekomen. Dit maakt het eveneens mogelijk Nederlandse OMG's op het door Barker (2007; 2015) voorgestelde club/bende-continuüm te plaatsen. De vragen die in dit hoofdstuk worden beantwoord, luiden derhalve:

- In welke mate zijn leden van verschillende Nederlandse OMG's, blijkens hun veroordelingsgeschiedenis, betrokken bij verschillende vormen van criminaliteit?
- Hoe zijn Nederlandse OMG's te plaatsen langs het door Barker (2007; 2015) voorgestelde club/bende-continuüm?

5.4 Data en methoden

5.4.1 Steekproef

OMG's maken hun ledenlijsten doorgaans niet openbaar, wat het doen van uitspraken over de mate waarin leden van OMG's betrokken zijn bij crimineel

gedrag bemoeilijkt. Voor de huidige studie hebben OMG-infocellen van de diverse politie-eenheden op verzoek van de OMG-infocel van de Landelijke Eenheid van de Nationale Politie – die op aanwijzing van de minister van Veiligheid en Justitie belast is met het verzamelen van gegevens omtrent ‘outlawbikerproblematiek’ (Kamerstukken II, 2012/13) – een bestand samengesteld met daarin gegevens van 1617 door de politie als zodanig geïdentificeerde OMG-leden, op basis van informatie in het bedrijfsprocessensysteem.³⁰ Het bestand dat voor dit onderzoek is geraadpleegd, bestaat uit personen die tussen 2010 en 2015 op enig moment werden aangemerkt als verbonden aan een Nederlandse OMG. Lidmaatschap werd vastgesteld op basis van het dragen van kleding voorzien van het clublogo, clubtatoeages of het regelmatig bezoeken van besloten clubavonden. Registraties in het bedrijfsprocessensysteem hebben betrekking op alle politie-handelingen, zodat uit een registratie in het bedrijfsprocessensysteem niet noodzakelijkerwijs een verdenking jegens de geregistreerde persoon blijkt.

OMG's kennen een hiërarchie waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen volwaardige fullcolorleden, aspirant-leden of prospects en personen die verbonden zijn aan de club, maar (nog) niet de status van aspirant-lid hebben, de zogenaamde associates. Voor de huidige analyses zijn zowel fullcolorleden als prospects en associates aangemerkt als lid.³¹ Hoewel de statistische representativiteit van de huidige steekproef voor de totale Nederlandse OMG- en supportclubledenpopulatie vanwege het ontbreken van gegevens over die populatie onbekend is, plaatst de op basis van het aantal Nederlandse OMG-chapters geschatte omvang van de totale OMG-populatie van tussen de 888 en 3700 leden, de huidige steekproef enigszins in perspectief.³²

30 Daarnaast zijn er 473 leden van officiële OMG-supportclubs geïdentificeerd. Omdat het aantal door de politie geïdentificeerde leden per afzonderlijke supportclub gering(er) is, worden supportclubs in de huidige analyse buiten beschouwing gelaten.

31 De precieze terminologie die door de verschillende OMG's wordt gebruikt om verschillen in rang aan te duiden verschilt, maar is in de basis vergelijkbaar (Landelijke Eenheid, 2014).

32 De geschatte omvang van de Nederlandse OMG-populatie is gebaseerd op Barker (2007) die stelt dat de omvang van een OMG-chapter minimaal 6 en maximaal 25 leden betreft. Het kennisdocument *Outlawbikers in Nederland* (Landelijke Eenheid, 2014: p. 41) citeert echter een Nederlandse expert die de maximale omvang van een chapter schat op zo'n 40 personen. In dat geval zou de maximale omvang van de Nederlandse OMG-populatie 5400 leden bedragen.

5.4.2 *Criminele carrières*

Het eventuele criminele verleden van de 1617 OMG-leden in de huidige steekproef is in kaart gebracht op basis van gegevens uit het Justitieel Documentatie Systeem (JDS). Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) leverde hiertoe een uittreksel uit de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD), een actuele kopie van het JDS die geschikt is gemaakt voor wetenschappelijk onderzoek. In de OBJD gelden niet de in het JDS gebruikelijke verjaringstermijnen, waardoor ook relatief ‘oude’ justitiecontacten zichtbaar blijven. De OBJD bevat informatie over elke zaak die door de politie bij het OM is geregistreerd, ongeacht de uiteindelijke afdoening.³³ Voor de huidige analyses is enkel gebruikgemaakt van de aangebrachte zaken die resulteerden in een schuldigverklaring door een Nederlandse rechter, een OM-transactie of een sepot om beleidsredenen (o.a. recente bestrafing, reclasseringsbelang, gezondheidstoestand verdachte). Deze afdoeningen worden in het kader van de huidige studie aangemerkt als ‘veroordeling’. Vrijspraken, ontslagen van rechtsvervolgning en OM-sepots om technische redenen worden niet geteld als veroordeling. De OBJD levert op basis van de betreffende artikelen van het Wetboek van Strafrecht ook informatie over de aard van de delicten waarvoor personen in aanraking kwamen met justitie. Voor het huidige onderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen verkeersdelicten, vernieling, geweldsdelicten, delicten tegen openbare orde en gezag, vermogensdelicten, drugsdelicten, overtredingen van de Wet wapens en munitie, *ongoing criminal enterprises* (OCE) en een categorie overige delicten. Deze OCE-categorie is gebaseerd op de typologie van outlawbikercriminaliteit zoals voorgesteld door Quinn en Koch (2003) en verwijst naar lang(er)-lopende delicten, die een zekere mate van planning behoeven en die gericht zijn op het verkrijgen van materieel voordeel. In de huidige analyses heeft de categorie OCE betrekking op de delicten afpersing, vrijheidsberoving, mensenhandel en witwassen. Deze delicten kunnen samen met drugsdelicten gezien worden als vormen van meer georganiseerde criminaliteit (Lauchs, Bain & Bell, 2015).

Eerder onderzoek naar de criminele carrières van individuele leden, gebaseerd op dezelfde steekproef als de huidige, liet zien dat van de 1617 OMG-leden in de steekproef er 1387 (85,8%) ten minste eenmaal waren veroordeeld tussen hun twaalfde, de minimale leeftijd van strafrechtelijke verantwoordelijkheid in Nederland en derhalve de minimale leeftijd van registratie in het JDS, en december 2015, de maand waarin de OBJD werd bevraagd. Samen waren de

33 Veroordelingen door een buitenlandse rechter blijven buiten beschouwing.

1617 OMG-leden verantwoordelijk voor 13.071 veroordelingen, wat neerkomt op een gemiddelde van acht veroordelingen per OMG-lid en gemiddeld 9,4 veroordelingen voor elk veroordeeld OMG-lid. Van de 473 supportclubleden in de huidige steekproef bleken 370 personen (78,2%) ten minste eenmaal te zijn veroordeeld. Gezamenlijk waren de 473 supportclubleden verantwoordelijk voor 3271 veroordelingen in de periode tot december 2015, wat neerkomt op 6,9 veroordelingen per supportclublid, of 8,8 veroordelingen per veroordeeld supportclublid. Zie ook hoofdstuk 3 voor een uitvoerige beschrijving van de criminele carrières van individuele OMG- en supportclubleden.

5.5 Resultaten

De huidige analyses richten zich op de vraag in welke mate leden van verschillende Nederlandse OMG's, blijkens hun veroordelingsgeschiedenis, betrokken zijn bij verschillende vormen van criminaliteit.

5.5.1 Percentage ooit veroordeelde leden

Tabel 5.1 geeft per OMG het percentage van bij de politie bekende leden dat ten minste één keer is veroordeeld. De OMG's zijn gesorteerd op het aantal leden in de huidige steekproef. Om onthulling tegen te gaan zijn voor een aantal OMG's niet de exacte percentages weergegeven. Als we de richtlijnen van het CBS volgen, is van onthulling sprake wanneer: (a) gevoelige cellen meer dan 90% van de waarnemingen omvatten en/of (b) gevoelige cellen minder dan tien eenheden bevatten. Toepassing van deze criteria leidt ertoe dat voor OMG's waarvan 90% of meer van de leden ooit is veroordeeld, het exacte percentage is vervangen door >90. Voor OMG's die met minder dan 100 personen in de steekproef zijn vertegenwoordigd moet eveneens worden voorkomen dat gevoelige cellen minder dan tien eenheden bevatten. Dit betekent dat ongeacht het geobserveerde percentage ooit veroordeelde leden, het aantal uit de tabel te herleiden niet-veroordeelde leden nooit lager mag zijn dan tien. In voorkomende gevallen wordt het maximum percentage gerapporteerd waarvoor geldt dat er nog geen sprake is van onthulling.

Een rekenvoorbeeld verduidelijkt deze procedure. Stel, we beschikken over gegevens van leden van vier hypothetische OMG's, die we respectievelijk A, B, C en D noemen.

OMG-A is met 200 leden vertegenwoordigd in de steekproef. Na analyse van de data blijkt dat 120 van de 200 leden van OMG-A een strafblad hebben, oftewel 60%. Omdat dit percentage lager is dan 90%, kan het percentage ooit veroordeelde leden van OMG-A zonder problemen worden gerapporteerd.

OMG-B is eveneens met 200 leden vertegenwoordigd in de steekproef. 194 van de 200 leden van OMG-B blijken ooit te zijn veroordeeld, oftewel 97%. Rapportage van het exacte percentage zou gevaar opleveren voor onthulling, lidmaatschap van OMG-B impliceert immers bijna met zekerheid dat men een strafblad heeft. Daarom wordt voor OMG-B als percentage veroordeelde leden vermeld >90%, waarmee wordt aangegeven dat het percentage veroordeelde leden van OMG-B hoger is dan 90%, maar niet hoeveel hoger.

OMG-C is met 80 leden vertegenwoordigd in de steekproef. In werkelijkheid heeft 97% van de leden een strafblad. Om onthulling te voorkomen volgen we in eerste instantie de regel dat geobserveerde percentages boven de 90% worden vermeld als >90. Er is echter ook gevaar voor onthulling als het absolute aantal niet-veroordeelde personen af te leiden uit de rapportage kleiner is dan tien. In het geval van OMG-C impliceert een percentage veroordeelde personen van >90 per definitie dat minder dan tien leden van OMG C geen strafblad hebben. Om aan beide eisen te voldoen wordt voor OMG-C een percentage gerapporteerd van >87. Niet alleen is dit percentage onder de 90%-grens, ook wordt slechts onthuld dat er minder dan tien leden van OMG-C zijn die geen strafblad hebben ($100\% - 87\% = 13\%$; $13\% \text{ van } 80 = 10$), maar niet exact hoeveel minder. Het geringe aantal leden van OMG-C in de steekproef draagt op deze manier bij aan een grote(re) marge tussen het daadwerkelijk geobserveerde percentage en het gerapporteerde rapportage.

OMG-D is met 40 personen vertegenwoordigd in de steekproef. Om onthulling te voorkomen wordt in dit geval elk daadwerkelijk percentage veroordeelde leden dat groter is dan 75% gerapporteerd als >75. Hoe kleiner dus het totaal aantal leden in de steekproef, hoe eerder daadwerkelijk geobserveerde percentages worden vervangen door verhullende >percentages.

Voor slechts drie OMG's, Black Sheep MC, Hells Angels MC en Satudarah MC, kan het exacte percentage leden met een strafblad worden vermeld, zonder dat gevaar bestaat voor onthulling. Voor Trailer Trash MC en No Surrender MC geldt dat dit aandeel in ieder geval groter is dan 90%. Voor de overige OMG's wordt de gerapporteerde grenswaarde mede bepaald door het aantal leden in de steekproef. Hoe kleiner het aantal leden, hoe minder informatief de gerapporteerde waarde.

Tabel 5.1: Aandeel ooit veroordeelde leden per OMG

	Aantal leden in steekproef	Percentage ooit veroordeeld¹
Spiders MC	12	>15
Rebelcrew MC	20	>50
Rogues MC	23	>55
Animals MC	23	>55
Demons MC	27	>60
Trailer Trash Maro Dijken MC	29	>65
Veterans MC	38	>73
Bandidos MC	48	>78
Black Sheep MC	68	75
Trailer Trash MC	116	>90
No Surrender MC	280	>90
Hells Angels MC	319	81
Satudarah MC	611	89

¹ Percentages worden niet exact weergegeven om onthulling te voorkomen

Uit eerder onderzoek bleek dat 32% van een random steekproef van Nederlandse motorbezitters (gemiddelde leeftijd 44 jaar) die geen lid waren van een OMG ten minste eenmaal was veroordeeld (Blokland, Van Hout, Van der Leest & Soudijn, 2017). De gegevens gepresenteerd in tabel 5.1 leiden tot de conclusie dat, waar het gaat om leden met een strafblad voor om het even welk delict, het overgrote deel van de Nederlandse OMG's in vergelijking met de gemiddelde Nederlandse motorbezitter een disproportioneel groot aantal ooit veroordeelde leden kent.

De percentages in tabel 5.1 zijn gebaseerd op veroordelingen voor alle type misdrijven en overtredingen (zowel rechtbank als kantonzaken). Het kan echter zo zijn dat leden van sommige OMG's zich vooral schuldig maken aan delicten die voortvloeien uit de 'bikes, beer and brotherhood'-levensstijl van outlaw-bikers, zoals rijden onder invloed, terwijl leden van andere OMG's zich disproportioneel vaak inlaten met vormen van meer georganiseerde criminaliteit, zoals drugshandel. Om inzicht te verkrijgen in de aard van de criminaliteit gepleegd door leden van de verschillende Nederlandse OMG's is het aandeel ooit veroordeelde leden ook uitgesplitst naar type delict. Deze additionele analyses leiden tot twee conclusies, die hier omwille van bovenbeschreven gevaren voor onthulling en de begrensde mogelijkheden tot rapportage die hiervan het gevolg zijn, slechts in meer algemene bewoordingen worden weergegeven. Ten eerste gaat achter het percentage ooit veroordeelde leden een gedifferentieerd beeld schuil wat betreft de aard van de door leden van verschillende OMG's gepleegde delicten. Wel geldt dat OMG's waarvan de leden relatief het vaakst

veroordeeld zijn, ook het hoogste percentage veroordeelde leden hebben wanneer onderscheid wordt gemaakt naar het type delict waarvoor men is veroordeeld. Een tweede opvallend resultaat is de tweedeling die tussen de verschillende OMG's ontstaat wanneer het delicttypen betreft die duiden op criminaliteit met een meer georganiseerd karakter. Leden van Spiders MC, Rogues MC, Demons MC, Rebelcrew MC, Black Sheep MC en Veterans MC zijn minder vaak veroordeeld voor geweldsdelicten, drugsdelicten, overtreding van de Wet wapens en munitie en ongoing criminal enterprises dan de overige zeven Nederlandse OMG's.

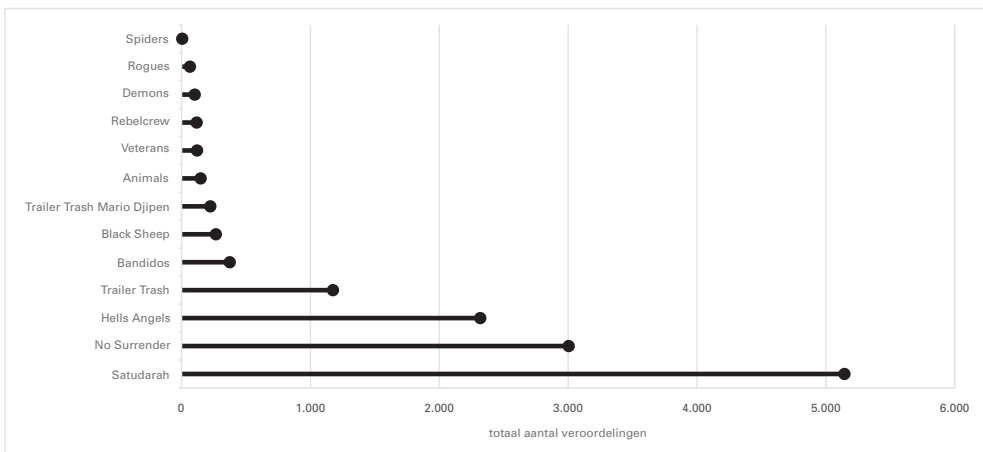
Tot slot valt de positie van Animals MC op. Leden van deze relatief kleine en bij het grote publiek onbekende(re) OMG zijn in vergelijking met andere Nederlandse OMG's minder vaak veroordeeld voor delicten als vernieling en verstoring van de openbare orde en gezag, maar scoren relatief hoog waar het gaat om drugsdelicten en – in mindere mate – overtredingen van de Wet wapens en munitie. Anders dan de overige OMG's die hoog scoren wat betreft het aandeel leden veroordeeld voor georganiseerde criminaliteit, is geen van de leden van Animals MC ooit veroordeeld voor ongoing criminal enterprises.

In tabel 5.1 is gekeken naar het aandeel ooit veroordeelde leden. Hierbij is geen rekening gehouden met het aantal delicten waarvoor OMG-leden werden veroordeeld – een OMG-lid dat slechts eenmaal is veroordeeld telt in tabel 5.1 even zwaar mee als een OMG-lid dat veroordeeld is voor tien delicten. Hoofdstuk 3 en eerder onderzoek laten echter zien dat OMG-leden onderling sterk kunnen verschillen in het aantal delicten waarvoor zij zijn veroordeeld (Blokland, Soudijn & Teng, 2014; Blokland, Van Hout, Van der Leest & Soudijn, 2017). Om een beter inzicht te krijgen in de betrokkenheid van leden van verschillende Nederlandse OMG's bij crimineel gedrag, is het daarom wenselijk ook het aantal veroordelingen in ogenschouw te nemen.

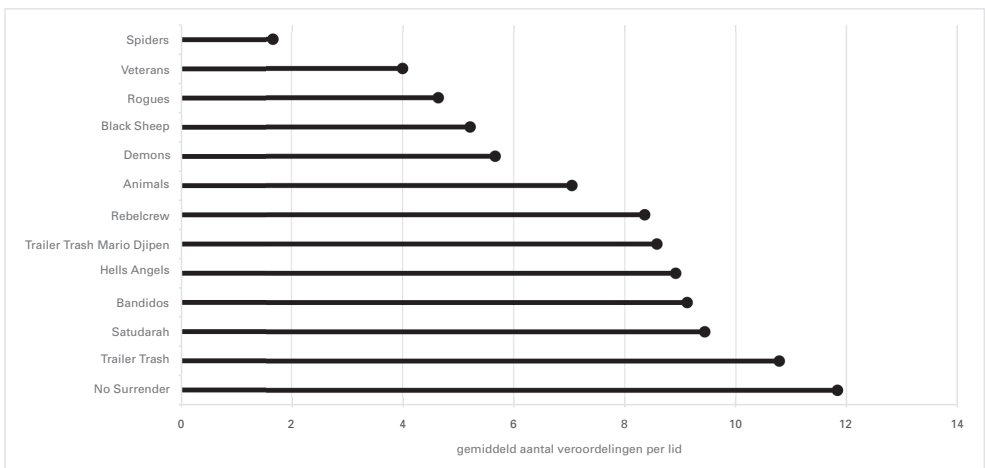
5.5.2 Totaal aantal geregistreeerde veroordelingen

De bij de politie bekende OMG-leden in de huidige steekproef zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor 13.071 veroordelingen. De lollyplot in figuur 5.2 geeft het totaal aantal veroordelingen per OMG. De OMG's zijn, anders dan in tabel 5.1, niet geordend op basis van het totaal aantal leden in de huidige steekproef, maar op basis van de uitkomst weergegeven in de figuur. Figuur 5.2 laat zien dat de ruim dertienduizend veroordelingen niet gelijk zijn verdeeld over de verschillende OMG's. Met name leden van Trailer Trash MC, Hells Angels MC,

No Surrender MC en Satudarah MC zijn verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van de geregistreeerde criminaliteit voor de huidige steekproef. Dit is op zich niet verwonderlijk omdat deze OMG's elk met meer dan 100 leden in de steekproef vertegenwoordigd zijn. Bandidos MC, de eerstvolgende OMG voor zover het het totaal aantal geregistreeerde veroordelingen betreft, is daarentegen met 'slechts' 48 leden in de steekproef vertegenwoordigd.³⁴

Figuur 5.2: Totaal aantal geregistreeerde veroordelingen, per OMG

Figuur 5.3: Gemiddeld aantal geregistreeerde veroordelingen per lid, per OMG

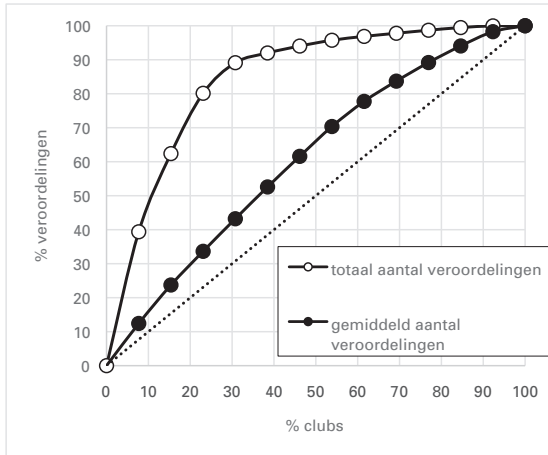
34 Bovendien verschillen de OMG's in de gemiddelde leeftijd van hun bij de politie bekende ledenbestand, waardoor OMG's met gemiddeld oudere leden meer manjaren blootstaan aan het risico op veroordeling.

In figuur 5.3 is rekening gehouden met het verschillend aantal leden waarmee OMG's in de huidige steekproef vertegenwoordigd zijn door niet het absolute aantal veroordelingen voor de betreffende OMG, maar het gemiddeld aantal veroordelingen per lid weer te geven. Hoewel de rangordening van de OMG's enigszins verschilt tussen figuur 5.2 en 5.3, is ook op basis van figuur 5.3 de conclusie gerechtvaardigd dat criminaliteit scheef is verdeeld over de verschillende OMG's.

5.5.3 Concentratie van veroordelingen

Een alternatieve manier om de scheefheid van het aantal veroordelingen te visualiseren is door middel van een zogenaamde Lorenz-curve (Bernasco & Steenbeek, 2017). De Lorenz-curve wordt in de sociologie vaak gebruikt om de inkomensverdeling van een aantal landen weer te geven en te vergelijken, maar wordt binnen de criminologie ook wel gebruikt om de verdeling van crimineel gedrag binnen een bepaalde steekproef inzichtelijk te maken (Fox & Tracy, 1988; Piquero, 2008). In dat laatste geval wordt het percentage van de steekproef op de x-as weergegeven en het percentage van de totale criminaliteit van de steekproef op de y-as. Wanneer iedere persoon in de steekproef evenveel bijdraagt aan de totale hoeveelheid criminaliteit (maximale spreiding), heeft de Lorenz-curve de vorm van een rechte lijn, diagonaal vanuit de oorsprong naar de rechterbovenhoek van de grafiek. Hoe meer de daadwerkelijk geobserveerde Lorenz-curve afwijkt van deze diagonaal, hoe sterker de criminaliteit is geconcentreerd in een beperkt deel van de steekproef. Voordeel van het gebruik van Lorenz-curves is dat deze afwijking van de diagonaal getalsmatig kan worden uitgedrukt in een cijfer van 0 (maximaal gespreid) tot 1 (maximaal geconcentreerd), de zogenaamde Gini-index, wat vergelijking tussen verschillende steekproeven of spreiding van verschillende delicten binnen een steekproef mogelijk maakt.

In figuur 5.4 zijn respectievelijk de Lorenz-curve voor het totaal aantal geregistreerde veroordelingen (witte bolletjes) en het totaal aantal geregistreerde veroordelingen, rekening houdend met het aantal leden van elke OMG in de huidige steekproef (zwarte bolletjes) weergegeven. De gestippelde diagonaal dient ter referentie. In figuur 5.4 is af te lezen dat leden van de OMG met de meeste veroordelingen – Satudarah (zie figuur 5.2) – verantwoordelijk zijn voor ruim 39% van de voor de huidige steekproef van OMG-leden totale hoeveelheid geregistreerde veroordelingen. Satudarah, No Surrender en Hells

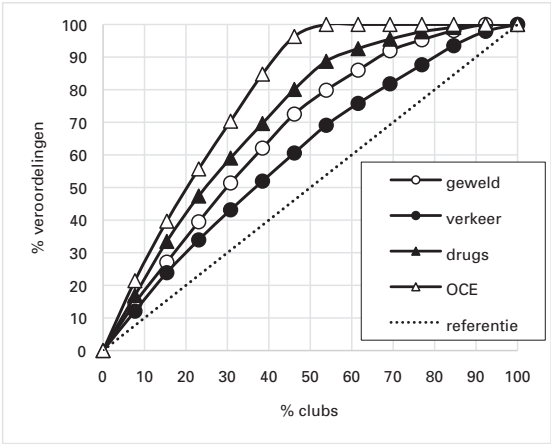

Figuur 5.4: Percentage van het totaal aantal veroordelingen afgezet tegen het percentage van de steekproef (Lorenz-curve)

Angels zijn gezamenlijk goed voor ruim 80% van de totale voor de steekproef geregistreerde criminaliteit. Dat dit vooral te wijten is aan het verschil in grootte tussen de verschillende OMG's blijkt wanneer hiermee rekening gehouden wordt. Figuur 5.4 laat zien dat wanneer rekening gehouden wordt met verschillen in grootte, de verdeling van crimineel gedrag veel gelijkmatiger gespreid is over de verschillende OMG's. Dit vertaalt zich ook in de Gini-index van beide curves. De Gini-index van de curve voor de totale hoeveelheid veroordelingen heeft een waarde van 0,69, die van de curve waarbij is gecontroleerd voor OMG-grootte heeft een waarde van 0,22.

Ter illustratie geeft figuur 5.5 de Lorenz-curves voor veroordelingen voor verkeersfeiten, geweldsfeiten, drugsfeiten en ongoing criminal enterprises, gecontroleerd voor OMG-grootte. Uit deze Lorenz-curves blijkt dat verkeersfeiten het minst, en ongoing criminal enterprises het meest geconcentreerd zijn binnen een klein aantal OMG's. Na zeven OMG's, of ongeveer de helft van de steekproef, bereikt de Lorenz-curve voor ongoing criminal enterprises de maximale y-waarde van 100%. Dit komt omdat leden van de overige zes OMG's in het geheel niet zijn veroordeeld voor dit type delict (zie ook figuur 5.2).

Tabel 5.2 geeft voor het totaal aantal veroordelingen en voor elk delicttype afzonderlijk, de Gini-indexwaarden voor respectievelijk het totaal aantal veroordelingen per OMG. Het totaal aantal veroordelingen per OMG, rekening houdend met het totaal aantal leden van de betreffende OMG in de huidige

Figuur 5.5: Lorenz-curves voor verschillende delicttypen

Tabel 5.2: Gini-indexwaarden, wel en niet rekening houdend met OMG-grootte en aantal OMG's met leden die daadwerkelijk voor een bepaald delicttype zijn veroordeeld, totaal en per delicttype

	Gecontroleerd voor OMG-grootte		Gecontroleerd voor OMG-grootte en totaal aantal OMG's met voor dit type delict veroordeelde leden	
	Gini ¹	Gini	Gini	Gini
totaal	0,69	0,22		0,22
verkeer	0,67	0,20		0,20
vernietiging	0,70	0,31		0,31
geweld	0,72	0,34		0,28
openbare orde en gezag	0,70	0,31		0,25
vermogen	0,72	0,38		0,33
drugs	0,70	0,43		0,38
Wet wapens en munitie	0,69	0,32		0,26
ongoing criminal enterprises	0,76	0,57		0,19
overig	0,70	0,29		0,23

¹ Een Gini-index van 1 staat voor maximale concentratie

steekproef, en het totaal aantal veroordelingen per OMG, rekening houdend met zowel OMG-grootte als het totaal aantal OMG's in de steekproef dat daadwerkelijk leden heeft die voor dat type delict zijn veroordeeld. De hoge Gini-indexwaarden in de eerste kolom van tabel 5.2 duiden op een hoge mate van concentratie: een klein aantal OMG's is verantwoordelijk voor een disproportioneel groot aandeel in de totaal voor alle OMG-leden geregistreerde criminaliteit. De lagere Gini-indexwaarden in kolom 2 geven aan dat de in eerste instantie waargenomen concentratie van delicten voor een groot deel te wijten is aan verschillen in OMG-grootte: OMG's die met veel leden in de steekproef zijn vertegenwoordigd, zijn verantwoordelijk voor een groter deel van de totaal geobserveerde criminaliteit. Wanneer rekening gehouden wordt met OMG-

grootte, blijken delicten meer gelijk verdeeld: iedere OMG draagt min of meer naar rato van het aantal leden bij aan de totale criminaliteit. Enkel vormen van georganiseerde criminaliteit lijken zich te concentreren binnen een beperkt aantal OMG's. De Gini-indexwaarden gecontroleerd voor OMG-grootte voor ongoing criminal enterprises en drugsdelicten zijn hoog in vergelijking met andere delicttypen: respectievelijk 0,57 en 0,43. Wordt echter ook rekening gehouden met het aantal verschillende OMG's dat leden heeft die voor dit type delicten veroordeeld zijn, dan daalt met name de Gini-index voor ongoing criminal enterprises sterk. Dat wil zeggen dat slechts een klein deel van de OMG's leden heeft die zich schuldig maken aan dit type delict en als men zich beperkt tot de subgroep van OMG's waarvan leden ooit veroordeeld zijn voor georganiseerde criminaliteit, de onderlinge verschillen (een stuk) kleiner zijn.

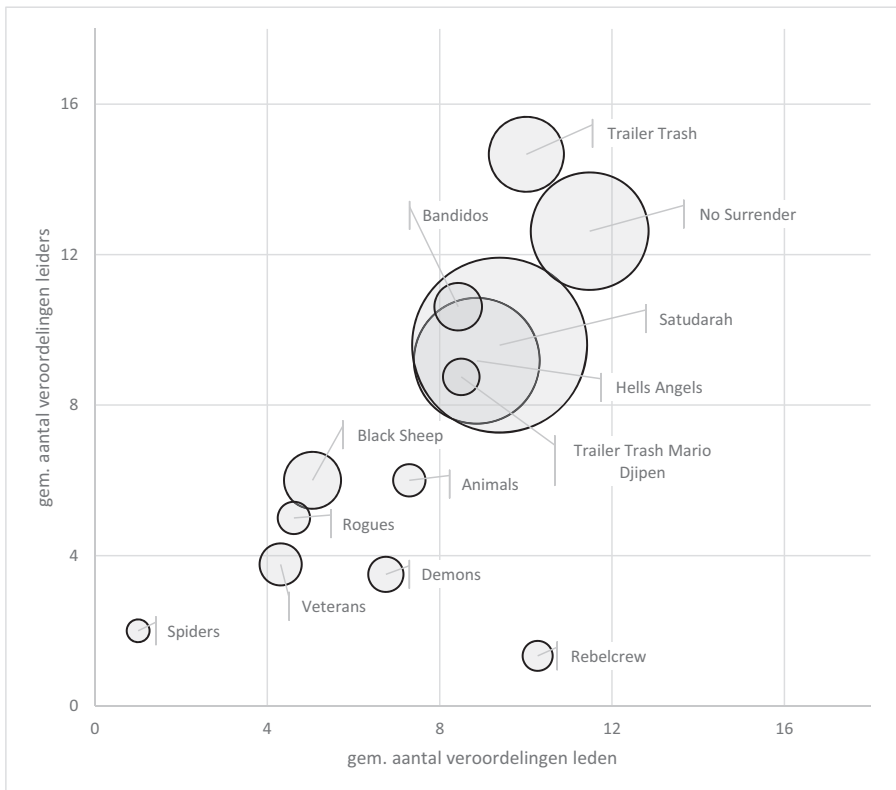
5.5.4 Het club/bende-continuüm

Volgens Barker (2007; 2015) kunnen OMG's worden geplaatst op een continuüm dat loopt van 'club', via 'organisatie van criminelen' naar 'bende'. Volgens Barker vormt de mate waarin leiders en leden van een bepaalde OMG betrokken zijn bij (georganiseerde) criminaliteit een belangrijke indicator voor de plaats die de betreffende OMG inneemt op het club/bende-continuüm. OMG's waarvan slechts een klein deel van de leden zich schuldig maakt aan crimineel gedrag en waarvan bovendien kaderleden niet of nauwelijks zijn veroordeeld, zijn volgens Barker het best te karakteriseren als 'clubs', terwijl OMG's waarvan zowel de leden als de leiders crimineel gedrag vertonen, meer aan de 'bende'-kant van het continuüm vallen. Eerder onderzoek liet zien dat Nederlandse OMG's verschillen in de mate waarin hun leden en leiders betrokken zijn bij criminaliteit (Blokland, Soudijn & Van der Leest, 2017) en ook de hierboven gepresenteerde resultaten geven aan dat er belangrijke verschillen zijn in de mate waarin leden van Nederlandse OMG's ooit zijn veroordeeld.

In de bellenplot van figuur 5.6 is voor elke OMG in de huidige steekproef het gemiddelde aantal veroordelingen voor leden (x-as) afgezet tegen het gemiddeld aantal veroordelingen voor leiders (y-as).³⁵ De grootte van iedere 'bel' representeert het aantal leden van de betreffende OMG in de huidige steekproef. Voor zover de huidige steekproef de totale populatie aan OMG-leden bestrijkt, of ten

35 Onder 'leiders' worden hier verstaan alle OMG-leden die een formele rang hebben die die van fullcolorlid overstijgt – o.a. president, vice-president, *secretary*, *sergeant-at-arms*, *road captain*, *national* (Landelijke Eenheid, 2014).

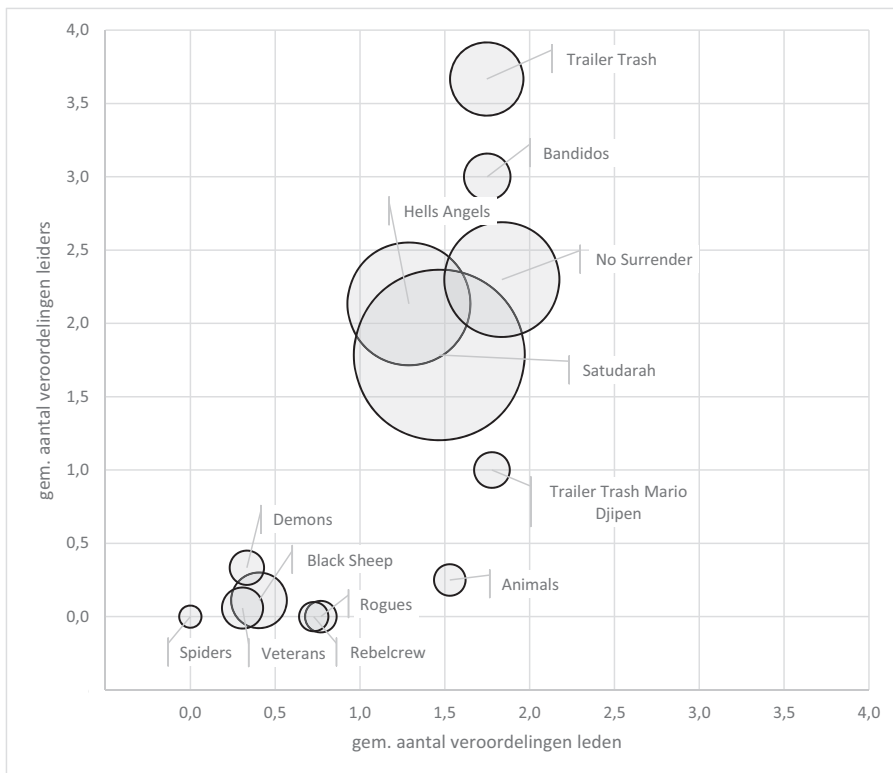
minste voor zover iedere afzonderlijke OMG hierin evenredig is vertegenwoordigd, zegt de grootte van de bel iets over de relatieve omvang van de verschillende OMG's. De grootte van de bel kan ook worden gezien als een maat voor de betrouwbaarheid van de huidige gegevens: hoe meer leden aan de geobserveerde waarden ten grondslag liggen, hoe kleiner de kans dat leden die zijn 'gemist' in de huidige steekproef deze waarden substantieel zullen beïnvloeden.

Figuur 5.6: Nederlandse OMG's naar gemiddeld aantal veroordelingen (ooit) van leden en leiders

Figuur 5.6 laat zien dat Nederlandse OMG's verspreid liggen op het club/bende-continuüm. Spiders MC en Veterans MC liggen in figuur 5.6 dicht bij de clubkant van het continuüm: het gemiddeld aantal veroordelingen voor leden en leiders is – in vergelijking met dat van andere OMG's – laag. Rebelcrew MC wijkt af vanwege het relatief lage gemiddeld aantal veroordelingen voor de leiders van deze OMG in vergelijking met het gemiddeld aantal veroordelingen voor leden. Voor No Surrender en Trailer Trash MC geldt dat niet alleen het

gemiddeld aantal veroordelingen voor zowel leden als leiders het hoogst ligt van alle in de huidige steekproef opgenomen OMG's, maar ook dat de kaderleden van deze OMG's langere strafbladen hebben dan het doorsnee fullcolorlid. Voor het bepalen van de plaats op het club/bende-continuüm is niet alleen de mate waarin leden en leiders zich inlaten met criminaliteit van belang. Ook de aard van die criminaliteit speelt hierbij een rol. Bij het uitsplitsen van het aantal ooit veroordeelde leden naar type delict tekende zich reeds een scheiding af tussen OMG's waarvan leden ooit veroordeeld werden voor vormen van meer georganiseerde criminaliteit, zoals drugshandel, overtredingen van de Wet

Figuur 5.7: Nederlandse OMG's naar gemiddeld aantal veroordelingen voor georganiseerde criminaliteit (ooit) van leden en leiders³⁶

³⁶ Georganiseerde criminaliteit is hier, anders dan in eerdere tabellen en figuren geoperationaliseerd als de som van het aantal veroordelingen voor drugsdelicten, overtredingen van de Wet wapens en munitie, en ongoing criminal enterprises, waaronder veroordelingen voor afpersing, wederechtelijke vrijheidsbeneming, mensenhandel en witwassen vallen.

wapens en munitie, en ongoing criminal enterprises. In de belvenplot van figuur 5.7 wordt nogmaals per OMG het gemiddeld aantal veroordelingen van leden en leiders tegen elkaar afgezet, maar nu enkel voor wat betreft de veroordelingen voor drugs, wapens en ongoing criminal enterprises.

De tweedeling tussen OMG's aan de clubkant van het continuüm en aan de bendekant, die reeds zichtbaar was in figuur 5.6, komt in figuur 5.7 nog sterker naar voren. Zes van de dertien in de steekproef opgenomen OMG's hebben leden die niet of nauwelijks veroordeeld zijn voor georganiseerde criminaliteit. Leden van de resterende zeven OMG's zijn gemiddeld tussen de 1,29 en 1,84 keer veroordeeld voor delicten die meer indicatief zijn voor vormen van georganiseerde criminaliteit, terwijl het gemiddeld aantal veroordelingen voor georganiseerde criminaliteit voor de leiders van deze OMG's varieert van 0,25 tot 3,67. Met name kaderleden van Bandidos MC en Trailer Trash MC hebben gemiddeld veel veroordelingen voor georganiseerde criminaliteit. Volgens Barker vormt de mate van betrokkenheid van leden en leiders van een OMG bij vormen van georganiseerde criminaliteit een belangrijke aanwijzing dat we te maken hebben met een bende in plaats van met een club of een vereniging van criminelen.

5.6 Discussie

De bevindingen in het huidige onderzoek zijn in lijn met Quinns (2001) analyse van de evolutie van het Amerikaanse outlawbikermilieu waarin hij betoogt dat OMG's in tijden van expansie gevoelig zijn voor radicale sentimenten, en leiders en leden die zich minder gelegen laten liggen aan de traditionele kernwaarden van de outlawbikerlevensstijl, maar het lidmaatschap van een OMG vooral zien als toegevoegde waarde in hun crimineel ondernemerschap. Juist het ledental van Hells Angels MC, Satudarah MC, No Surrender MC en Bandidos MC is in Nederland de laatste jaren sterk gegroeid. Beide aan het reizigersmilieu gerelateerde OMG's, Trailer Trash MC en Trailer Trash Maro Djipen MC, scoren ook hoog wat betreft het percentage ooit veroordeelde leden en het gemiddeld aantal veroordelingen per lid. Huisman en Jansen (2012) stellen dat kernwaarden van de reizigerscultuur en van de outlawbikersubcultuur punten van overeenkomst vertonen die maken dat situaties ontstaan waarin criminaliteit kan opbloeien en gedijen. Leden en leiders van beide OMG's maken zich ook meer dan die van andere kleine(re) OMG's schuldig aan vormen van georganiseerde criminaliteit.

Wat betekenen deze resultaten nu voor de juridische strijd die de Nederlandse overheid voert tegen OMG's en de slagingskans van een verzoek om een civiel-rechtelijk verbod? Bestaande jurisprudentie laat daar geen twijfel over bestaan: op zichzelf staand is de constatering dat een groot deel van de leden en leiders van een OMG veroordeeld is voor vormen van georganiseerde criminaliteit geen reden om over te gaan tot een verbod. De enkele constatering in de zaak-Oirsbeek dat alle zeventien fullcolorleden een strafblad hebben (dat volgens het OM gedurende hun lidmaatschap verder is opgebouwd), werd door zowel de rechtbank als het hof terzijde geschoven. De rechtbank voerde hiervoor drie argumenten aan (ECLI:NL:RBMAA:2007:BA5843). Ten eerste zouden de strafbladen alleen van belang zijn indien de daarop vermelde feiten gerelateerd kunnen worden aan de werkzaamheid van de stichting. Ten tweede kan niet aan de stichting worden toegeschreven dat alle leden een strafblad hebben. Ten derde kunnen de strafbladen volgens het hof niet bijdragen aan een oordeel omtrent de werkzaamheid van de stichting omdat niet aannemelijk is gemaakt dat het bestuur over deze strafbare handelingen zeggenschap heeft gehad, er leiding aan of gelegenheid tot heeft gegeven. Dat alle tien leden van de Stichting Hells Angels North Coast Harlingen een strafblad hebben (ECLI:NL:PHR:2009:BI1124), dat 18 van de 23 Hells Angels van de Stichting Hells Angels Amsterdam een strafblad hebben (ECLI:NL:GHAMS:2008:BC9212) of dat 84 van de 105 Nederlandse Hells Angels (80%) een strafblad hebben met in totaal 575 veroordelingen, waarvan 20% voor geweldsdelicten (ECLI:NL:RBLEE:2007:AZ9940) wordt telkenmale om dezelfde redenen niet relevant geacht. Ook de constatering dat niet alleen het overgrote deel van de leden van verschillende chapters, maar ook alle bestuursleden van Stichting Hells Angels Holland een strafblad hebben opgebouwd gedurende hun toetredingstraject of tijdens hun lidmaatschap, is volgens de rechter onvoldoende grond om tot een verbodenverklaring over te gaan (ECLI:NL:RBAMS:2007:BA2747). De rechtbank in Leeuwarden oordeelt wel dat hiermee voldoende aannemelijk gemaakt is dat Hells Angels-motorclubs wereldwijd en in Nederland 'een criminele reputatie of, concreter nog, een crimineel karakter hebben' (ECLI:NL:RBLEE:2007:AZ9940). Diezelfde rechtbank merkt verder op dat er streng door Hells Angels wordt geselecteerd: 'Het kan dan ook niet toevallig zijn dat de overgrote meerderheid van clubleden met politie en justitie in aanraking is geweest.' (ECLI:NL:RBLEE:2007:AZ9940) Om een civiel verbod kans van slagen te geven, zal het OM derhalve aanvullende informatie te berde moeten brengen waaruit blijkt dat het betreffende OMG-bestuur zeggenschap heeft gehad over, dan wel leiding heeft gegeven aan deze criminele handelingen, of hiervoor de gelegenheid heeft geboden.

Ook wetenschappelijk zijn de huidige resultaten niet meer dan een eerste stap. De voorgestelde categorisering van georganiseerde criminaliteit in het algemeen en die van bikercriminaliteit in het bijzonder hebben betrekking op de aard van de criminele handelingen zelf, de context van deze handelingen en de doelen die daders nastreven door het uitvoeren van die handelingen. De voor deze studie beschikbare gegevens, geven slechts zicht op de formeel-juridische aard van de handeling en daarmee niet meer dan een grove indicatie van de theoretische classificatie van dit gedrag. Het onderscheid tussen bijvoorbeeld spontane expressieve handelingen en geplande agressieve handelingen kan op basis van enkel het artikel van het Wetboek van Strafrecht waarop de vervolging is gebaseerd, niet worden gemaakt. Ook voor een betrouwbare typering van cross-overdelicten is aanvullende (dossier)informatie een vereiste.

Het belang van het aantal leiders dat betrokken is bij georganiseerde criminaliteit, is grotendeels gebaseerd op de aanname dat senioriteit en formele rang binnen een OMG sterk gerelateerd zijn aan de hiërarchische positie binnen de criminele structuur. Netwerkanalyses van OMG's op basis van bijvoorbeeld afgeluisterde telefoongesprekken laten zien dat de werkelijke organisatiestructuur van deze OMG's complexer is dan de formele structuur doet vermoeden (Morselli, 2009b; Rostami & Mondami, 2017). Zo kunnen binnen OMG's, of zelfs binnen chapters, autonome cliques opereren die zich in hun criminele activiteiten maar in beperkte mate laten aansturen door de centrale leiding. Verder blijkt dat bendeleden veel van hun criminele activiteiten uitvoeren in samenwerking met niet-bendeleden. Wanneer binnen de OMG een groot deel van de leden semizelfstandig en in wisselende samenwerkingsverbanden met niet-clubleden opereert als criminele ondernemer, leidt dit tot een hoog percentage bij georganiseerde misdaad betrokken leden, zonder dat er sprake is van een criminele hiërarchie (Lauchs, Bain & Bell, 2015). Ook de inzet van supportclubs voor criminele activiteiten compliceert het beeld dat kan worden verkregen op basis van geregistreerde veroordelingen alleen (Smith, 2002). Tot slot kan, bij wijze van imagomanagement of om het ontplooiën van activiteiten in de bovenwereld te vergemakkelijken, er door de OMG voor gekozen worden om personen van relatief onbesproken gedrag te benoemen in formele leiderschapsposities, terwijl achter de schermen anderen de scepter zwaaien (Burgwal, 2012).

Meer in het algemeen kunnen vraagtekens worden geplaatst bij de assumptie die ten grondslag ligt aan het door Barker (2007; 2015) voorgestelde club/bende-continuüm, namelijk dat een hoog percentage voor georganiseerde criminaliteit veroordeelde clubleden en leiders impliceert dat deze leiders

deze criminele handelingen ook plannen, coördineren en de uitvoering ervan monitoren. Von Lampe (2016) waarschuwt dat het bij het bestuderen van criminele organisaties essentieel is onderscheid te maken tussen het gedrag van individuen binnen die organisaties en het gedrag van die organisaties zelf. Als individuele OMG-leden zich bezighouden met vormen van georganiseerde criminaliteit, wil dit nog niet zeggen dat de OMG in kwestie is aan te merken als criminele organisatie. Ook niet als het meerdere leden binnen een bepaalde club betreft. Om na te gaan of de club een rol speelt in het criminele gedrag van de leden, en zo ja, waaruit deze rol dan bestaat, is nader onderzoek met andersoortige data noodzakelijk.

De huidige analyses vormen niet meer dan een eerste stap, maar ook niet minder. In de juridische arena, de dagelijkse beleidspraktijk en in de criminologische wetenschap is er behoefte aan een beter inzicht in of, en zo ja op welke wijze, het collectief van de OMG een rol speelt bij het criminele gedrag van het individuele lid. De huidige resultaten kunnen worden gezien als een belangrijke aanwijzing in welke richting gezocht moet worden om tot een dergelijk inzicht te komen.

Literatuur

- Agresti, A. (1990). *Analysis of Ordinal Categorical Data*. New York: Wiley.
- Alain, M. (1995). 'The rise and fall of motorcycle gangs in Québec'. In: *Federal Probation* 54 (2): 54-57.
- Bain, A. & M. Lauchs (2017). *Understanding the Outlaw Motorcycle Gangs: International Perspectives*. Durham (NC): Carolina Academic Press.
- Barker, T. (2007). *Bikers Gangs and Organized Crime*. Newark (NJ): Anderson Publishing.
- Barker, T. (2012) *North American criminal gangs: Street, prison, outlaw motorcycle, and drug trafficking organizations*. Durham (NC): Carolina Academic Press.
- Barker, T. (2015). *Biker Gangs and Transnational Organized Crime (Second Edition)*. Newark (NJ): Anderson Publishing.
- Barker, T. (2017). 'Motorcycle clubs of Criminal Gangs on Wheels?' In: Bain, A. & M. Lauchs, (red.). *Understanding the Outlaw Motorcycle Gangs: International Perspectives*. Durham (NC): Carolina Academic Press, p. 3-27.
- Barker, T. & K.M. Human (2009). 'Crimes of the Big Four motorcycle gangs'. In: *Journal of Criminal Justice* 37: 174-179.
- Bernasco, W. & W. Steenbeek (2017). 'More places than crimes: Implications for evaluating the law of crime concentration at place'. In: *Journal of Quantitative Criminology* 33 (3): 451-467.
- Blokland, A., M. Soudijn & E. Teng (2014). "'Wij zijn geen padvindders". Een verkennend onderzoek naar de criminele carrières van leden van 1%-motorclubs'. In: *Tijdschrift voor Criminologie* 56 (3): 3-28.
- Blokland, A. & J. David (2016). 'Outlawbikers voor de rechter: Een analyse van rechterlijke uitspraken in de periode 1999-2015'. In: *Tijdschrift voor Criminologie* 58 (3): 42-64.
- Blokland, A., M. Soudijn & W. van der Leest (2017). 'Outlaw bikers in the Netherlands. Clubs, social criminal organizations, or gangs'. In: Bain, A. & M. Lauchs (red.). *Understanding the Outlaw Motorcycle Gangs: International Perspectives*. Durham (NC): Carolina Academic Press, p. 91-114.

- Blokland, A., L. van Hout, W. van der Leest & M. Soudijn (2017). 'Not your average biker. Criminal careers of members of Dutch outlaw motorcycle gangs'. In: *Trends in Organized Crime*, DOI 10.1007/s12117-017-9303-x.
- Boerman, F. M. van Tilburg & M. Grapendaal (2002). *Landelijke Criminaliteitskaart 1999. Aangifte- en Verdachtenanalyse op basis van HKS-gegevens*. Zoetermeer: KLPD.
- BRÅ (1999). *MC-brott*. Stockholm: Brottförebyggande rådet.
- Bruinsma, G. & W. Bernasco (2004). 'Criminal groups and transnational illegal markets. A more detailed examination on the basis of social network theory'. In: *Crime, Law and Social Change* 41 (1): 79-94.
- Burgwal, L. (2012). *Hells Angels in de Lage Landen*. Amsterdam: Just Publishers.
- Cherry, P. (2005). *The Biker Trials. Bringing Down the Hells Angels*. Toronto: ECW Press.
- Cleveland, W.S. & S.J. Devlin (1988). 'Locally Weighted Regression: An Approach to Regression Analysis by Local Fitting'. In: *Journal of the American Statistical Association* 83: 596-610.
- Collins, L.M. & S.T. Lanza (2010). *Latent Class and Latent Transition Analysis: With Applications in het Social, Behavioral, and Health Sciences*. Chichester (VK): Wiley.
- Cornils, K. & V. Greve (2004). 'Denmark on the Road to Organized Crime'. In: Fijnaut, C. & L. Paoli (red.). *Organized Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*. Dordrecht: Springer.
- De la Haye, M. (2013). 'Op bezoek bij motorclub No Surrender. Dit is geen club van boos kijkers'. In: *Panorama* 20: 15-22.
- DeLisi, M. (2015). 'Age-Crime Curve and Criminal Career Patterns'. In: Morizot J. & L. Kazemian (red.). *The Development of Criminal and Antisocial Behavior*. New York: Springer, p. 51-63.
- Dooms, J.J. (1976). *Hell's Angels, ja of neen? Een criminologische verkenning van een groep jonge motorrijders te Haarlem*. Apeldoorn: Nederlandse Politie Academie.
- Farrington, D.P. (1986). 'Age and crime'. In: *Crime and Justice* 7: 189-250.
- Ferwerda, H., E. Kleemans, D. Korf & P. van der Laan (2003). 'Veelplegers'. In: *Tijdschrift voor Criminologie* 45(2): 110-118.
- Fijnaut, C. & F. Bovenkerk (1996). 'Georganiseerde criminaliteit in Nederland: een analyse van de situatie in Amsterdam'. In: *Rapport Commissie-Van Traa, Deelonderzoek IV, Tweede Kamer, vergaderjaar 1995-1996*, 24 072, nr. 20.
- Fox, J.A. & P.E. Tracy (1988). 'A measure of skewness in offense distributions'. In: *Journal of Quantitative Criminology* 4 (3): 259-274.

- Gottschalk, P. & V. Markovic (2016). 'Transnational criminal organizations (TCOs). The case of combating criminal biker gangs'. In: *International Journal of Criminal Justice Sciences* 11 (1): 30-44.
- Heuvel, J. van den & B. Huisjes (2009). *De Gevallen Engel. Eén man tegen de Hells Angels*. Amsterdam: House of Knowledge.
- Huisman, S. & F. Jansen (2012). 'Willing offenders outwitting capable guar-
dians'. In: *Trends in Organized Crime* 15(2-3): 93-100.
- Kamerstukken II 2011/12, 29 911, 59.
- Kamerstukken II 2011/12, 29 911, 71.
- Kamp, K. (2014). *Motorclub No Surrender: nieuwkomer uit Zundert overschaduwde Satudarah*, Omroepbrabant.nl. Geraadpleegd via: <http://www.omroepbrabant.nl/?news/205583952/Motorclub+No+Surrender+nieuwkomer+uit+Zundert+overschaduwde+Satudarah.aspx>
- Kleemans, E. R., E.A.I.M. van den Berg & H. G. van de Bunt (1998). *Georganiseerde criminaliteit in Nederland. Rapportage op basis van de WODC-monitor*. Den Haag: WODC.
- Klement, C. (2016a). 'Outlaw biker affiliations and criminal involvement'. In: *European Journal of Criminology* 13 (4): 453-472.
- Klement, C. (2016b). 'The prevalence and frequency of crime among Danish outlaw bikers'. In: *Scandinavian Journal of Criminology* 17 (2): 131-149.
- Klement, C. (2016c). 'Violence as a group phenomenon among Danish outlaw bikers'. In: *Three papers on Crime among Outlaw Bikers in Denmark* (niet gepubliceerd). Kopenhagen: University of Copenhagen.
- KLPD (2010). *Hells Angels en andere 1%-MC's in Nederland*. Driebergen: KLPD-Dienst Nationale Recherche en Politieregio Limburg-Zuid.
- Landelijke Eenheid (2014). *Outlawbikers in Nederland*. Woerden: DLIO.
- Lanza, S.T., L.M. Collins, D.R. Lemmon & J.L. Schafer (2007). 'PROC LCA. A SAS procedure for latent class analysis'. In: *Structural Equation Modeling* 14(4): 671-694.
- Lauchs, M., A. Bain & P. Bell (2015). *Outlaw Motorcycle Gangs. A Theoretical Perspective*. New York: Palgrave MacMillan.
- LIEC (2016). *Brief aan de Minister van Veiligheid en Justitie over de voortgang integrale aanpak outlaw motorcycle gangs*. Den Haag: Landelijk Informatie en Expertise Centrum.
- LIEC (2017). *Voortgangsrapportage Outlaw Motorcycle Gangs 2016 Landelijk Strategisch Overleg integrale aanpak OMG's*. Den Haag: Landelijk Informatie en Expertise Centrum.

- McIntosh, M. (1975). *The Organization of Crime*. Londen: MacMillan.
- Morselli, C. (2009a). *Inside Criminal Networks*. New York: Springer.
- Morselli, C. (2009b). 'Hells Angels in springtime'. In: *Trends in Organized Crime* 12 (2): 145-158.
- Nagin, D.S. (2005). *Group-based Modeling of Development over the Life Course*. Cambridge (MA): Harvard University Press.
- Nagin, D.S. & K.C. Land (1993). 'Age, criminal careers and population heterogeneity. Specification and estimation of a nonparametric, mixed, Poisson model'. In: *Criminology* 31: 327-362.
- PEO (1996). *Inzake opsporing: Enquête opsporingsmethoden, BijlageVIII: deelonderzoek I onderzoeksgroep Fijnaut: Autochtone, allochtone en buitenlandse criminele groepen*. Den Haag: Tweede Kamer 1995-1996, 24 072, nr. 0921. 7371.
- Piquero, A.R. (2008). 'Taking stock of developmental trajectories of criminal activity over the life course'. In: Liberman, A.M. (red.). *The Long View of Crime. A Synthesis of Longitudinal Research*. New York: Springer, p. 23-78.
- Pyrooz, D.C., J.J. Turanovic, S.H. Decker & J. Wu (2016). 'Taking stock of the relationship between gang membership and offending'. In: *Criminal Justice and Behavior* 43 (3): 365-397.
- Quinn, J.F. (2001). 'Angels, Bandidos, Outlaws, and Pagans. The evolution of organized crime among the big four 1% motorcycle clubs'. In: *Deviant Behavior* 22 (4): 379-399.
- Quinn, J.F. & D.S. Koch (2003). 'The nature of criminality within one-percent motorcycle clubs.' In: *Deviant Behavior* 24(3): 281-305.
- Quinn, J.F. & C.J. Forsyth (2011). 'The tools, tactics, and mentality of outlaw biker wars'. In: *American Journal of Criminal Justice* 36: 216-230.
- RIEC-LIEC (2014). *Integrale landelijke voortgangsrapportage Outlaw Motorcycle Gangs (OMG's)*. Den Haag: Landelijk Informatie en Expertise Centrum.
- Rostami, A. & H. Mondani (2017). 'Organizing on two wheel: uncovering the organizational patterns of Hells Angels MC in Sweden'. In: *Trends in Organized Crime*, DOI 10.1007/s12117-017-9310-y.
- Ruitenburt, T. van (2016). 'Raising Barriers to "Outlaw Motorcycle Gang-Related Events": Underlining the Difference between Pre-emption and Prevention'. In: *Erasmus Law Review* 9 (3): 122-134.

- Ruscio, J. & A.M. Ruscio (2008). 'Categories and dimensions. Advancing psychological science through the study of latent structure'. In: *Current Directions in Psychological Science* 17 (3): 203-207.
- Schubert, S. (2015). *Onderwereld op wielen. De onstuitbare opmars van de motorgangs*. Amsterdam: Just Publishers.
- Schutten, H., P. Vugts & B. Middelburg (2004). *Hells Angels: Motorclub of misdaadbende?* Utrecht: Monitor Publishing.
- Silverstone, D. & P. Crane (2017). 'Mapping and conceptualizing organized motorcycle gangs. The British, German, and Spanish experience'. In: Bain, A. & M. Lauchs (red.). *Understanding the Outlaw Motorcycle Gangs: International Perspectives*. Durham (NC): Carolina Academic Press, p. 67-90.
- Smith, R. (2002). 'Dangerous motorcycle gangs. A facet of organized crime in the mid-Atlantic region'. In: *Journal of Gang Research* 9 (4): 33-44.
- Thornberry, T.P., M.D. Krohn, A.J. Lizotte & D. Chard-Wierschem (1993). 'The role of juvenile gangs in facilitating delinquent behavior'. In: *Journal of research in Crime and Delinquency* 30: 55-87.
- Veno, A. (2003). *The Brotherhood: Inside the Outlaw Motorcycle Clubs*. Crows Nest (AUS): Allen & Urwin.
- Von Lampe, K. (2016). *Organized Crime. Analyzing Illegal Activities, Criminal Structures, and Extra-legal Governance*. Thousand Oaks (CA): Sage.
- Watson, J.M. (1980). 'Outlaw motorcyclists as an outgrowth of lower class values'. In: *Deviant Behavior* 4: 31-48.
- Wethern, G. & V. Colnett (1978). *A Wayward Angel*. New York: Richard Marek.
- Wolf, C. (2016). *Was wurde aus Satudarah-Rockern?*, geraadpleegd via: <http://www1.wdr.de/nachrichten/investigatives/satudarah-rocker-story-100.html>
- Wolf, D.R. (1991). *The Rebels. A brotherhood of outlaw bikers*. Toronto: University of Toronto Press.

Abstracts

The criminal careers of members of Dutch outlaw motorcycle clubs and their support clubs: a study using conviction data

Decisive action against criminal outlaw motorcycle gangs (OMG's) ranks high on the Dutch criminal justice agenda since 2012. Nevertheless, the number of OMG-chapters in the Netherlands, and presumably therefore the number of Dutch OMG-members, has rapidly increased over the last couple of years. This rise was accompanied by an increase in the number of official support clubs or puppet clubs as well. There are reasons to believe that these support clubs are not only used as incubators for new OMG-members, but also to lend a hand in criminal activities and to provide leverage in intergang conflict. The current study aims to describe the (officially registered) criminal behavior of OMG- and support club-members. This research builds on previous research into the criminal careers of Dutch OMG-members by using official data on the conviction histories of 1.617 police-identified OMG-members, and 473 members of support clubs. Results show that the vast majority of OMG- and support club-members is convicted at least once. Convictions often also pertain to serious crimes. Several criminal trajectories can be distinguished, of which some are characterized by a rather high level of convictions during the adult years.

Profiles of Dutch outlaw bikers: a latent class analysis

The Netherlands are confronted with a rapid growth of the outlaw biker subculture. On theoretical grounds it is expected that such a steep increase is accompanied by radicalization of the outlaw biker milieu, and an increasing number of OMG members involved in organized crime. Expansion also leads to increased rivalry between OMG's, further contributing to radicalization by making membership attainable to those motivated by other sentiments than a love for motorcycles. In a partial test of these explanations the current study examines the nature of the crimes committed by OMG- and support club-members, and whether, based on combinations of different types of offenses, meaningful

criminal career types can be distinguished. Results show that in OMG's and support clubs different criminal career types can be distinguished, but that these criminal career types are not the same in OMG and support clubs. Over one third of Dutch OMG-members exhibits a criminal career type that is indicative of radical sentiments. Among support club-members a criminal career type is found that is characterized by violence.

Crime amongst Dutch outlaw motorcycle gangs

Crimes by outlaw motorcycle gangs are a source of concern for the Dutch police and local authorities. Since 2012, OMG's have therefore been subjected to a whole-of-government approach, targeting in principle every Dutch OMG. Spokesmen of OMG's have opposed to this approach on the grounds that it indiscriminately and unjustly puts all OMG's on the same level. Based on a sample of 1617 police-identified members of Dutch OMG's, the current study paints a quantitative picture of the extent to which Dutch OMG's are involved in various types of crime. By distinguishing between common club-members and club leaders, Dutch OMG's can be placed along the club/gang-continuum proposed by Barker (2007; 2015). Results show that Dutch OMG's differ in both the percentage of ever convicted members, as well as the average extent of these members' criminal records.

Leden Redactieraad Programma Politie & Wetenschap

Voorzitter	prof. dr. H.G. van de Bunt Hoogleraar Criminologie Erasmus Universiteit Rotterdam
Leden	mr. drs. C. Bangma Politieacademie, Hoofd School voor Hogere Politiekunde mr. W.M. de Jongste Projectbegeleider Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum Ministerie van Veiligheid en Justitie dr. P.P.H.M. Klerks Openbaar Ministerie, Parket Generaal prof. dr. P. van Reenen Van Reenen-Russel Consultancy b.v. Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM) Universiteit Utrecht drs. J.W. Swaan EMPM Politie, Eenheid Amsterdam drs. M. van Tankeren Operational auditor, onderzoeker Eenheid Den Haag
Secretariaat	Programmabureau Politie & Wetenschap Politieacademie Arnhemseweg 348 7334 AC Apeldoorn Postbus 834 7301 BB Apeldoorn www.politieenwetenschap.nl

Uitgaven in de reeks Politiewetenschap

1. **Kerntaken van de politie. Een inventarisatie van heersende opvattingen**
C.D. van der Vijver, A.J. Meershoek & D.F. Slobbe, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2001
2. **Bevoegdheden overd(r)acht. Een onderzoek naar delegatie en mandaat van beheersbevoegdheden in de politiepraktijk**
H.B. Winter & N. Struiksma, Pro Facto B.V., Universiteit Groningen, 2002
3. **Sturing van politie en politiewerk. Een verkennend onderzoek tegen de achtergrond van een veranderende sturingscontext en sturingsstijl**
J. Terpstra, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2002
4. **Woninginbrekers en zware jongens. Daders vanuit het voormalig Joegoslavië aan het woord**
M. van San, E. Snel & R. Boers, Risbo, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2002
5. **Zeg me wie je vrienden zijn. Allochtone jongeren en criminaliteit**
F.M.H.M. Driessen, B.G.M. Völker, H.M. Op den Kamp, A.M.C. Roest & R.J.M. Molenaar, Bureau Driessen, Utrecht, 2002
6. **Op deugdelijke grondslag. Een explorerende studie naar private forensische accountancy**
J. van Wijk, W. Huisman, T. Feuth & H.G. van de Bunt, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2002
7. **Voorbij de dogmatiek. Publiek-private samenwerking in de veiligheidszorg**
A.B. Hoogenboom & E.R. Muller, COT, Den Haag, 2003
8. **Hennepteelt in Nederland. Het probleem van de criminaliteit en haar bestrijding**
F. Bovenkerk, W.I.M. Hogewind, D. Korf & N. Milani, Willem Pompe Instituut, Universiteit Utrecht, 2003
9. **Politiekennis in ontwikkeling. Een onderzoek naar het verzamelen en veredelen van informatie voor het Politie Kennis Net**
I. Bakker & C.D. van der Vijver, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2003
- 10a. **Politie en geweld. Een verkenning van politiereacties op geweldsincidenten in vier Nederlandse regiokorpsen**
C.J.E. In 't Velt, W.Ph. Stol, P.P.H.M. Klerks, H.K.B. Fobler, R.J. van Treeck & M. de Vries, NPA-Politie Onderwijs- en Kenniscentrum, LSOP, Apeldoorn, 2003
- 10b. **Geweldige informatie? Onderzoek naar de informatiehuishouding van geweldsmeldingen bij de politie**
R. van Overbeeke, O. Nauta, A. Beerepoot, S. Flight & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam, 2003

11. **Blauwe Bazen. Het leiderschap van korpschefs**
R.A. Boin, P. 't Hart & E.J. van der Torre, Departement Bestuurskunde, Universiteit Leiden/COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2003
12. **Over de grens. Een verkenning van projecten voor probleemjeugd in Duitsland, Engeland en Zweden**
I. van Leiden, G. Verhagen & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2003
13. **Integriteit in het dagelijkse politiewerk. Meningen en ervaringen van politiemensen**
J. Naeyé, L.W.J.C. Huberts, C. van Zweden, V. Busato & B. Berger, Centrum voor Politiewetenschappen, VU Amsterdam, 2004
14. **Politiestraatwerk in Nederland. Noodhulp en gebiedswerk: inhoud, samenhang, verandering en sturing**
W. Ph. Stol, A.Ph. van Wijk, G. Vogel, B. Foederer & L. van Heel, Nederlandse Politieacademie, Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2004
15. **De kern van de taak. Kerncompetenties van de politie als criterium voor de afbakening van kerntaken in de praktijk**
A. Mein, A. Schutte & A. van Sluis, ES&E, Den Haag, 2004
16. **Professionele dienstverlening en georganiseerde criminaliteit. Hedendaagse integriteitsdilemma's van advocaten en notarissen**
F. Lankhorst & J.M. Nelen, Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Sectie Criminologie, Amsterdam, 2004
17. **Paradoxaal Politiebestel. Burgemeesters, Openbaar Ministerie en Politiechefs over de sturing van de politie**
L.W.J.C. Huberts, S. Verberk, K. Lasthuizen & J.H.J. van den Heuvel, Vrije Universiteit Amsterdam/B&A Groep, 's-Gravenhage, 2004
18. **Illegale vuurwapens in Nederland: smokkel en handel**
A.C. Spapens & M.Y. Bruinsma, IVA, Tilburg, 2004
19. **Samenwerking en netwerken in de lokale veiligheidszorg**
J. Terpstra & R. Kouwenhoven, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2004
20. **Uit balans: politie en bestel in de knel. State-of-the-art: bundeling van kennis en inzicht**
H.G. van de Bunt, A.B. Hoogenboom, L.W.J.C. Huberts, E.R. Muller, J. Terpstra, C.D. van der Vijver & C. Wiebrens, 2004
Redactie: G.C.K. Vlek, C. Bangma, C. Loef & E.R. Muller
21. **Politie en media. Feiten, fictie en imagopolitiek**
H. Beunders & E.R. Muller, Erasmus Universiteit Rotterdam/COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Leiden, 2005 (2e druk 2009)

22. **Integriteit van de politie. State-of-the-art: wat we weten op basis van Nederlands onderzoek**
L.W.J.C. Huberts & J. Naeyé, Centrum voor Politie- en Veiligheidswetenschappen/Vrije Universiteit, Amsterdam, 2005
23. **De sociale organisatie van mensensmokkel**
R. Staring, G. Engbersen, H. Moerland, N. de Lange, D. Verburg, E. Vermeulen & A. Weltevrede; m.m.v. E. Heyl, N. Hoek, L. Jacobs, M. Kanis & W. van Vliet, Erasmus Universiteit Rotterdam: Criminologie – Sociologie – Risbo, 2005
24. **In elkaars verlengde? Publieke en private speurders in Nederland en België**
U. Rosenthal, L. Schaap J.C. van Riessen, P. Ponsaers & A.H.S. Verhage, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Universiteit Gent, 2005
25. **De strafrechtelijke rechtshulpverlening van Nederland aan de lidstaten van de Europese Unie. De politieke discussie, het juridische kader, de landelijke organisatie en de feitelijke werking**
C.J.C.F. Fijnaut, A.C. Spapens & D. van Daele, Universiteit van Tilburg, Vakgroep Strafrechtwetenschappen, 2005
26. **Niet zonder slag of stoot. De geweldsbevoegdheid en doorzettingkracht van de Nederlandse politie**
J. Naeyé, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Vrije Universiteit Amsterdam, 2005
27. **Preventief fouilleren. Een analyse van het proces en de externe effecten in tien gemeenten**
E.J. van der Torre & H.B. Ferwerda, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
28. **Zedenmisdrijven in Nederland. Aangiften- en verdachtenanalyses op basis van HKS-gegevens**
A.Ph. van Wijk, S.R.F. Mali, R.A.R. Bullens, L. Prins & P.P.H.M. Klerks, Politieacademie Onderzoeksgroep, Apeldoorn, Vrije Universiteit Amsterdam. KLPD, 2005
29. **Groepszedenmisdrijven onder minderjarigen. Een analyse van een Rotterdamse casus**
I. van Leiden & J. Jakobs, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
30. **Omgaan met conflictsituaties: op zoek naar goede werkwijzen bij de politie**
O. Adang, N. Kop, H.B. Ferwerda, J. Heijnemans, W. Olde Nordkamp, P. de Paauw & K. van Woerkom, Onderzoeksgroep Politieacademie, Apeldoorn/Advies en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
31. **De strategische analyse van harddrugsscenes. Hoofddlijnen voor politie en beleid**
E.J. van der Torre, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2006
- 32a. **Cijfers en stakeholders. Prestatiesturing en de gevolgen voor de maatschappelijke en politiek-bestuurlijke relaties van de politie**
A. van Sluis, L. Cachet, L. de Jong, C. Nieuwenhuyzen & A. Ringeling, Centre for Local Democracy, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2006
- 32b. **Operationele betrokkenheid. Prestatiesturing en bedrijfsvoering Nederlandse politie**
A.B. Hoogenboom, Nivra-Nyenrode, Breukelen, 2006

- 32c. **Op prestaties gericht. Over de gevolgen van prestatiesturing en prestatieconvenanten voor sturing en uitvoering van het politiewerk**
M.P.C.M. Jochoms, F. van der Laan, W. Landman, P.S. Nijmeijer & A. Sey, Politieacademie, Apeldoorn/Twynstra Gudde, Amersfoort/Universiteit van Amsterdam, 2006
33. **Het nieuwe bedrijfsmatig denken bij de politie. Analyse van een culturele formatie in ontwikkeling**
J. Terpstra & W. Trommel, IPIT Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente 2006
34. **De legitimiteit van de politie onder druk? Beschouwingen over grondslagen en ontwikkelingen van legitimiteit en legitimiteitstoekenning**
Bundel onder redactie van C.D. van der Vijver & G.C.K. Vlek, IPIT Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente/Politie & Wetenschap, 2006
35. **Naar beginselen van behoorlijke politiezorg**
M.J. Dubelaar, E.R. Muller & C.P.M. Cleiren, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden, 2006
- 36a. **Asielmigratie en criminaliteit**
J. de Boom, G. Engbersen & A. Leerkes, Risbo Contractresearch BV/Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2006
- 36b. **Criminaliteitspatronen en criminele carrières van asielzoekers**
M. Althoff & W.J.M. de Haan, m.m.v. S. Miedema, Vakgroep Strafrecht en Criminologie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Groningen, 2006
- 36c. **'Ik probeer alleen maar mijn leven te leven'. Uitgeprocedeerde asielzoekers en criminaliteit**
A. Leerkes, Risbo Contractresearch BV/Erasmus Universiteit, Rotterdam; Amsterdamse School voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek/Universiteit van Amsterdam, Amsterdam, 2006
37. **Positie en expertise van de allochtone politiemedewerker**
J. Broekhuizen, J. Raven & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, Utrecht, 2007
38. **Lokale politiechefs. Het middenkader van de basispolitiezorg**
E. J. van der Torre, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2007
39. **Niet verschenen**
40. **Conflict op straat: strijden of mijden? Marokkaanse en Antilliaanse jongeren in interactie met de politie**
N. Kop, Martin Euwema, m.m.v. H.B. Ferwerda, E. Giebels, W. Olde Nordkamp & P. de Paauw, Politieacademie, Apeldoorn, Universiteit Utrecht, 2007
41. **Opsporing onder druk**
C. Liedenbaum & M. Kruijsen, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2008

42. **Symbolen van orde en wanorde. Broken windows policing en de bestrijding van overlast en buurtverval**
B. van Stokkom, Centrum voor Ethiek, Radboud Universiteit Nijmegen, 2008
43. **Verkeershandhaving: prestaties leveren, problemen aanpakken**
G. Meershoek & M. Krommendijk, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2008
44. **De frontlinie van opsporing en handhaving. Stelselmatige bedreigingen door burgers als contrastrategie**
M.J.G. Jacobs, M.Y. Bruinsma & J.W.M.J. van Poppel, IVA Tilburg, 2008
- 45a. **‘Kracht van meer dan geringe betekenis’. Deel A: Politiegeweld in de basispolitiezorg**
R. Bleijendaal, J. Naeyé, P. Chattellon & G. Drenth, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45b. **‘Kracht van meer dan geringe betekenis’. Deel B: Sturing en toetsing van de politieke geweldsbevoegdheid**
G. Drenth, J. Naeyé & R. Bleijendaal, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45c. **Agressie en geweld tegen politiemensen. Beledigen, bedreigen, tegenwerken en vechten**
J. Naeyé & R. Bleijendaal, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45d. **Belediging en bedreiging van politiemensen**
J. Naeyé, m.m.v. M. Bakker & C. Grijzen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2009
- 45e. **Uitgangspunten voor politieoptreden in agressie- en geweldssituaties**
J. Naeyé, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
46. **Wijkagenten en hun dagelijks werk. Een onderzoek naar de uitvoering van gebiedsgebonden politiewerk**
J. Terpstra, 2008
47. **Bijzonder zijn ze allemaal! Vergelijkend onderzoek naar reguliere en bijzondere opsporing**
W. Faber, A.A.A. van Nunen & C. la Roi, Faber Organisatievernieuwing, Oss, 2009
48. **Gouden bergen. Een verkennend onderzoek naar Nigeriaanse 419-fraude: achtergronden, dadenkenmerken en aanpak**
Y.M.M. Schoenmakers, E. de Vries Robbé & A.Ph. van Wijk, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2009
49. **Het betwiste politiebestel. Een vergelijkend onderzoek naar de ontwikkeling van het politiebestel in Nederland, België, Denemarken, Duitsland, Engeland & Wales**
A. Cachet, A. van Sluis, Th. Jochoms, A. Sey & A. Ringeling, Erasmus Universiteit Rotterdam/Politieacademie, Apeldoorn/Korps landelijke politiediensten, Driebergen, 2009
50. **Leven met bedreiging. Achtergronden bij aangiften van bedreiging van burgers**
B. Bieleman, W.J.M. de Haan, J.A. Nijboer & N. Tromp, Intraval & Rijksuniversiteit Groningen, 2010

- 51a. Het publieke belang bij private preventie. Een economische analyse van inbraakpreventiebeleid**
B.A. Vollaard, TILEC/Universiteit van Tilburg, 2009
- 51b. Het effect van langdurige opsluiting van veelplegers op de maatschappelijke veiligheid**
B.A. Vollaard, TILEC/Universiteit van Tilburg, 2010
- 52. Lokale politiek over politie**
T.B.W.M. van der Torre-Eilert, H. Bergsma & M.J. van Duin, met medewerking van R. Eilert, LokaleZaken, Rotterdam, 2010
- 53a. Trainen onder stress. Effecten op de schietvaardigheid van politieambtenaren**
R.R.D. Oudejans, A. Nieuwenhuys & G.P.T. Willemsen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
- 53b. Schieten of niet schieten? Effecten van stress op schietbeslissingen van politieambtenaren**
A. Nieuwenhuys, G.P.T. Willemsen & R.R.D. Oudejans, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2012
- 53c. Politievaardigheden onder stress. Het optimaliseren van aanhouding en zelfverdediging in de praktijk**
P.G. Renden, A. Nieuwenhuys, G.P.T. Willemsen & R.R.D. Oudejans, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2015
- 53d. Effectief omgaan met acute stress. Effecten van aanleg en trainingsservaring op de schietprestatie onder druk**
A. Landman, A. Nieuwenhuys & R.R.D. Oudejans, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2015
- 54. Politie en publiek. Een onderzoek naar de communicatievormen tussen burgers en blauw**
H.J.G. Beunders, M.D. Abraham, A.G. van Dijk & A.J.E. van Hoek, DSP-groep, Amsterdam/Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2011
- 55. Managing collective violence around public events: an international comparison**
O.M.J. Adang with cooperation from: S.E. Bierman, E.B. Brown, J. Dietermann, C. Putz, M. Schreiber, R. van der Wal, J. Zeitner, Police Science & Research Programme, Apeldoorn, 2011
- 56. Stads- en regioscan in de grootste Brabantse gemeenten. De achtergronden van onveilige GVI-scores**
B.M.W.A. Beke, E.J. van der Torre, M.J. van Duin, COT, Den Haag; LokaleZaken, Rotterdam & Beke Advies, Arnhem, 2011
- 57. De mythe ontrafeld? Wat we weten over een goed politieleiderschap**
W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011
- 58. Proactief handhaven en gelijk behandelen**
J. Svensson, H. Sollie & S. Saharso, Vakgroep Maatschappelijke Risico's en Veiligheid, Institute of Governance Studies, Universiteit Twente, Enschede, 2011

- 59a. **De sterkte van de arm: feiten en mythes**
J.H. Haagsma, T.M. Rumke, I. Smits, E. van der Veer & C.J. Wiebrens, Andersson Elffers Felix, Utrecht, 2012
- 59b. **Blauw, hier en daar. Onderzoek naar de sterkte van de politie in Nederland, België, Denemarken, Engeland & Wales en Nordrhein-Westfalen**
J.H. Haagsma, I. Smits, H. Waarsing & C.J. Wiebrens, Andersson Elffers Felix, Utrecht, 2012
60. **De nachtdienst 'verlicht'**
M.C.M. Gordijn, Rijksuniversiteit Groningen, 2012
61. **Opsporing Verzocht. Een quasi-experimentele studie naar de bijdrage van het programma Opsporing Verzocht aan de oplossing van delicten**
J.G. van Erp, F. van Gastel & H.D. Webbink, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2012
62. **Jeugdige zedendelinquenten en recidive. Een onderzoek bij jeugdige zedendelinquenten naar de voorspellende waarde van psychiatrische stoornissen en psychosociale problemen voor (zeden)recidive**
C. Boonmann, L.M.C. Nauta-Jansen, L.A. 't Hart-Kerkhoffs, Th.A.H. Doreleijers & R.R.J.M. Vermeiren, VUmc De Bascule, Duivendrecht, 2012
63. **Hoe een angstaas een jokkebrok herkent**
J. Jolij, Rijksuniversiteit Groningen, 2012
64. **Politie en sociale media. Van hype naar onderbouwde keuzen**
A. Meijer, S. Grimmelikhuijsen, D. Fictorie, M. Thaens, P. Siep, Universiteit Utrecht, Center for Public Innovation, Rotterdam, 2013
65. **Wapengebruik. Van inzicht in modus operandi naar een effectieve aanpak**
M.S. de Vries, Universiteit Twente, Enschede, 2013
66. **Politieverhalen. Een etnografie van een belangrijk aspect van politieculturen**
M.J. van Hulst, Tilburg University, Tilburg, 2013
67. **Recherchebazen. Een empirisch onderzoek naar justitieel politieleiderschap**
E.J. van der Torre, M.J. van Duin & E. Bervoets, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
68. **Driehoeken: overleg en verhoudingen. Van lokaal tot nationaal**
E.J. van der Torre & T.B.W.M. van der Torre-Eilert, m.m.v. E. Bervoets & D. Keijzer, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
69. **Overvallen vanuit daderperspectief. Situationele aspecten van gewelddadige, niet-gewelddadige en afgeblazen overvallen**
W. Bernasco, M.R. Lindegaard & S. Jacques, NSCR, Amsterdam, 2013
70. **Geweld tegen de politie. De rol van mentale processen van de politieambtenaar**
L. van Reemst, T. Fischer & B. Zwirs, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2013

71. **Vertrouwen in de politie: trends en verklaringen**
L. van der Veer, A. van Sluis, S. Van de Walle & A. Ringeling, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2013
72. **Mobiel banditisme. Oost- en Centraal-Europese rondtrekkende criminele groepen in Nederland**
D. Siegel, i.s.m. R. Koenraadt, D. Lyubenova, N. Sovre & A. Troscianczuk, Universiteit Utrecht, 2013
73. **De ontwikkeling van de criminaliteit van Rotterdamse autochtone en allochtone jongeren van 12 tot 18 jaar. De rol van achterstanden, ouders, normen en vrienden**
F.M.H.M. Driessen, F. Duursma & J. Broekhuizen, Bureau Driessen, Utrecht, 2014
74. **Speciaal blauw. Verschijningsvormen en overwegingen van specialisatie en despecialisatie binnen de Nederlandse politieorganisatie**
R.J. Morée, W. Landman & A.C. Bos, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2014
75. **Gevangene van het verleden. Crisissituaties na de terugkeer van zedendelinquenten in de samenleving**
M.H. Boone, H.G. van de Bunt & D. Spiegel, m.m.v. K. van de Ven, Erasmus Universiteit, Rotterdam, Universiteit Utrecht, 2014
76. **Brandstichters onder vuur. Een empirisch onderzoek naar zaken van brandstichting en hun daders**
L. Dalhuisen & F. Koenraadt, Universiteit Utrecht, 2014
77. **Van stadswacht naar nieuwe gemeentepolitie? Gemeentelijk toezicht en handhaving in de openbare ruimte**
T. Eikenaar & B. van Stokkom, Radboud Universiteit, Nijmegen, 2014
78. **Politiemensen over het strafrecht**
J. Kort, M.I. Fedorova & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit, Nijmegen, 2014
79. **Kijken, luisteren, lezen. De invloed van beeld, geluid en schrift op het oordeel over verdachten-verhoren**
M. Malsch, R. Kranendonk, J. de Keijser, H. Elffers, M. Konter & M. de Boer, NSCR, Amsterdam, 2015
80. **De mentale gesteldheid van de familierechercheur. Een onderzoek naar werkgerelateerde stress en secundaire posttraumatische groei binnen een bijzondere groep politieambtenaren**
L.J.A. Bollen, M.C. Saan, M.J.J. Kunst, B.W.C. Zwirs & K.F. Kuijpers, Universiteit Leiden, 2015
81. **Na de vrijlating. Een exploratieve studie naar recidive en re-integratie van jihadistische ex-gedetineerden**
D.J. Weggemans & B.A. de Graaf, Universiteit Leiden, Universiteit Utrecht, 2015
82. **Dat heeft iemand anders gedaan! Een studie naar slachtofferschap en modus operandi van identiteitsfraude in Nederland**
L. Paulissen & J. van Wilsem, Universiteit Leiden, 2015

83. **Demonstratieve kampementen**
B. Roorda, Rijksuniversiteit Groningen, 2015
84. **Private ordebewaarders bij betogingen**
B. Roorda, Rijksuniversiteit Groningen, 2015
85. **Spelen met weerbaarheid. Belemmerende patronen en doorbrekende handelingsperspectieven bij het ontwikkelen van basisteams**
W. Landman, R. Kouwenhoven & M. Brussen, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2015
86. **‘Onnodige’ bureaucratie binnen het basispolitiewerk. Onderzoek naar de achtergronden van een hardnekkig verschijnsel**
J. Kort & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit Nijmegen, 2015
87. **Politie en GHB-problematiek op het platteland**
T. Nabben & D.J. Korf, Universiteit van Amsterdam, 2016
88. **Basisteams in de Nationale Politie. Organisatie, taakuitvoering en gebiedsgebonden werk**
J. Terpstra, I. van Duijneveldt, T. Eikenaar, T. Havinga & B. van Stokkom, Radboud Universiteit Nijmegen, 2016
89. **Samen of apart. De invloed van overleg tussen agenten bij het opstellen van het proces-verbaal**
A. Vredevelde, L. Kesteloo & P.J. van Koppen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2016
90. **Overvallen in beeld. Gedrag van daders, slachtoffers en omstanders**
M.R. Lindegaard, W. Bernasco & T. de Vries, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Amsterdam, 2016
91. **Boeven vangen. Een onderzoek naar proactief politieoptreden**
W. Landman & L. Kleijer-Kool, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2016
92. **VVC onder de aandacht. Een onderzoek naar ZSM en de gevolgen voor het politiewerk**
R. Salet & J. Terpstra, m.m.v. P. Frielink, Radboud Universiteit Nijmegen, 2017
93. **De mogelijke meerwaarde van bodycams voor politiewerk. Een internationaal literatuuronderzoek**
S. Flight, Sander Flight Onderzoek & Advies, Amsterdam, 2017
94. **Criminele families in Noord-Brabant. Een verkenning van generatie-effecten in de georganiseerde misdaad**
H. Moors & T. Spapens, EMMA, Den Haag; Tilburg University, Tilburg, 2017
95. **Effectiviteit van het verdachtenverhoor. Een veldstudie naar de relatie tussen verhoortechnieken, de verklaring van verdachten en de aanwezigheid van de advocaat in zware zaken**
W.J. Verhoeven & E. Duinhof, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2017
96. **Van meerdere markten thuis? Overlap in markten van zware en georganiseerde misdaad en de consequenties voor de opsporing**
T. Spapens, m.m.v. M. Bruinsma, Tilburg University, Tilburg, 2017

97. **Horen, zien en zwijgen. Opsporing in dorpen en stadsbuurten met een gesloten leefgemeenschap**
E. Bervoets & M. Bruinsma, Bureau Bervoets, Amersfoort, 2017
98. **Geweld tegen hulpverleners in de psychiatrie. Aard, omvang en aangifte bij de politie**
J.M. Harte, I. van Houwelingen & M.E. van Leeuwen, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2017
99. **Geëiste en opgelegde straffen bij de strafrechtelijke afhandeling van georganiseerde criminaliteit. Rapportage in het kader van de vijfde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit**
C.G. van Wingerde & H.G. van de Bunt, Erasmus School of Law, Rotterdam, 2017
100. **Doorgroeiers in de misdaad. De criminele carrières en achtergrondkenmerken van jonge daders van een zwaar delict**
V. van Koppen, V. van der Geest & E.R. Kleemans, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2017

